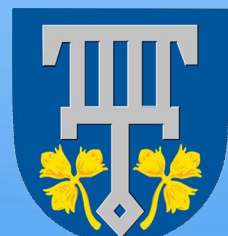

LOHJAN KAUPUNKI TILINPÄÄTÖS 2007

LOHJA • LOJO

KAUPUNGINHALLITUS 31.3.2008
KAUPUNGINVALTUUSTO 14.5.2008

TILINPÄÄTÖS 2007

Toimittaja:

Lohjan kaupunki

Ulkoasu ja taitto:

Hallinto- ja talouspalvelut

Kuvat:

Lohjan kaupunki

Painopaikka:

Karprint Oy

KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS.....	1
TOIMINTAKERTOMUS.....	3
1 TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN JA SISÄLTÖ	3
2 YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS	3
3 LOHJA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ.....	4
3.1 Toimintaympäristö ja haasteet.....	4
3.2 Väestö ja muuttoliike.....	4
3.3 Tontinmyynti ja rakennusluvut	7
3.4 Asuminen ja asuntotuotanto.....	7
3.5 Työllisyys ja elinkeinot	9
4 KAUPUNGIN HALLINTO	11
4.1 Organisaatio	11
4.2 Toimielimien poliittinen jakauma ja puheenjohtajat.....	11
4.3 Lohjan kaupungin henkilökunta	12
5 ALUEELLINEN YHTEISTYÖ	13
5.1 Kunta- ja palvelurakenneuudistus.....	13
5.2 Seutuyhteistyö	13
6 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS	14
6.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	14
6.2 Investoinnit ja toiminnan rahoitus	18
6.3 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	20
6.4 Kokonaistulot ja menot.....	22
7 KAUPUNKIKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS	23
7.1 Lohjan konsernirakenne.....	23
7.2 Tytäryhtiöiden tärkeimmät tapahtumat.....	23
7.3 Konsernitaseen tarkastelu	24
8 KAUPUNGINHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALouden TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ	27
8.1 Tilikauden tuloksen käsittely.....	27
8.2 Arvio tulevasta kehityksestä	27
9 VUODEN 2006 TOIMINTA JA TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	28
9.1 Käyttötalouden toteutuminen.....	28

Keskusvaalilautakunta	28
Tarkastuslautakunta	28
Yleinen luottamushenkilöhallinto	30
Keskushallinto.....	31
Perusturvalautakunta.....	34
Opetuslautakunta	36
Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta	38
Tekninen lautakunta	41
Ympäristölautakunta	44
9.2 tuloslaskelman toteutuminen (ulkoiset ja sisäiset erät)	47
9.3 Investointi- ja rahoitusosan toteutuminen.....	51
10 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT JA LIITETIEDOT.....	59
10.1 TULOSLASKELMA	60
10.2 RAHOITUSLASKELMA	61
10.3 TASE	62
10.4 KONSERNITASE	64
10.5 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	66
Tuloslaskelman liitetiedot	68
Taseen liitetiedot	70
Lohjan vesi- ja viemärlaitos	74
Käyttöomaisuus	76
Omistukset muissa yhtiöissä	77
10.6 Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja säilytystavoista.....	78
11 TILINTARKASTUSKERTOMUS.....	79
12 ARVIOINTIKERTOMUS.....	81
12.1 Tarkastuslautakunnan toiminnan painopisteet.....	81
12.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	82
Arviointikriteerit	82
Seutuyhteistyö.....	82
Kaupungin taloudellinen asema.....	83
Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten	86
tavoitteiden toteutuminen.....	86
12.3 Investoinnit ja rahoituslaskelma	107

12.4 Kaupunkikonsernin toiminta ja talous	108
12.5 Johtopäätökset	109
12.6 Tarkastuslautakunnan keskeiset havainnot, johtopäätökset ja suositukset vuoden 2007 arviointikertomuksessa	110

KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS

Vuoden 2007 lähtökohdat eivät olleet huonot: verotulot kasvoivat vuoden 2001 jälkeen nopeimmin. Vuodelta 2006 maksuunpantu tulovero oli 8,7 % korkeampi kuin edellisvuonna. Kiinteistöveron tuotto kasvoi 16,4 % ja yhteisöveron tuotto lähes 30 %.

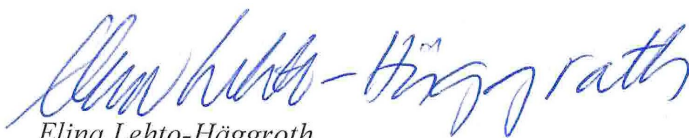
Vuosikate kuitenkin heikkeni eikä 4,2 miljoonalla eurolla pystytty kattamaan poistoja. Tästä syystä tilikauden tulos on 3,4 miljoonaa euroa alijäämäinen. Syynä tilanteeseen on ennätysmäinen kulujen kasvu, 10,2 %. Investointitaso jäi alhaiseksi, 11,3 miljoonaa euroon. Lainamäärä kasvoi hieman, 39 e/ henkilö ja oli vuoden lopussa 1391 euroa/henkilö.

Tilanne on huolestuttava eikä luo kestävä pohjaa tulevien vuosien väistämättömälle menojen kasvulle. Viime vuonna tehtyjen palkkaratkaisujen vaikutus on suurempi kuin kuluvan vuoden talousarvioon arvioitu 5,4 %. Yhden prosentin ylitys merkitsee yhden miljoonan menojen kasvua.

Kuluvan vuoden budjetti on rakennettu tasapainoa tavoittelevaksi niin, että vuosikatteella pystytäisiin maksamaan myös poistot. Haasteet budjetissa sovitun tasapainon säilyttämiseksi ovat kovat. Menojen kasvu on saatava leikatuksi. Tasapainotustyön on syytä käynnistyä välittömästi. Vuoden 2009 talousarvio on rakennettava ylijäämäiseksi palkankorotuspaineet huomioon ottaen.

Suurimmat haasteet ovat kaupunkisuunnittelukeskuksella ja perusturvalla. Parhaimmin menojen hallinnassa on onnistunut sivistyskeskus.

Talouden haasteet tulevat jatkumaan vuonna 2009, kun Samatkan kuntaliitos ja LOST:in terveydenhuoltoalue toteutuvat. PARAS-lainsäädännön yhtenä tärkeänä tavoitteena on ollut sellaisen palvelurakenteen luominen, jolla kustannukset pysyvät kurissa nykyistä paremmin. Lohjan seudun PARAS -hankkeissa tämä on välttämättömyys, vaikka taloudellisesti paremman tuloksen saaminen ensimmäisenä vuonna onkin vaikeaa. On oikein painottaa kuntalaisten palveluja, silti ei voida unohtaa toiminnan tuottavuuden parantamista. Kuluvana vuonna käynnistyvän strategiantyön keskeisenä painopisteenä on oltava talouden tasapainottaminen.

Elina Lehto-Häggroth
Kaupunginjohtaja

TOIMINTAKERTOMUS

1 TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN JA SISÄLTÖ

Kuntalain 68 §:n mukaan tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka on saatettava valtuuston käsiteltäväksi tilikautta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Tilinpäätökseen kuuluvat tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus. Lisäksi kunnan, jolla on määräämisvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitase liitteineen. Kuntalain 67 §:n perusteella kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen laadinnassa noudatetaan kuntalain ja soveltuvin osin kirjanpitolain säännöksiä. Kirjanpitolain säännösten soveltamisesta antaa ohjeet kirjanpitolausakunnan kuntajaosto.

Toimintakertomus on osa tilinpäätöstä, jonka sisällöstä säädetään kuntalain 69 §:ssä. Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista kunnan talouteen ja konsernitaseeseen liittyvistä olennaisista asioista, joista ei ole tehtävä selkoa tuloslaskelmassa tai taseessa. Tämän tilinpäätöksen toimintakertomuksessa on noudatettu Suomen Kuntaliiton tilinpäätösmallin rakennetta ja sisältöä.

2 YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Suomen korkeasuhdanne jatkui kolmatta vuotta ja vuosi oli yleisesti erittäin hyvä. Parin vuoden ajan 5 prosentin tuntumassa pysytellyt bruttokansantuotteen kasvuvauhti kuitenkin hidastui syksyllä ulkomaankaupan johdosta niin, että koko vuoden kasvuksi muodostui alkusyksystä ennustettu 4,4 prosenttia. Kasvun hidastumisesta huolimatta Suomessa useilla toimialoilla taloudellinen aktiviteetti pysyi korkealla tasolla. Asuntorakentamisen alkaneen vaimentumisen korvasi muun rakentamisen vilkkaus ja palveluiden kysyntä jatkui edelleen hyvänä. Metsäteollisuuden vaikeudet tosin hidastivat jo koko teollisuustuotannon kasvua. Teollisuuden investointeja lisäsi kapasiteetin uusinta- ja lisäystarve, joskin merkittävä osa alan investoinneista suuntautui edelleen tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä ulkomaille. Kotitalouksien käytävissä olevat reaalitytulot lisääntyivät edellisvuotta nopeammin parantuneen työllisyyden ja valtion tuloverotuksen kevenemisen johdosta. Osaltaan kotitalouksien korkea velkaantuminen sekä tulevaisuuden epävarmuus alkoi voimistaa suhdannelaskua.

Työllisten määrä lisääntyi noin 48 000 henkilöä, mikä on hieman viime syksyn ennustetta enemmän. Työllisyysaste nousi yli 69 prosentin. Hyvä kehitys jatkui erityisesti yksityisissä palveluissa ja rakentamisessa. Myös työvoiman tarjonta lisääntyi merkittävästi. Kun se kasvoi nopeammin kuin työikäisen väestön määrä, pysähtyi työttömyysasteen aleneminen 6,9 prosenttiin. Avoimena olevien työpaikkojen määrä jatkoi lisääntymistään ja samanaikaisesti työvoiman saatavuusongelmat pahenivat. Ulkomaisten työntekijöiden määrä oli kasvussa, mutta on suhteellisesti vielä kansainvälisesti verrattuna vähäinen.

Kuluttajahintojen nousu oli 2,5 % vuonna 2007 nopeutuen loppuvuonna. Lähinnä öljytuotteiden maailmanmarkkinahintakehityksen vuoksi inflaatio kiihtyi vuoden loppupuolen aikana. Kustannuspaineita lisäsivät myös oletettua korkeammiksi sovitut palkankorotukset. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi 3,3 prosenttia vuonna 2007. Lyhyet korot jatkoivat nousuaan koko vuoden.

Kuntien talouden ennakoidaan kohentuneen lähelle tasapainoa verotulojen ja valtionosuuksien kasvun jatkuessa nopeana.

Talouden tunnuslukujen muutokset	2003	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Bruttokanstuote markkinahintaan	1,8	3,5	2,9	4,9	4,4	0,8
Kulutus	3,8	2,8	3,2	3,1	2,8	2,4
Investoinnit	4,0	4,1	3,3	4,7	7,6	3,6
Työllisyysaste, %	67,3	67,2	68,0	68,9	69,1	69,1
Työttömyysaste, %	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9	6,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,9	0,2	0,9	1,6	2,5	3,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	4,0	3,8	3,9	3,0	3,3	5,5
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %	2,3	2,1	2,2	3,1	4,3	4,2
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10v), %	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,0
* Ennuste						

Tiedot: Suhdannekatso/11.3.2008/VM kansantalousosasto

3 LOHJA TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

3.1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA HAASTEET

Lohjan erityisiä kehittämisen haasteita ovat perinteisen teollisuuden uusiutumiskyky, uuden yritystoiminnan ja uusien työpaikkojen aikaansaaminen sekä osaamistason nostaminen. Lohjan väestönkasvu on ollut viime vuosina keskimäärin prosentin vuodessa. Tällä kasvuvauhdilla nykyisen Lohjan alueella olisi vuonna 2025 yli 45 000 asukasta. Toimintaympäristönä Lohjan kaupunki on osa metropolialuetta, monipuolinen, kaksikielinen teollisuus- ja koulutuskasvupiiri. Lohjan seutu on Suomen parhaiten menestyviä seutuja, mutta tutkimus- ja tuotekehityspanostusten sekä korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrässä ja tulo-
tasossa Lohjan seudulla on edelleen parannettavaa. Kaavoitusohjelma ja mittavat investointihankkeet heijastavat myönteisiä tulevaisuuden odotuksia ja Lohjan kasvutavoitteita, mutta tuovat paineita kuntataloudelle.

Lohjan imago ei ole tutkimuksissa kovin vahva. Vahvuuksina nähdään hyvän kasvu ympäristön tarjoaminen lapsille sekä viihtyisät asumismahdollisuudet. Heikoimmat arviot tulevat opiskelumahdollisuuksista. Elinkeinorakenteen pohjalta kansainvälisenä haasteena on kilpailun kiristyminen, toimintojen globaali keskittyminen ja verkostoista riippuvuuden kasvu. Todellisiin vahvuuksiin perustuvaa imagoa on kehitettävä, koska maineella on suuri merkitys myös vetovoimatekijänä. Tietoyhteiskuntakehityksessä mukana pysyminen edellyttää tietoverkkojen kattavuutta ja nopeutta. Myös energiakysymykset ja niiden vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen on voitava ratkaista.

Kansallisena muutoshaasteena on nähtävissä väestön keskittyminen, jolloin Lohjan hyvä liikenteellinen ja ympäristöllinen sijainti on vahvistuva vetovoimatekijä. Väestön ikääntymisen ja elintapojen muutosten myötä terveydenhoitomenot kasvavat, jolloin ennaltaehkäisy ja työkyvyn ylläpidon merkitys kasvaa, kuten myös keskusta-asumisen ja liikennejärjestelmien kehittämisen tarkeys.

3.2 VÄESTÖ JA MUUTTOLIIKE

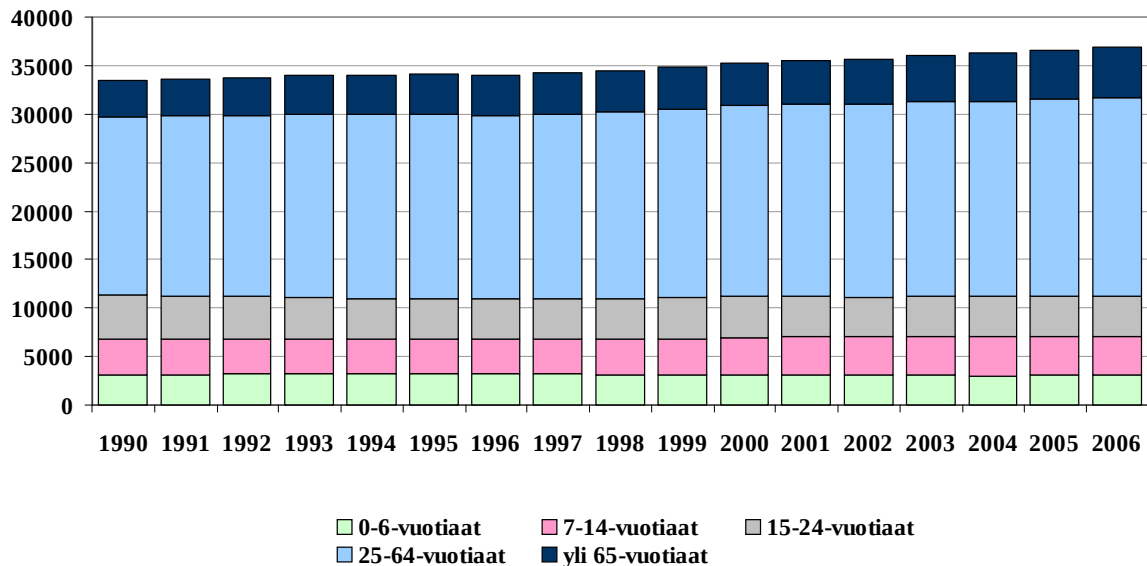
Kaupungin väestömäärä oli vuoden 2007 lopussa 37 352 asukasta. Kasvu edellisestä vuodesta oli 378 asukasta eli 1,02 %. Lohjan kaupungin ja kunnan kuntaliitoksen jälkeen väkiluku on 11 vuodessa kasvanut 3 353 asukkaalla, jolloin keskimääräinen kasvu on ollut 304 asukasta eli 0,9 % vuodessa. Väestöstä n. 46 % asuu Lohjan keskustan osa-alueella, 23 % Pohjois-Lohjalla, 22 % Etelä-Lohjalla ja 9 % Länsi-Lohjalla. Ruotsinkielisen väestön osuus vuonna 2006 oli 4,1 %.

Syntyneiden määrä oli vuonna 2006 edellisvuosien tasolla (+ 415 lasta). Luonnollinen väestönkasvu oli 120 henkilöä. Nettomuuton osuus vuonna 2006 oli 269 henkilöä eli n. 70 % väestön kokonaiskasvusta (389 henkilöä). Muista kunnista Lohjalle muutti 1 853 henkilöä ja Lohjalta muihin kuntiin 1 673 henkilöä. Vuosina 2000-2006 nettomuutto pääkaupunkiseudun kunnista on vaihdellut 118-210 henkilön välillä,

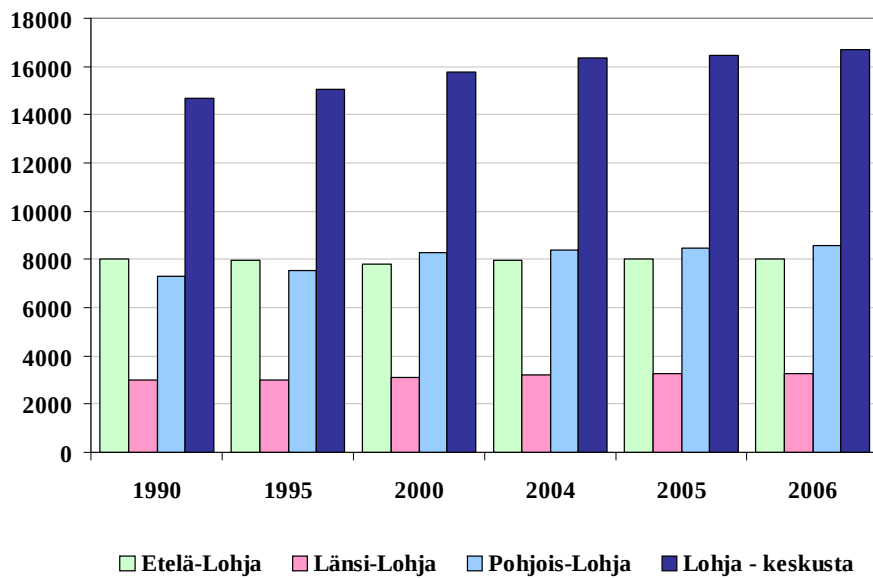
suurinta muutto on ollut Espoosta. Lähikunnista muuttoliike molempiin suuntiin on suurinta Lohjan ja Vihdin välillä. Muuttovoitto syntyy lapsiperheistä, joilla on alle kouluikäisiä lapsia. Eläkeläisten muutto Lohjalle vuonna 2006 tapahtui edellisiä vuosia enemmän. Vuoden 2006 nettomuutossa poikkeuksellisen suurta oli nettomaahanmuutto (+86 henk./30 % nettomuutosta), mikä on kaksinkertainen aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Väestössä nuorten ikäluokkien suhteellinen osuus on ollut vähenevä vuosina 1990-2006. Suurinta vähenys on ollut 15-24 -vuotiaiden ikäluokissa, mihin vaikuttaa nuorten poismuutto. Vuodesta 2000 lähtien päivähoito- ja peruskouluikäisten kokonaismäärä on pysynyt lähes ennallaan, mutta ikäryhmän sisällä on vuosittaista vaihtelua. Aikuisväestön määrä on kasvanut erityisesti ikäluokissa 50-64 -vuotiaat, mihin vaikuttavat ns. suuret ikäluokat. 25-44 -vuotiaiden määrä on vähentynyt ja ikäryhmän suhteellinen osuus väestöstä pienentynyt vuoden 1990 noin 34 %:sta noin 26 %:iin vuonna 2006. Yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut 240 henkilöä /vuosi. Vuonna 2006 kasvu edellisestä vuodesta oli 280 henkilöä. Yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut kaupungin kaikilla osa-alueilla, mutta vuosina 2000-2006 keskustassa enemmän kuin muilla alueilla yhteensä.

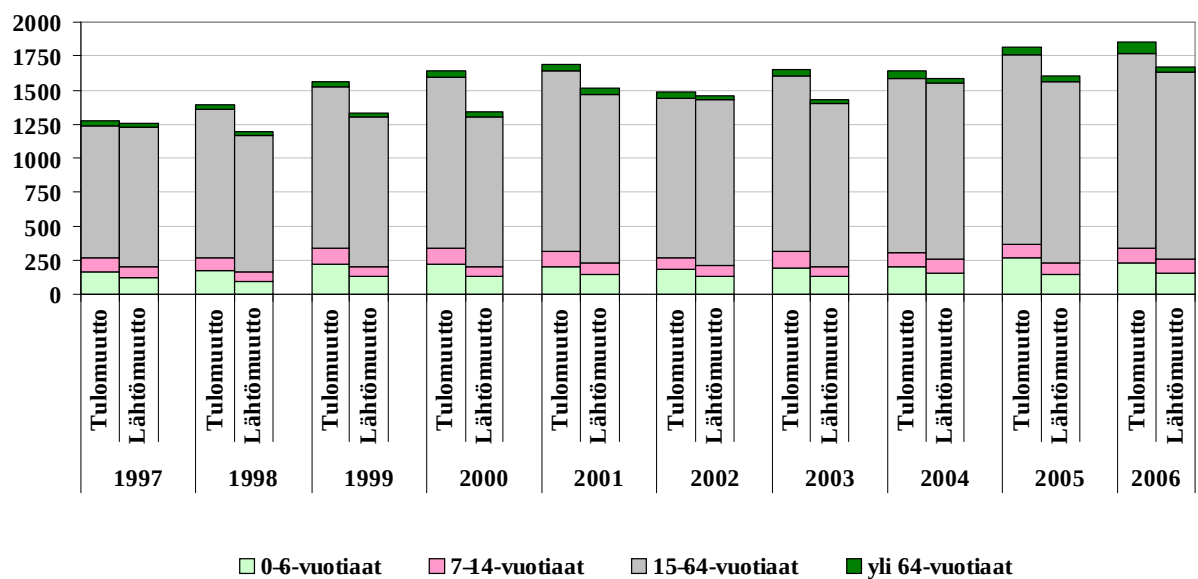
Väestö ikäryhmittäin 1990-2006

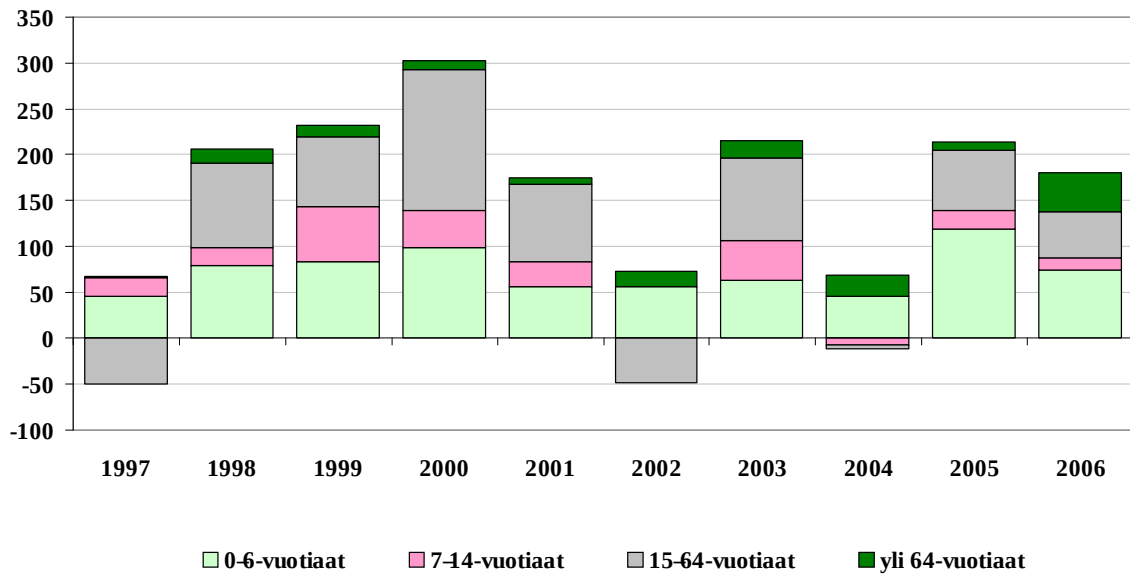
Väestö osa-alueittain

Tulo- ja lähtömuutto ikäryhmittäin 1997-2006

Nettomuutto ikäryhmittäin 1997-2006

3.3 TONTINMYynti JA RAKENNUSLUVAT

Kaupunki on myynyt omakotitontteja kaavoitetuilta alueilta keskimäärin 38 tonttia vuodessa ajanjaksolla 2000 –2007. Yksityiset maanomistajat ovat myyneet kaava-alueilta keskimäärin 46 tonttia vuodessa ja haja-asutusalueilta keskimäärin 27 tonttia. Lohjalla omakotitonttien ostajista 71 % on ollut lohjalaisia, 8 % naapurikunnista, 17 % pääkaupunkiseudulta ja 4 % muualta. Kaupungin kaava-alueilta myymien omakotitonttien hinnat olivat vuonna 2007 keskimäärin 33,92 euroa/m², kun keskiarvo vuonna 2000 oli 13,29 euroa/ m². Yksityisten kaavatonttien hinnat ovat vastaavalla ajanjaksolla nousseet 16,99 eurosta 57,27 euroon/ m².

Vuonna 2007 myönnettiin rakennuslupia uusille asuinrakennuksille 162 kpl, yhteensä 307 asunnolle. Luvista 128 myönnettiin erillispientaloille, 33 (125 asuntoa) rivitaloille ja 4 (54 asuntoa) kerrostaloille. Vuosina 2000 –2006 pientaloille on myönnetty keskimäärin 135 lupaa vuodessa ja taloja on valmistunut keskimäärin 125 vuodessa. Rivitaloasunnoille myönnettyjen lupien määrä on kolminkertaistunut 2000-luvun alkuvuosista.

3.4 ASUMINEN JA ASUNTOTUOTANTO

Asuntokunnat ja asumisväljyys

Kaupungin asuntokanta oli vuoden 2006 lopussa 17 613 asuntoa, joista omakotitaloasuntoja 42 %, kerrostaloasuntoja 42 % ja rivitaloasuntoja 14 %. Vuosina 1997 - 2006 kaupungin asuntokanta on kasvanut 2 039 asunnolla ja asuntokuntien määrä 1 954 asuntokunnalla. Asuntokannan vuosittainen kasvu on ollut keskimäärin 1,35 % ja asuntokuntien määrän kasvu 1,41 %, kun taas koko kaupungin väestön kasvu vastaavana aikana oli 0,9 % vuodessa. Tämä kehitys näkyy asumisväljyyden kasvuna, asuntojen pinta-alan kasvamisena sekä toisaalta asuntokunnan keskikoon pienentymisenä. Asuntokunnan keskikoko vuonna 2005 oli 2,19 henkilöä (1997: 2,32) ja pinta-ala 38,1 m²/henkilö (1997: 34,8 m²/hlö). Asumisväljyys on haja-asutusalueilla taajama-alueita hieman suurempaa, 43 m²/henkilö vuonna 2000.

Asuntokuntien keskikoon pienentyminen ilmenee myös perhetyyppien muuttumisessa, sillä yksin asuvien määrä kasvaa ja yli 2 henkilön asuntokuntien määrä laskee. Yhden henkilön asuntokuntia oli 35,9 % kau-

pungin asutokunnista vuonna 2006, kun vuonna 1990 osuus oli 28 %. Näistä asutokunnista 65 % asui kerrostaloasunnoissa. Valtaosa eli noin 58 % asutokunnista on 2–4 henkilön asutokuntia. Yli 65-vuotiaiden asutokuntien määrä vuoden 2006 lopussa oli 3 933 eli noin 24 % kaikista asutokunnista. Yli 75-vuotiaiden asutokuntia oli 1 817.

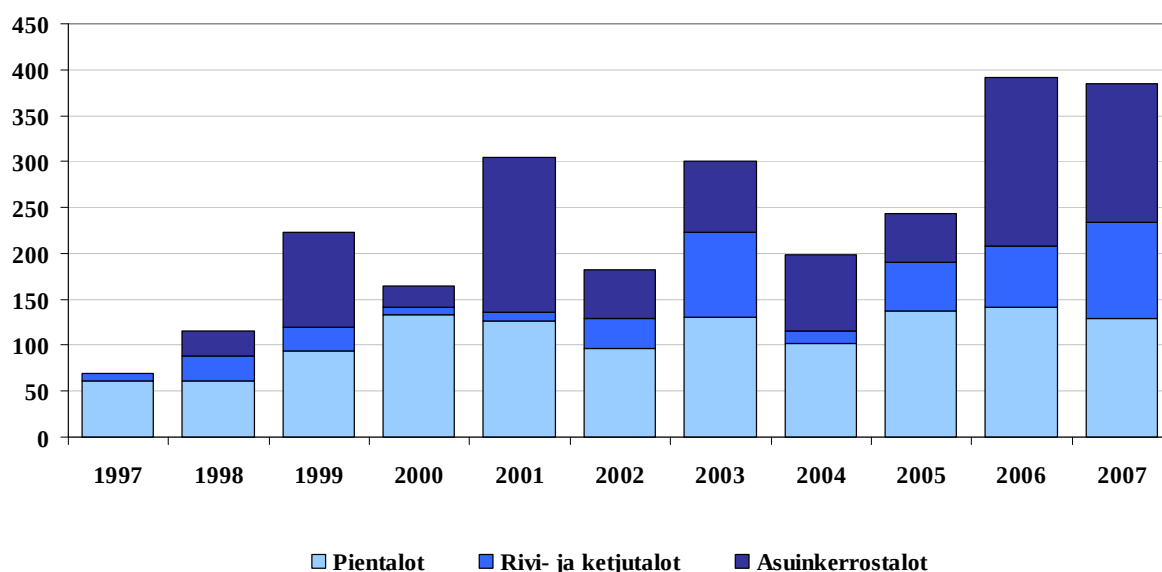
Asuntotuotanto Lohjalla

Vuonna 2007 Lohjalla valmistui yhteensä 385 asuntoa. Kerrostaloasuntoja valmistui 151 (39%), rivi- tai ketjutaloasuntoja 105 (27%) ja omakotitaloja 129 (34%). Kerrostalokohteita valmistui kaupungin keskustassa ja Keskilohjalla. Rivitaloasuntoja valmistui Vappulaan, Gunnarlaan ja Muijalaan. Kiviniemenrannan rivi- ja paritaloalue rakennettiin loppuun. Asemakaavoitetuista omakotitaloalueista taloja valmistui mm. Vappulaan ja Gunnarlaan.

Vuosien 1997-2007 aikana kaupunkiin on valmistunut yhteensä 2 571 asuntoa eli keskimäärin 234 asuntoa vuodessa. Valmistuneiden asuntojen lukumäärä on ylittänyt 300 asuntoa vuosina 2001, 2003, 2006 ja 2007. Kyseisinä vuosina on valmistunut useita kerrostalokohteita.

Hajarakentamisen osuus vuosittain valmistuvista omakotitaloista on ollut noin 30 %. Haja-asutusalueelle on vuosien 2000-2007 aikana tehty yhteensä 363 (keskimäärin 45 kpl/vuosi) myönteistä uuden omakotitalon rakentamista koskenutta suunnittelutarveratkaisua tai poikkeamislupapäätöstä. Hajarakentamisesta ajanjaksolla 2000-2007 on suuntautunut Pohjois-Lohjalle 60 %, Länsi-Lohjalle 21 % ja Etelä-Lohjalle 19 %.

Valmistuneet uudet asunnot 1997-2007

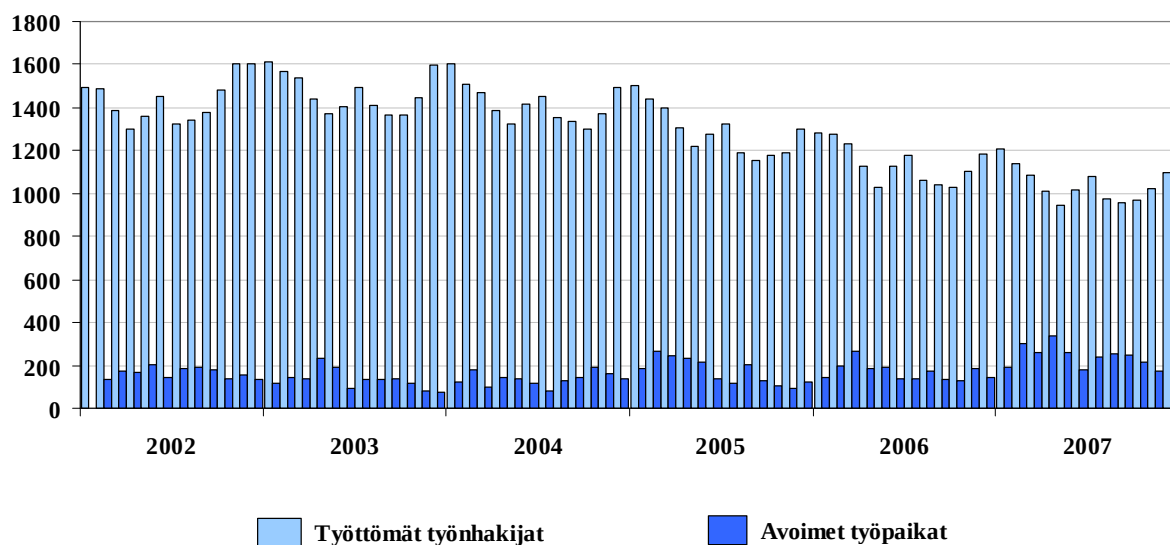
Vuokra- ja asumisoikeusasuntotilanne

Asunnoista omistusasuntoja oli vuonna 2006 noin 63 %, vuokra-asuntoja 28 % ja asumisoikeusasuntoja 1,5 %. Uudellamaalla vuokra-asuntojen osuus on noin 41 %. Omistusasuntojen määrä kasvaa, jolloin taas vuokra-asuntojen osuus vähenee. Vuokra-asunnon asuvien osuus Lohjalla vuonna 1995 oli vielä lähes 33 %. Aravavuokra-asuntojen osuus Lohjalla (6,8 asuntoa 100 asukasta kohti) oli vuonna 2006 valtakunnallista keskiarvoa (7,5) alempi. Asumisoikeusasuntojen osuudessa ei viime vuosina ole tapahtunut muutoksia.

3.5 TYÖLLISYYS JA ELINKEINOT

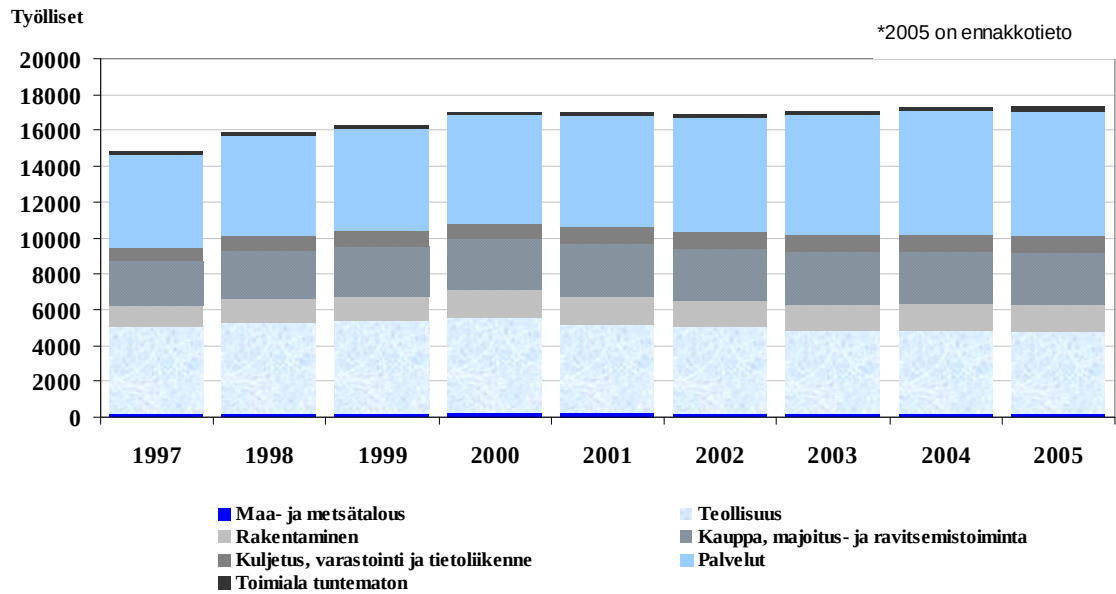
Lohjan työllisyys kääntyi lamavuosien jälkeen nousuun vuonna 1995. Lohjan työttömyysaste pysyi vuosina 2002 –2004 keskimäärin 7,7 prosentin tasolla, minkä jälkeen työttömyys alkoi jälleen pienentyä. Vuoden 2007 aikana työttömyys vaihteli 5,1 ja 6,4 prosentin välillä. Vuoden 2007 joulukuussa työttömiä työnhakijoita oli 1 099 ja työttömyysaste 5,9 %, kun se vuotta aikaisemmin oli 6,3 %. Avoimia työpaikkoja oli joulukuussa 148, mikä oli täysin sama määrä kuin edellisenä vuonna vastaavana ajankohtana. Työttömyydestä huolimatta työvoimakapeikkoja esiintyi yhä useammalla alalla.

Työttömät työnhakijat/ avoimet työpaikat kuukausittain

Vuoden 2005 ennakkotilastojen mukaan Lohjalla oli 15 042 työpaikkaa. Suurimmat työllistäjät ovat palvelut ja teollisuus. Vuonna 1997 palvelujen osuus oli 36 %, teollisuuden osuus 32 % ja kaupan, ravitsemus- ja majoitustoiminnan osuus vajaat 16 % kaikista työpaikoista. Palvelujen osuus on kasvanut ja oli vuonna 2005 runsaat 40 %. Teollisuuden osuus on pienentynyt noin 28 %:iin sekä kaupan, ravitsemus- ja majoitustoiminnan osuus vajaaseen 15 %:iin. Maa- ja metsätalouden osuus on 1,4 % kaikista työpaikoista. Logistiikka- ja informaatiosektorin työpaikkojen osuus on pudonnut ja oli 5,7 % kaikista työpaikoista vuonna 2005.

Elinkeinorakenne 1997-2005*

Länsi-Uusimaa ja pääkaupunkiseutu yhtenäistyvät työssäkäyntialueena. Vuosina 1995-2004 lohjalaisten pendelöinti pääkaupunkiseudulle on kasvanut 1 464 henkilöllä eli 67,7 %. Muualla kuin omassa kunnassa työssäkäyvien osuus työvoimasta on 33,1 % eli 5 713 henkilöä, josta pääkaupunkiseudulla työssäkävijöitä on 3 626 henkilöä. Helsingissä käy työssä 1 674 henkilöä, Espoossa 1 503 henkilöä ja Vantaalla 449 henkilöä. Vihdissä käy työssä 616 henkilöä.

Muista kunnista kävi vuonna 2004 Lohjalla työssä 3 349 henkilöä, joista Vihdistä 578, Nummi-Pusulasta 282, Espoosta 290 ja Helsingistä 278 henkilöä. 2000-luvun aikana Lohjan työpaikkaomavaraisuus on laskenut, mutta kääntyi vuonna 2004 nousuun ja oli noin 88 %.

4.1 ORGANISAATIO

Lohjan kaupungin organisaatio vuonna 2007

Valtuuston puheenjohtajana toimi Jussi Patinen (Kok) ja hallituksen puheenjohtajana Pirjo Silvennoinen (SDP). Tilinpäätöskertomuksen liiteosaan sisältyy yhteenveto eri toimielinten kokoonpanosta.

4.3 LOHJAN KAUPUNGIN HENKILÖKUNTA

Lohjan kaupungin henkilökunta 31.12.2007:

Palvelukeskus	Vakinaiset				Määräaikaiset			Työllistetyt		Oppisopimus		Yht.	Yht. ilman työllistettyjä
	koko-aik.	osa-aik.	osa-aik. eläk.	sivutoimiset	koko-aik.	osa-aik.	sivutoimiset	koko-aik.	osa-aik.	koko-aik.	osa-aik.		
Keskushallinto	71	3	3	1	7	1	1	1		1		89	88
Perusturvakeskus	433	34	12		118	10	3			2		612	612
Sivistyskeskus (sis. sivutoim. tuntiopett. ja kerho-ohjaajat)	841	73	14	16	232	21	177	7	2	1	9	1393	1384
Kaupunkisuunn. kes.	325	10	13	1	44	3		2				398	396
Yhteensä 31.12.2007	1670	120	42	18	401	35	181	10	2	4	9	2492	2480
Yhteensä 31.12.2006	1641	128	25	19	382	46	235	7	2	2	0	2487	2478

Lohjan kaupungin palveluksessa oli vuoden 2007 lopussa 2 492 (vuonna 2006: 2 487) henkilöä. Näistä vakinaisia oli 1 850 (1 813), määräaikaisia 617 (663) sekä työllistettyjä ja oppisopimusopiskelijoita 25 (11). Henkilöstön sukupuolijakaumassa miesten osuus kasvoi jonkin verran vuoden 2007 aikana. Miehiä vakinaisesta henkilökunnasta oli 17,7 (16,8) % ja naisia 82,3 (83,2) %. Koko henkilökunnan keski-ikä vuonna 2007 oli 44,07 vuotta (v. 2006: 43,83). Yli 50-vuotiaita henkilöstöstä oli 921 (885) eli 37,0 (35,6) %. Vakinaisesta henkilökunnasta 43,5 % (46,9) % on ollut Lohjan kaupungin palveluksessa yli 15 vuotta. Alle viisi vuotta kaupungin palveluksessa olleita on 24,1 (22,2) % vakinaisesta henkilöstöstä.

Lohjan kaupungin vakinaisessa palveluksessa vuoden 2007 aikana aloitti 134 uutta työntekijää, joista 82 sivistyskeskuksessa, 41 perusturvassa, 8 kaupunkisuunnittelukeskuksessa ja 3 keskushallinnossa. Eläkkeelle vuonna 2007 jäi 49 henkilöä (v. 2006: 74), joista vanhuuseläkkeelle 22 (32) ja työkyvyttömyyseläkkeelle 10 (9). Osa-aika-eläkkeelle siirtyi 4 (3) työntekijää, osatyökyvyttömyyseläkkeelle 4 (2), kuntoutustuelle 5 (23) ja työttömyyseläkkeelle 4 (3). Vuosina 2008–2015 arvioidaan eläkkeelle jäävän 564 henkilöä eli 30,5 % vakinaisesta henkilökunnasta.

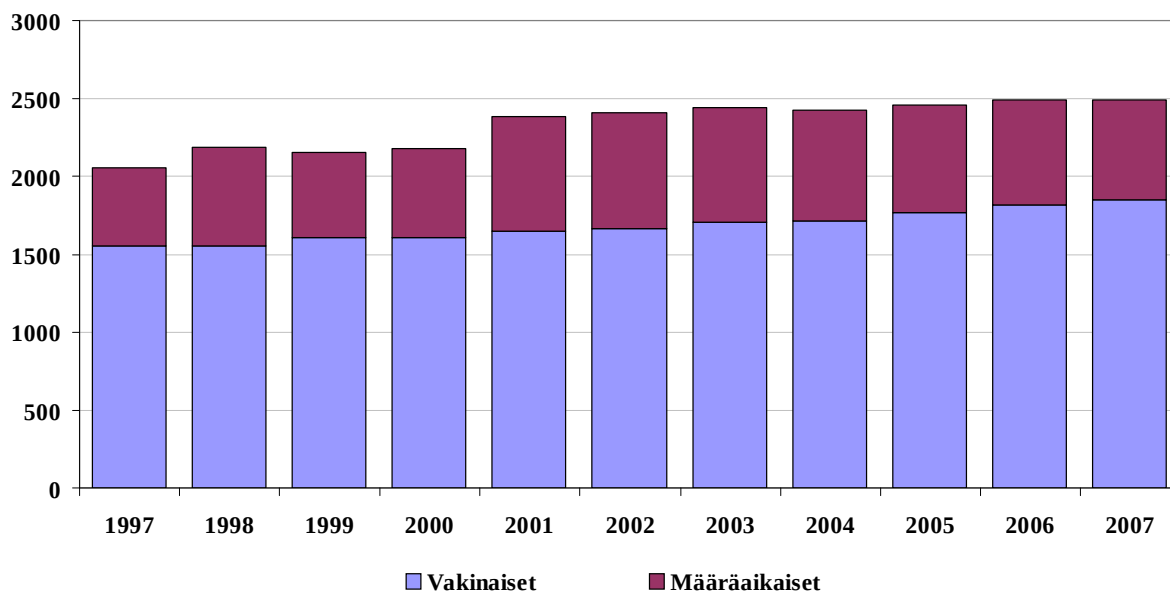
Kaupungin henkilöstöstä 19,8 (19,5) %:lla on ylempi korkeakoulututkinto tai tutkijan koulutus, 28,3 (29,4) %:lla alimman korkea asteen (merkonomit, sairaanhoitajat) tai alemman korkeakouluasteen (tradenomit, AMK) tutkinnot ja 38,2 (37,5) %:lla keskiasteen tutkinto. Kaupungin henkilöstöstä 11,7 (12,1) %:lta puuttuu ammattitutkinto kokonaan.

Vuonna 2007 sairauspoissaolot vähenivät edellisestä vuodesta 3,3 %. Yhteensä sairauspoissaolopäiviä oli 34 257 (vuonna 2006: 35 440) ja vakinaista työntekijää kohden keskimäärin 16,22 päivää. Vuodesta 2004 lukien sairauspoissaolot työntekijää kohden ovat lisääntyneet 13,3 %. Sairauspoissaolot olivat korkeimmat niillä tulosalueilla, joissa työ on fyysisesti raskasta. Työterveyshuollon viesti kuitenkin on, että näilläkin sektoreilla yhä useammin poissaolojen syyt ovat psyykkisiä. Sairasajalta maksettiin palkkoja 1 852 981 euroa, mikä oli noin 62 000 euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. KELA maksoi päivärahoja sairaus- ja äitiyslomien ajalta yhteensä 859 000 euroa, jolloin kaupungin kustannuksiksi jäi noin 1,0 milj. euroa. Työtapaturmia koko henkilökunnalle sattui 83, joista aiheutui 348 poissaolopäivää. Pääasiassa ne olivat lieviä ja liittyivät työssä tai työmatkalla sattuneisiin putoamisiin, nostamisiin, liukastumisiin ja kompastumisiin. Vaikka sairaspäivien määrä huolestuttaa, toisaalta 1 023 työntekijällä ei ollut vuonna 2007 yhtään sairauspoissaolopäivää ja 414 työntekijällä oli vain 1 - 3 sairaspäivää.

Työterveyshuollossa kirjattiin henkilökunnalle 5 186 (4 409) käyntiä lääkärille ja 3 209 (3 337) käyntiä terveydenhoitajalle sekä suoritettiin 9 637 laboratoriotutkimusta. Työterveyshuolto sisälsi lakisääteisen työterveyshuollon sekä yleislääkäritasoisien sairaanhoidon, minkä lisäksi henkilökunnan käytettävissä oli fysioterapeutti, psykologi ja tarvittaessa erikoislääkärikonsultaatiot. Henkilöstökoulutuksessa vuonna 2007 jatkettiin esimieskoulutusta Jet- ja miniJet-koulutuksen muodossa, prosessiajattelun kehittämiskoulutusta ja toimistojärjestelmien atk-koulutusta. Henkilöstöpalvelujen tuettuja liikuntapalveluja käytettiin hyödyksi noin 22 932 (v. 2006: 22 157) liikuntasuoritteessa sekä tuettuina virkistyspalveluina

1 269 (1 414) teatteri-, elokuva- ja orkesterilipussa.

Henkilöstömäärän kehitys 1997-2007

5 ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

5.1 KUNTA- JA PALVELURAKENNEUUDISTUS

Lait kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (ns. PARAS-laki) sekä kuntajakolain muuttamisesta tulivat voimaan 23.2.2007. Kuntien oli esitettävä valtioneuvostolle PARAS-lain mukainen toimeenpanosuunnitelma. Paras-lain mukainen selvitys valmisteltiin Hiiden alueella yhteisesti. Kuntarakenteen osalta päätettiin siihen, että Sammatin kunta jätti valtioneuvostolle hakemuksen liittymisestä Lohjaan 1.1.2009 lukien. Hakemuksen perusteena ollut sopimus hallinnon ja palvelujen järjestämisestä hyväksyttiin Lohjan kaupunginvaltuustossa 15.8.2007. Sosiaali- ja terveydenhuollossa päätettiin muodostaa Siuntion kunnan kanssa yhteistoiminta-alue siten, että Siuntion kunnan koko sosiaali- ja terveydenhuolto henkilöstöineen siirretään Lohjan kaupungin yhteislautakunnan alaisuuteen 1.1.2009.

Myös Karjalohjan kanssa neuvoteltiin vuoden aikana kuntaliitoksesta, mutta neuvottelut keskeytyivät enemmistön Karjalohjan valtuuston jäsenistä ilmaistua kielteisen kantansa asiaan.

PARAS-laissa edellytettiin lisäksi tietyiltä maakuntakeskuksilta maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) alueellista suunnittelua. Hiiden ja Raaseporin alueen kunnat laativat yhteisen suunnitelman vapaaehtoisesti.

5.2 SEUTUYHTEISTYÖ

Länsi-Uudenmaan aluekeskusohjelma kokosi vuoden 2007 alusta lukien Hiiden ja Raaseporin alueet yhtenäiseksi toiminta-alueeksi. Kaupunkipoliittinen ohjelma yhdistää Tammisaaren ja Lohjan seutukuntien elinkeinopolitiikan yhdeksi kokonaisuudeksi. Lähtökohtana on kehittää Länsi-Uuttamaata osana metropolialuetta yhteisten vahvuuksista pohjalta ja ottaen huomioon alueiden omat erityispiirteet. Kaupunkipoliittisen ohjelman strategiset painopisteet ovat kohdentuneet avainklustereihin, joita ovat teknologiateollisuus, hoiva- ja hyvinvointi, matkailu sekä bioenergia. Alueen erikoistumisaloja ja vahvuuksia tar-

kasteltiin alustavien klusterianalyysien pohjalta ja aloitettiin kehittämisohjelmien määrittelemineen. Inno-vaatiotoimintaa ja osaamisperustaa vahvistettiin osallistumalla valtakunnallisiin teemaverkostoihin ja tekemällä oppilaitosyhteistyötä.

Hiiden alueella kuntapalvelujen kehittämishankkeissa kunnat käynnistivät yhteisen sosiaalipäivystyksen sekä hyväksyivät ympäristöterveyden- ja eläinlääkintähuoltoa koskevan yhteistoimintasopimuksen, jonka mukaisesti Lohja vastaa palvelujen järjestämisestä 1.1.2008 lukien. Kuntien henkilöstö siirtyi Lohjan kaupungin palvelukseen. Lisäksi kunnat päättivät palkata yhteisen hankinta-asiantuntijan sijantikun-tana Karkkila sekä seutuliikenteen kehittäjäksi henkilöliikennelogistikon sijantikuntana Siuntio.

Hiiden kuntien eri toimialojen työryhmätyöskentely jatkui. Ympäristö- ja tekninen työryhmä keskittyi seudullisen vesihuoltoyksikön, tilahallinnon sekä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnan kehittämiseen. Talous- ja palkkahallinnon hankkeessa selvitettiin seudullisen talous- ja palkkahallintoyksikön muodostamismahdollisuutta. Hankkeelle ei kuitenkaan löytynyt toteuttamisedellytyksiä. Tietohallinnon yhteistoiminta laajeni, kun Siuntio ja Inkoo siirtyivät käyttämään Lohjan taloushallinnon tietojärjestelmäpalveluita. Sivistys- ja tietohallintotyöryhmät laajensivat yhteistoimintakontaktejaan myös Raaseporin alueelle. Seutuviestintätyöryhmä keskittyi kuntien seutuportaalin kehittämiseen ja yhteisen ilmeen luomiseen. Seutukuntien päättäjille tiedotettiin kehittämishankkeista Paletti-julkaisuissa sekä yhteisillä netti-sivustoilla.

Lohja osallistui Uudenmaan liiton puitteissa toimivan kehyskuntaryhmän työskentelyyn kehystoimikunnassa ja erilaisissa työryhmissä. Alueellista edunvalvontaa ovat palvelleet edelleen myös Länsi-Uudenmaan kansanedustajien ja kunnallisjohtajien säännölliset tapaamiset.

6 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

6.1 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN

Verotulojen kasvu jatkui voimakkaana vuoden aikana ja 8,8 %:n kasvuluku oli korkein vuoden 2001 jälkeen. Valtionosuudet kasvoivat edellisestä vuodesta 6,3 %. Lohjan kaupungin vuosikatteeksi muodostui kuitenkin vain 4,3 milj. euroa, joka oli 114,32 euroa asukasta kohden ja 2,3 % toimintatuottojen, verotulojen ja valtionosuuksien yhteismäärästä. Edellisen vuoden vuosikate oli 6,5 milj. euroa, joten asukasta kohden laskettuna vuosikate heikkeni edellisestä vuodesta 61,01 euroa. Vuosikatteen heikkenemisen keskeisenä tekijänä oli toimintakulujen voimakas kasvu, minkä lisäksi varausten kasvu heikensi vuosikatetta 1,8 milj. euroa. Toimintakate ja sen myötä vuosikate olisivat olleet merkittävästi tätäkin huonommat, ellei omaisuuden myynnistä kirjatut noin 3,1 milj. euron myyntivoitot olisi parantaneet tulosta. Myyntivoittoa/myyntitappioita kirjattiin tilinpäätöksessä noin 0,9 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ilman myyntivoittoa- / myyntitappiokirjausta ja varausten muutosta vuoden 2007 vuosikate olisi ollut 3,0 milj. euroa.

Toimintakate heikkeni 10,1 % sekä tuottojen että kulujen kasvaessa 10,2 %. Teknisen lautakunnan ulkoinen toimintakate heikkeni 17,4 %, perusturvalautakunnan 12,3 %, keskushallinnon 8,0 %, opetuslautakunnan 4,4 % ja sivistyslautakunnan 4,2 %. Ympäristölautakunnan toimintakate parani peräti 31,4 %. Opetuslautakunnan ja sivistyslautakunnan toimintakatteen muutos on kahden viimeisen vuoden aikana selvästi alittanut verotulojen kasvun. Teknisen lautakunnan toimintakatteen heikkenemiseen vaikutti henkilöstökulujen kasvu, tilinpäätökseen kirjattu pakollinen varaus sekä muiden ostopalvelujen ja materiaalikulujen kasvu. Perusturvalautakunnan toimintakatteen heikkenemiseen vaikutti Tynninharjun uuden terveysaseman käyttöönotto perusterveydenhuollon hoivapalvelujen kulujen kasvaessa noin 40 % ja avopalvelujen 22 %. Käyttökustannuksiin sisältyi rakentamisen kustannukset jaksotettuna pääomavuokrana. Ympäristölautakunnan toimintakatteen paraneminen puolestaan aiheutui tulojen kasvusta ja erityisesti maankäyttösopimuksista saaduista lähes 500 000 euron tuotoista.

Toimintatuottoja lisäsivät myyntituotoissa Tynninharjun terveysaseman palveluista perittävät naapurikun-

tien korvaukset sekä maankäyttösopimusten korvaukset. Maksutuottojen muutokset heijastivat palvelutuotannon kysyntää vanhus- ja vammaispalvelujen, perusterveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, sivistys- ja vapaa-aikatoimen sekä rakennustarkastuksen maksutulojen kasvaessa.

Toimintakuluissa henkilöstökulut kasvoivat 6,4 %. Palkat kasvoivat 5,8 % henkilöstösivukulujen kasvaessa 8,3 %. Palkkoihin sisältyi lomapalkkavarauksen kasvu 0,9 milj. euroa, jonka vaikutus oli 1,5 prosenttiyksikköä. Sivukulujen palkkoja nopeampi kasvu johtui eläkemenoperusteisten eläkemaksujen ja eläkkeiden omavastuuosuuden sekä tapaturmavakuutusmaksujen kasvusta. Ulkoisten palvelujen ostot kasvoivat 16,7 %. Kasvuun vaikuttivat erityisesti vanhus- ja vammaishuollon, lastensuojelun laitoshoidon, työvoiman palvelukeskuksen, perusterveydenhuollon päivystyksen sekä tilapalvelujen ostopalvelut. Avustusten menot pienensivät edellisestä vuodesta lasten kotihoidontuki ja Lohja-lisän päättymisen, perustoimeentulotuki sekä työmarkkinatuen kuntaosuus. Materiaalihankintojen kustannukset kasvoivat 11,2 % mm. tilojen ylläpitokustannusten ja Tynninharjun terveysaseman käyttöönottohankintojen johdosta. Muita kuluja lisäsi edellisestä vuodesta Tynninharjun terveysaseman vuokrakustannukset, joihin sisältyi ylläpitokustannusten lisäksi rakennuskustannuksiin perustuva pääomavuokra.

Verotuloissa tuloveron tuotto kasvoi 7,2 %, kiinteistöveron tuotto 16,4 % mm. yleisen kiinteistöveroportin korotuksen johdosta ja yhteisöveron tuotto 29,8 %. Vuodelta 2006 maksuunpantu tulovero oli 8,7 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Vuoden 2007 verotulojen kasvuun keskeisesti vaikutti hyvästä talouskehityksestä johtunut veronpidätysten kasvu sekä yritysten hyvä tuloskehitys. Yhteisöveron tuottoon vaikuttivat Lohjalla toimivien yritysten vuosien 2004 - 05 tulokset ja niiden perusteella edellisvuotta korkeammaksi määräytynyt osuus yhteisöveron kertymästä sekä yhteisöveron tuoton kasvu. Ennen verotulojen tasauksen vaikutusta laskennallisten valtionosuuksien kasvu edellisestä vuodesta oli 1,7 milj. euroa eli 4,7 %, mutta Lohjan edellisten vuosien huonon verotulokehityksen johdosta tasaus pieneni 0,3 milj. euroa.

Jo vuoden 2005 lopulla alkanut korkotason kohoaminen jatkui myös vuonna 2007. Kun 6 kuukauden euribor-korko oli vuoden 2006 lopussa 3,853 %, oli se vuotta myöhemmin 4,707 %. Korkotason nousun lisäksi korkokuluihin vaikutti lainamäärän kasvu ja rahoitustarpeen vaihtelu vuoden aikana.

Kun kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaiset poistot olivat 7,7 milj. euroa, muodostui tilikauden tulos 3 403 952 euroa alijäämäiseksi.

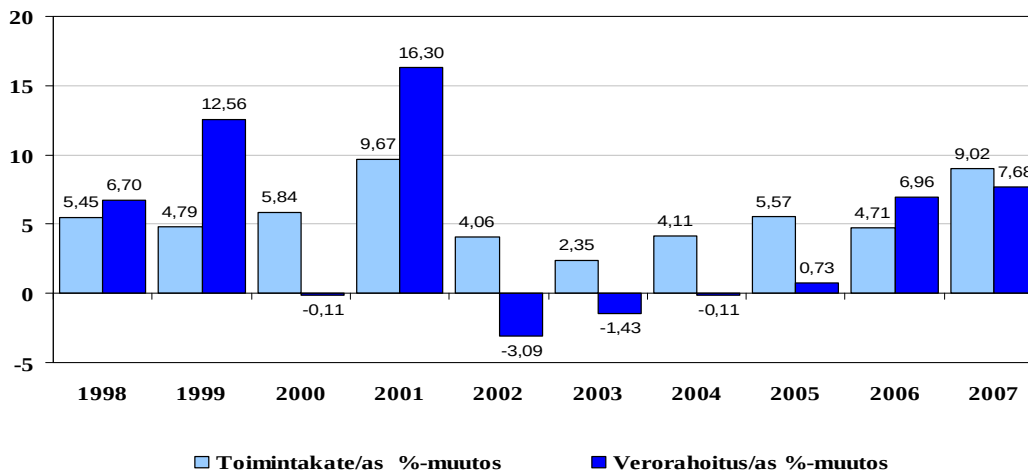
Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut (ulkoiset erät) 1000 euroa

	2007	2006	06-07 Muutos-%
Toimintatuotot	30956	28080	10,2
Toimintakulut	177078	160754	10,2
Toimintakate	-146122	-132674	10,1
Verotulot	118255	108709	8,8
Valtionosuudet	33073	31109	6,3
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	243	192	26,3
Muut rahoitustuotot	844	608	38,6
Korkokulut	2014	1460	37,9
Muut rahoituskulut	9	3	190,6
Vuosikate	4270	6483	-34,1
Poistot ja arvonalentumiset	7695	7227	6,5
Tilikauden tulos	-3425	-744	360,3
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys(+)	21	21	0,0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-3404	-723	371,0

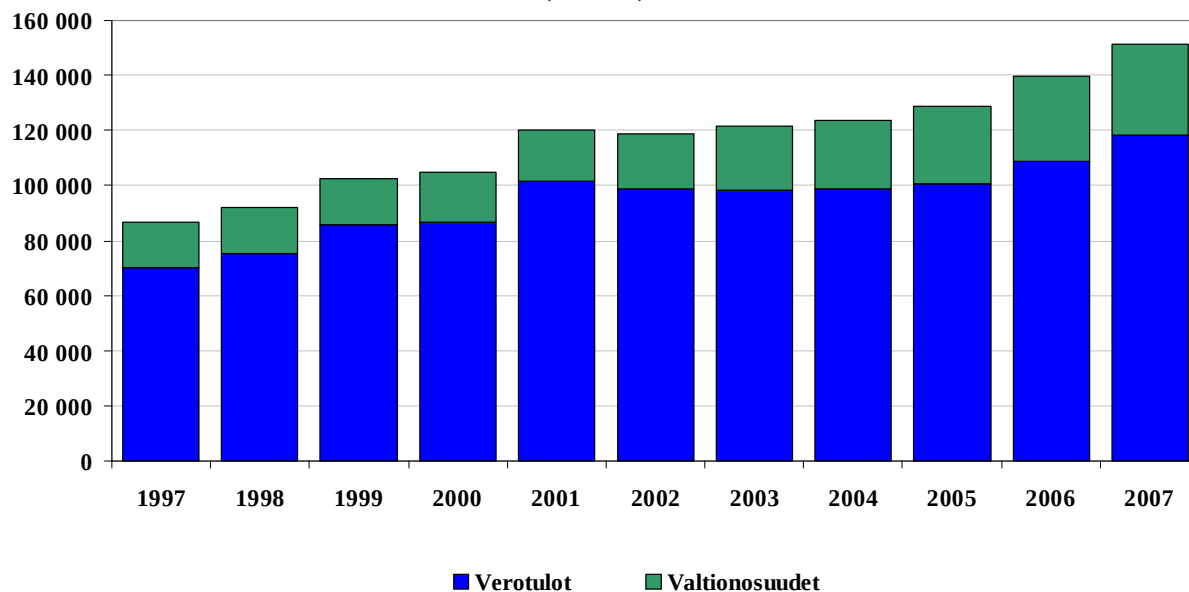
TUOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	17,5	17,5
Vuosikate/Poistot, %	55,5	89,7
Vuosikate, €/asukas	114,32	175,33
Asukasmäärä	37352	36974

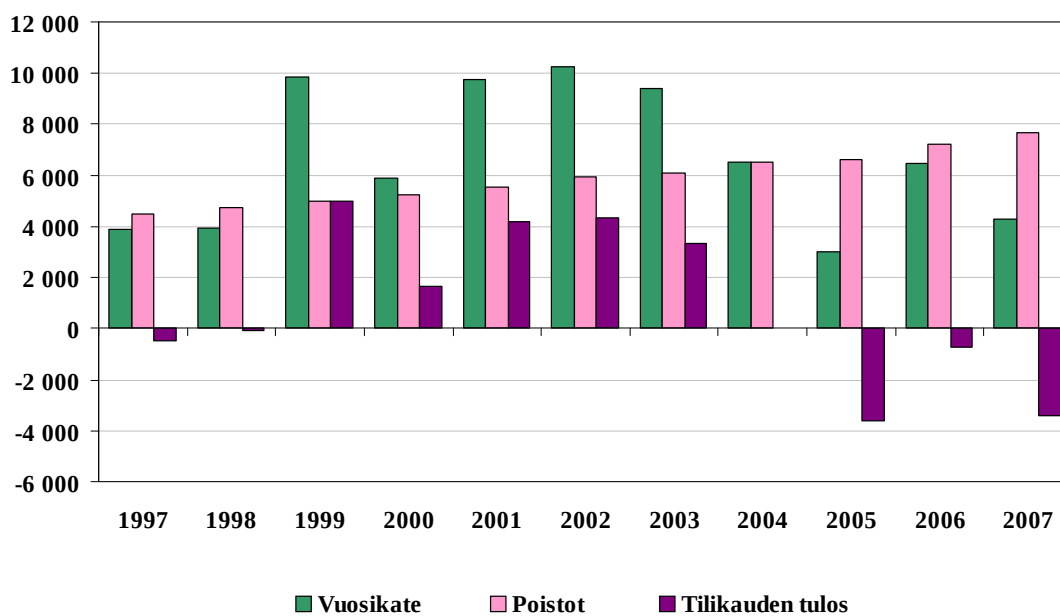
Vesi- ja viemärilaitos sisältyy kaupungin tilinpäätöksen lukuihin. Vesihuoltolaitoksesta kuitenkin esitetään liitetietoina erikseen vesihuoltolain 20 §:n mukainen eriytetty tilinpäätös.

Toimintakate ja verorahoitusmuutos vuosina 1998-2007

Verotulot ja valtionosuudet 1997-2007 (1000 €)

Vuosikate, poistot, tilikauden tulos 1997-2007

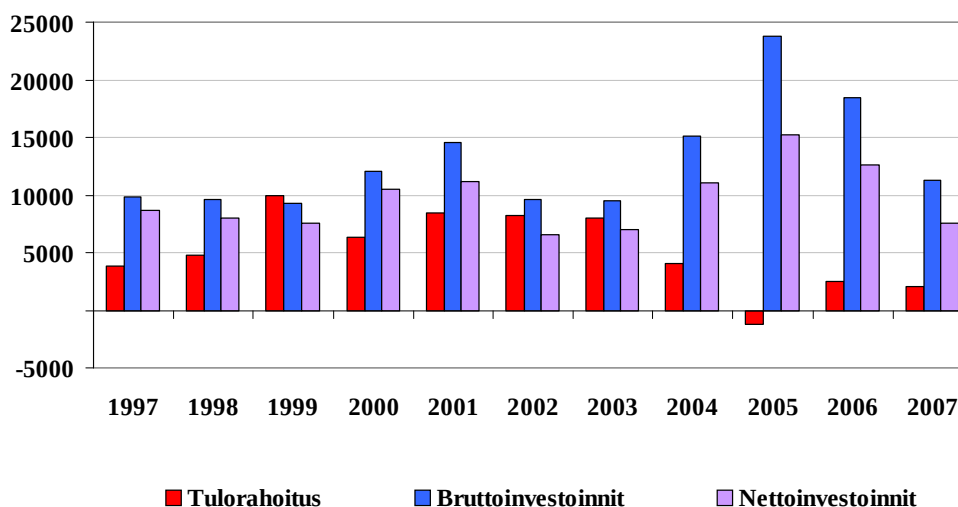

6.2 INVESTOINNIT JA TOIMINNAN RAHOITUS

Kun Lohjan merkittävimmät investoinnit painottuivat edellisiin vuosiin ja kun tiukan budjetoinnin lisäksi eräät hankkeet siirtyivät osittain tai kokonaan seuraavan vuoden puolelle, investoinnit pienenevät 39,1 % edellisestä vuodesta. Vuonna 2007 toteutunutta 11,3 milj. euron investointitasoa voidaankin jo pitää väestön kasvun ja tiedossa olevien tarpeiden valossa varsin alhaisena. Investointien rahoituksen näkökulmasta ongelmana on edelleen se, että investointeja on jouduttu toteuttamaan tilanteessa, jossa kaupungin tulorahoitus on alhainen. Tilahankkeissa vuonna 2007 keskityttiin peruskorjaushankkeisiin suurimpina yksittäisinä kohteina päiväkotien muutostyöt. Tilahallinnon hankkeisiin käytettiin yhteensä 3,3 milj. euroa. Liikenneväylien ja yleisten alueiden rakentamiseen käytettiin 3,2 milj. euroa sekä vesi- ja viemärlaitoksen hankkeisiin 2,2 milj. euroa, joista suurin kohde oli Pitkänien jätevedenpuhdistamon puhdistustehon nostaminen. Loppuosa investoinneista muodostui maakaupoista ja irtaimistohankinnoista.

Investointeihin jäi vuonna 2007 käytettäväksi tulorahoitusta vain 2,0 milj. euroa. Investointien rahoituksessa omaisuuden myynnillä oli edellisten vuosien tapaan suuri merkitys. Omaisuuden myynnistä kertyi 3,5 milj. euroa. Toiminnan ja investointien kokonaisrahavirrassa menot olivat 5,6 milj. euroa suuremmat kuin tulot. Rahoitustarve katettiin antolainojen lyhennyksillä, liittymismaksutuloilla, lainamäärän ja korottomien velkojen lisäyksellä sekä kassavaroja pienentämällä. Lyhytaikaisia lainoja muutettiin vuoden aikana 20 milj. euroa pitkäaikaisiksi. Kun lyhytaikaisten lainojen määrä pieneni vain 15,4 milj. euroa ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 2,6 milj. euroa, kasvoi kaupungin lainojen kokonaismäärä 2,0 milj. eurolla. Kassavarat vähenivät vuoden aikana 426 000 euroa.

Tulorahoitus, bruttoinvestoinnit, nettoinvestoinnit 1997-2007

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut (ulkoiset erät) 1 000 euroa

	2007		2006	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	4 270		6 483	
Satunnaiset erät				
Tulorahoituksen korjauserät	-2 224	2 046	-3 974	2 509
Yhteensä				
Investoinnit				
Investointimenot	-11 258		-18 478	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	142		1 399	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 510	-7 606	4 452	-12 627
Toiminnan ja investointien rahavirta		-5 560		-10 118
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainojen lisäykset	-43		-40	
Antolainojen vähennykset	133	90	42	2
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	20 000			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 631		-2 630	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-15 412	1 957	10 229	7 599
Yhteensä				
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääom. muutokset	-46		4	
Vaihto-omaisuuden muutos	1		26	
Pitkäaikaisten saamisten muutos				
Lyhytaikaisten saamisten muutos				
Saamisten muutos	-71		2 263	
Korottomien velkojen muutos	2 574		39	
Liittymismaksut	629	3 087	821	3 153
Rahoituksen rahavirta		5 134		10 754
Kassavarojen muutos		-426		636
Rahavarojen muutos		-426		636
Rahavarat 31.12.; 1000 €		3 890		4 316
Rahavarat 1.1.; 1000 €		4 316		3 680
Rahoituslaskelman tunnusluvut				
Investointien tulorahoitus, %	38,4		38,0	
Pääomamenojen tulorahoitus, %	31,3		32,9	
Lainanhoitokate	1,4		1,9	
Kassan riittävyys (pv)	7,4	(-0,3*)	8,6	(1,9*)
Asukasmäärä	37 352		36 974	

* ilman konsernitiliä

6.3 RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET

Pysyvissä vastaavissa 7,7 milj. euron poistojen jälkeen aineelliset hyödykkeet kasvoivat 2,1 % eli 3,2 milj. euroa, mikä maanhankintojen ja kunnallistekniikan hankkeiden johdosta kohdistui maa- ja vesialueisiin sekä kiinteisiin rakenteisiin ja laitteisiin. Rakennuksissa poistot olivat suuremmat kuin investointihankkeiden tuomat tasearvojen lisäykset. Osakkeissa, osuuksissa ja muissa sijoituksissa ei vuoden aikana tapahtunut muutoksia. Vaihtuvissa vastaavissa pitkäaikaiset saamiset vähenivät vuoden aikana 0,7 milj. euroa ja lyhytaikaiset kasvoivat lähinnä myyntisaamisten johdosta 0,8 milj. euroa. Rahat ja pankkisaamiset puolestaan vähenivät 426 000 euroa, joka käsitti koko konsernitilin saldon muutoksen. Suuren osan vuodesta kaupunki käytti rahoituksessaan konsernitilijärjestelmässä mukana olleiden tytäryhtiöiden rahoitusylijäämiä.

Oman pääoman pieneneminen jatkui tilikauden 3,4 milj. euron alijäämän johdosta. Pakolliset varaukset kasvoivat pilaantuneiden maa-ainesten puhdistamiseen tehdyn varauksen johdosta 0,9 milj. eurolla. Pitkäaikainen vieras pääoma kasvoi 18,0 milj. eurolla lainojen konvertoinnin ja liittymismaksujen kasvun johdosta. Lyhytaikaisen vieraan pääoman määrä oli 12,8 milj. euroa edellisvuotta pienempi liikkeelle lasketujen kuntatodistusten ja muiden rahalaitosvelkojen vähentyessä 16,1 milj. euroa ja muiden velkojen kasvaessa 3,3 milj. euroa.

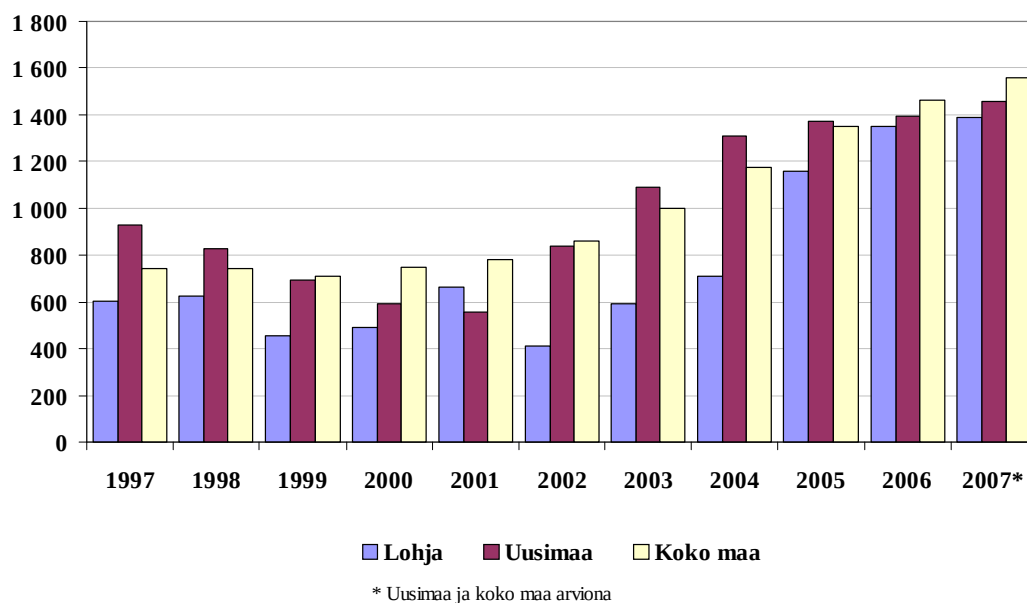
Kaupungin omavaraisuusasteen heikkeneminen jatkui ja oli 62,5 %, kun se vielä kolme vuotta aikaisemmin oli 76,3 %. Kaupungin asukasta kohden laskettu lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 39 euroa ja oli vuoden lopussa 1 391,37 euroa. Kaupungin rahoitusvarallisuus heikkeni tätäkin enemmän konsernilainojen, ostovelkojen ja siirtovelkojen kasvun johdosta. Kaupungin vieras pääoma oli asukasta kohden laskettuna 1 570 euroa suurempi kuin rahoitusarvopaperit, saamiset sekä rahat ja pankkisaamiset.

V A S T A A V A A	2007	2006
A PYSYVÄT VASTAAVAT	184 949	182 047
I Aineettomat hyödykkeet	3 155	3 270
II Aineelliset hyödykkeet	155 919	152 757
III Sijoitukset	25 875	26 020
<i>Osakkeet ja osuudet</i>	23 217	23 273
<i>Muut lainasaamiset</i>	2 642	2 732
<i>Muut saamiset</i>	16	16
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	401	507
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	14 344	14 700
I Vaihto-omaisuus	67	68
II Saamiset	10 388	10 317
<i>Pitkäaikaiset saamiset</i>	3 860	4 560
<i>Lyhytaikaiset saamiset</i>	6 528	5 757
III Rahoitusarvopaperit	412	414
IV Rahat ja pankkisaamiset	3 478	3 902
VASTAAVAA YHTEENSÄ	199 694	197 254

VASTATTAVAA	2007	2006
A OMA PÄÄOMA	124 237	127 641
I Peruspääoma	106 144	106 144
II Liittymismaksurahasto	0	0
III Arvonkorotusrahasto	127	127
IV Muut omat rahastot		
Lainalyhennysrahasto	1 070	1 070
V Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	20 301	21 023
VI Tilikauden yli-/alijäämä	-3 404	-723
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	347	369
C PAKOLLISET VARAUKSET	1 270	412
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	691	843
E VIERAS PÄÄOMA	73 149	67 989
I Pitkäaikainen	36 290	18 284
1. Joukkovelkakirjalainat	0	0
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	33 484	16 054
3. Lainat julkisyhteisöiltä	236	290
7. Muut pitkävaikutteiset velat	103	103
7. Muut velat, liittymismaksut	2 466	1 837
II Lyhytaikainen	36 859	49 705
1. Joukkovelkakirjalainat	0	0
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	13 969	30 069
3. Lainat julkisyhteisöiltä	53	61
4. Lainat konserniyhtiöiltä	4 124	3 436
5. Saadut ennakot	221	9
6. Ostovelat	5 711	5 175
7. Muut velat	1 878	1 487
8. Siirtovelat	10 902	9 467
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	199 694	197 254

TASEEN TUNNUSLUVUT	<i>ilman konsernitiliä</i>		<i>ilman konsernitiliä</i>	
Omavaraisuusaste, %	62,46	63,78	64,90	66,05
Rahoitusvarallisuus, €/asukas	-1 570,20	-1 570,20	-1 442,82	1 442,82
Suhteellinen velkaantuneisuus -%	40,01	37,75	40,49	38,44
Lainat €/asukas	1 391,37	1 280,96	1 352,65	1 259,73
Lainakanta 31.12., 1000 €	51 970	47 847	50 013	46 577
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	2 642		2 732	
Asukasmäärä	37 352		36 974	

Lainakanta €as, 1997-2007

6.4 KOKONAISTULOT JA MENOT

TULOT				MENOT			
		1000 euroa	%			1000 euroa	%
Varsinainen toiminta				Varsinainen toiminta			
Toimintatuotot		30 956	15,2	Toimintakulut		177 078	85,3
Verotulot		118 255	57,9	Korkokulut		2 014	1,0
Valtionosuudet		33 073	16,2	Muut rahoituskulut		9	0,0
Korkotuotot		243	0,1	Tulorahoituksen korjauserät			0,0
Muut rahoitustuotot		844	0,4	- myyntitappiot		0	0,0
Satunnaiset tuotot		0	0,0	- pakollisen varauksen lisäys		-900	-0,4
				- muut korjauserät		43	0,0
Tulorahoituksen korjauserät				Investoinnit			
- käyttöomaisuuden myyntivoitot		-3 081	-1,5	Käyttöomaisuusinvestoinnit		11 258	5,4
Investoinnit				Rahoitustoiminta			
Rahoitusosuudet investointimenoihin		142	0,1	Lyhytaikaisten lainojen vähennys		15 412	7,4
Käyttöomaisuuden myyntitulot		3 510	1,7	Pitkäaikaisten lainojen vähennys		2 631	1,3
Rahoitustoiminta				Antolainasaamisten lisäys		43	0,0
Antolainasaamisten vähennykset		133	0,1	Kokonaismenot yhteensä			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		20 000	9,8			207 588	100
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		0	0,0				
Oman pääoman lisäykset		0	0,0				
Kokonaistulot yhteensä							
		204 075	100				

7 KAUPUNKIKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

7.1 LOHJAN KONSERNIRAKENNE

Lohjan kaupunkikonserniin kuuluu 17 tytäryhtiötä ja yksi säätiö. Kaupungin omistusosuus ja määräämisvalta on 10 yhtiössä 20 % tai suurempi, kuitenkin enintään 50 %. Kaupunki on jäsenenä seitsemässä kuntayhtymässä. Vuoden aikana kaupungin omistuksissa ei tapahtunut muutoksia.

Tytär- ja osakkuusyhtiöt jakaantuvat niiden toiminnan perusteella seuraavasti:

Tytäryhtiöt:

- asunto- ja kiinteistöyhtiöt	8 kpl
- liike- ja toimitilayhtiöt	4 kpl
- palvelujen tuotantoyhtiöt	5 kpl
- palvelu- ja palvelutalossäätiöt	1 kpl

Osakkuusyhtiöt

- asunto- ja kiinteistöyhtiöt	4 kpl
- liike- ja toimitilayhtiöt	2 kpl
- palvelujen tuotantoyhtiöt	4 kpl

Kuntayhtymät

- perusturvan kuntayhtymät	4 kpl
- ammatillisen koulutuksen kuntayhtymät	2 kpl
- hallinnon ja yhdyskuntasuunnittelun kuntayhtymät	1 kpl

7.2 TYTÄRYHTIÖIDEN TÄRKEIMMÄT TAPAHTUMAT

Kaupunkikonserniin kuului vuoden lopussa tytäryhtiöinä 8 vuokrataloyhtiötä. Alueellisissa vuokrataloyhtiöissä on kunnossapitotoimenpitein pyritty säilyttämään rakennusten kuntoa ja asuttavuutta. Vuoden aikana Lohjan vuokra-asunnoissa kunnostustoimenpiteet kohdistuivat Pohjolanmäen talojen peruskorjauksen jatkamiseen ja Ojamon vuokra-asunnoissa Nelirivin kylpyhuoneiden, keittiöiden ja ulko-ovien peruskunnostukseen. Vuokratalojen suurimmat tulevaisuuden riskit liittyvät kustannustason nousun ohella vuokralaisrakenteeseen ja vaihtuvuuteen sekä vanhenevan talokannan korjaustarpeisiin. Korjaustoimenpiteitä ei ole pystytty toteuttamaan kaikilta osin siinä laajuudessa kuin asukkaiden vaatimukset edellyttävät.

Lohjan Liikuntakeskus Oy:n toiminnassa yhtiön ylläpitämien liikuntatilojen käyttäjien ja ohjattuun toimintaan osallistuneiden kokonaissuoritemäärä kasvoi edellisestä vuodesta 0,7 %. Neidonkeidas teki uuden kävijäennätyksen, minkä lisäksi myös jäähallin ja sisäliikuntatilojen käyttö kasvoi. Sen sijaan ulkoliikuntapaikkojen käyttö pieneni edellisestä vuodesta. Yhtiön tuloista liiketoiminnan tulot kasvoivat 6,2 % ja kaupungin avustukset pysyivät edellisen vuoden tasolla. Kaupungin avustuksella rahoitetaan noin 59 % yhtiön toiminnan kustannuksista. Lohjan Liikuntahallit Oy:n omistaman Tennarin liikuntahallien käyttö on jatkunut vilkkaana. Kuntosalin ohjatut piirit ovat olleet suosittuja ja asiakasmäärät ovat edelleen kasvaneet.

Liikuntakeskuksen tytäryhtiöllä Lohjan Kuplahallit Oy:llä ei ollut vuoden 2007 käytöllä ja liikevaihdon mahdollisuuksia selviytyä velvoitteistaan. Hallin käyttöasteen olisi pitänyt olla yli kaksinkertainen, jotta hallin rahoitussuunnitelmaa olisi voitu toteuttaa. Lohjan kaupunki joutui vuoden 2007 alussa tukemaan yhtiötä myöntämällä Lohjan Liikuntakeskus Oy:lle oman pääoman ehtoisen 43 000 euron lainan käytettäväksi Kiinteistö Oy Kuplahallien velvoitteiden hoitamiseen ja oman pääoman vahvistamiseen. Lisäksi sivistys- ja vapaa-aikalautakunnan vuoden 2007 määrärahaa korotettiin 33 000 eurolla käyttötuntien va-

raamiseksi kuplahallista. Vuoden lopussa yhtiön toiminnasta ja kehittämisestä vastaavat yksityiset osakkeenomistajat vaihtuivat. Lohjan Liikuntakeskuksen ja Kuplahallien välistä alkuperäistä rahoitussuunnitelmaa muutettiin ja uusien osakkaiden toimesta ja rahoitusvastuulla parannettiin hallin käyttöedellytyksiä varustamalla kenttä tekonurmella ja parantamalla pukeutumis- ja peseytymistiloja.

Kaupunkikonsernissa elinkeinopalvelujen järjestämisestä on pääosin vastannut Länsi-Uudenmaan yritys-keskus Oy, joka kehittää seudullista yrityspalvelua tiiviillä yhteistyöllä TE-keskuksen, Finnvera Oy:n TEKES:n, Länsi-Uudenmaan työvoimatoimiston, Länsi-Uudenmaan Yrityshautomo Oy:n, Länsi-Uudenmaan Uusyrityskeskus ry:n, Länsi-Uudenmaan Kauppakamarin, oppilaitosten ja muiden yrityspalveluja tarjoavien tahojen kanssa. Yrityskeskus vahvisti merkittävästi yritysneuvontaresursejaan syksyllä 2007. Peruspalvelujen lisäksi vuonna 2007 oli käynnissä 5 projektia ja 2 yhteistyöhanketta, joissa Yrityskeskus oli mukana osallistujana tai koordinoijana. Vuoden aikana alkoi Länsi-Uudenmaan yrityskeskuksen hallinnoimana uusi aluekeskusohjelma, AKO Länsi-Uusimaa, johon osallistuvat Hiiden ja Raaseporin alueen kunnat. Vuonna 2007 Yrityskeskuksen toiminta-alueelle perustettiin 349 yritystä, joista 228 Lohjalle.

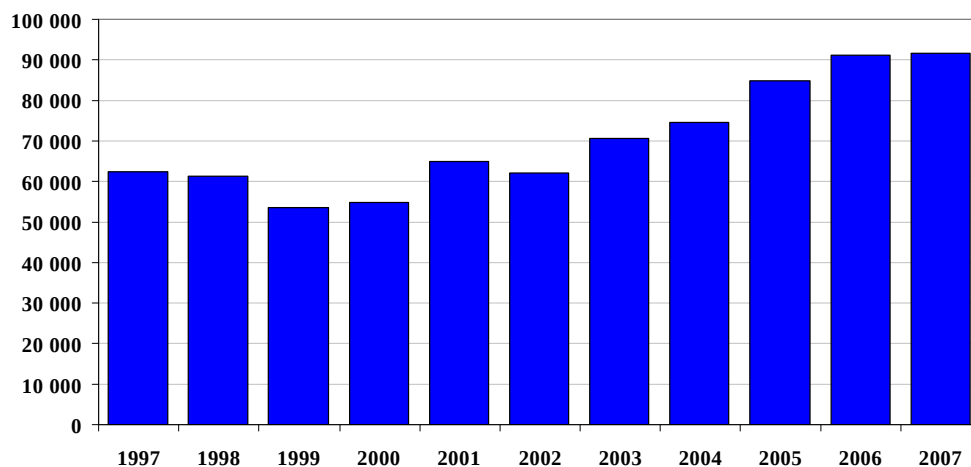
Lohjan kaupungin energiayhtiöiden vuoden 2007 toiminnassa jatkui liikevaihdon kasvu. Lohjan Energiahuolto Oy Loherin toimintavuosi oli tulokseltaan hyvä lämmönhankinnan kokonaiskustannusten alentumisen myynnin kasvusta huolimatta. Virkkalan Lämpö Oy:n kokonaishyötysuhde ja sen myötä tulos puolestaan heikentyi. Loherin lämmönmyynti kasvoi 4,9 % ja Virkkalan Lämpö Oy:n 1,5 %. Loher teki 4 uutta lämmöntoimitussopimusta ja Virkkalan Lämpö Oy:n kuluttajiksi liitettiin 5 kerrostaloyksikköä. Loherin lämpöenergian hankinnan kustannukset pienenevät edellisestä vuodesta 2,2 % ja Virkkalan Lämmön hankkiman maakaasun kustannukset nousivat 4,0 %. Loher rakensi uutta kaukolämpöverkostoa 931 metriä.

7.3 KONSERNITASEEN TARKASTELU

Konsernitase ja sen tunnusluvut (1 000 euroa)

VASTAAVAA	2007	2006
PYSYVÄT VASTAAVAT	234 146	231 106
Aineettomat hyödykkeet	4 513	4 285
Aineelliset hyödykkeet	226 517	223 692
Sijoitukset	3 116	3 129
Osakkuusyhteisöosuudet	1 035	1 035
Osakkeet ja osuudet	2 030	1 954
Muut lainasaamiset	43	127
Muut saamiset	8	13
	0	0
	0	0
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	684	790
	0	0
VAIHTUVAT VASTAAVAT	23 471	23 206
Vaihto-omaisuus	868	819
Saamiset	15 294	14 164
Pitkäaikaiset saamiset	4 348	5 108
Lyhytaikaiset saamiset	10 946	9 055
Rahoitusarvopaperit	2 421	2 376
Rahat ja pankkisaamiset	4 888	5 847
VASTAAVAA YHTEENSÄ	258 301	255 101

VASTATTAVAA	2007	2006
OMA PÄÄOMA	124 690	126 921
Peruspääoma	106 556	106 503
Osuuskuntayhtymien oman pääoman lisäykses	3 606	3 126
Liittymismaksurahasto	1 338	1 434
Arvonkorotusrahasto	179	179
Muut omat rahastot	2 206	2 110
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	13 735	14 198
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2931	-629
VÄHEMMISTÖOSUUDET	1 090	934
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VAR	4 596	3 962
PAKOLLISET VARAUKSET	2 363	1 482
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	998	1 150
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen	78 846	61 223
<i>Joukkovelkakirjalainat</i>	0	0
<i>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</i>	60 529	42 424
<i>Lainat julkisyhteisöiltä</i>	15 116	16 230
<i>Lainat muilta luotonantajilta</i>	0	72
<i>Liittymismaksut</i>	3 172	2 440
<i>Ostovelat</i>	29	57
<i>Muut velat</i>		
Lyhytaikainen	45 719	59 429
<i>Joukkovelkakirjalainat</i>	0	0
<i>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</i>	15 684	32 040
<i>Lainat julkisyhteisöiltä</i>	173	275
<i>Lainat muilta luotonantajilta</i>	0	0
<i>Saadut ennakot</i>	733	404
<i>Ostovelat</i>	8 624	8 373
<i>Muut velat</i>	3 712	3 275
<i>Siirtovelat</i>	16 792	15 063
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	258 301	255 101
Omavaraisuus-%	50,19	51,4
Rahoitusvarallisuus euro/asukas	-2710	-2647
Konsernin lainat euroa/asukas	2450	2462
Konsernin lainakanta 31.12, 1000 euroa	91503	91041
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 euroa	43	127
Asukasmäärä	37352	36974

Konsernin lainakanta 1997-2007

Konsernin omavaraisuusaste eli oman pääoman ja varausten osuus taseen loppusummasta laski 50,2 %:iin. Vastaava kaupungin tunnusluku oli 62,5 %. Konsernin alhaisempi omavaraisuusaste johtuu siitä, että varsinkin vuokratilohankkeet on rahoitettu pitkäaikaisilla lainoilla omien pääomien ollessa varsin alhaiset. Konsernitaseen omavaraisuuden heikkeneminen johtui edellisten vuosien tapaan lähes yksinomaan kaupungin vieraan pääoman kasvusta ja tilikauden alijäämästä. Samassa suhteessa heikkeni myös konsernin rahoitusvarallisuus, joka oli -2 710 euroa asukasta kohden.

8 KAUPUNGINHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ

8.1 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY

Tilikauden tulos ennen varausten muutoksia ja rahastosiirtoja oli 3 425 401,30 euroa tappiollinen. Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelemiseksi, että

1. vähennetään investointivarauksella rahoitettujen hankkeiden poistoeroa 21 448,44 euroa;
2. poistoeron muutoksen jälkeen syntyvä, määrältään 3 403 952,86 euron alijäämä kirjataan oman pääoman tilikauden alijäämätilille.

8.2 ARVIO TULEVASTA KEHITYKSESTÄ

Vuoden 2007 ja alkuvuoden verotilitysten perusteella voidaan arvioida, että vuoden 2008 verotulot kertyisivät talousarviossa ennakkoidun mukaisesti, mikä merkitsee verotettavissa tuloissa lähes 6 %:n kasvua. Valtionosuuksia näyttäisi alkuvuoden perusteella kertyvän noin 3 milj. euroa budjetoitua enemmän. Talouden tasapainottamisessa ongelmallisinta on kuitenkin ollut toimintakatteen sopeuttaminen verotulojen ja valtionosuuksien kasvuun. Verrattaessa vuoden 2008 talousarviota vuoden 2007 tilinpäätökseen näyttäisi siltä, että toimintatuotot on arvioitu varsin varovasti. Talousarvion toteutuminen merkitsisi toimintatuottojen supistumista 2,3 % ja tilinpäätöksen mukaiset tuotot noin miljoonan euron lisätuloja.

Kulupuoella palkkojen korotusten vaikutukset vuonna 2008 ovat edellisiä vuosia merkittävästi suuremmat. Henkilöstökulujen 5,4 %:n kasvu edellisen vuoden kehityksen ja solmittujen palkkaratkaisujen valossa ei ole riittävä. Yhden prosentin ylitys henkilöstömenoihin merkitsee lähes miljoonan euron kustannusten lisäystä. Epävarmuustekijöitä liittyy kaikkiin muihinkin kululajeihin, kun ne ovat materiaalien ostoja lukuunottamatta tilinpäätöksen lukuja alhaisemmalla tasolla. Lisäksi on otettava huomioon, että vuoden 2007 syksyllä solmitut palkkaratkaisut muiden tekijöiden ohella merkitsevät korkeampaa hintatasoa kuin mihin talousarvio perustui. Mikäli kulujen kasvu vuonna 2008 olisi 5 %, ylittyisi talousarvio 6,5 milj. eurolla. Vuoden 2007 suuruisella kustannusten kasvulla ylitys olisi jo 12 milj. euroa. Vaikka toimintatuottoja ja valtionosuuksia kertyneekin budjetoitua enemmän, muodostunee vuoden 2008 tulos ilman merkittäviä säästötoimenpiteitä talousarviossa ennakoitua huonommaksi.

Vuoden 2008 talousarviossa investointien määrä on 14,4 milj. euroa, minkä lisäksi vuodelta 2007 siirtyvät investoinnit nostavat määrän noin 16,9 milj. euroon. Budjetoitua huonomman tuloksen, siirtyneiden investointien ja varausten purkamisen johdosta vuoden 2008 lainarahoitustarve ja lainojen kokonaismäärä muodostuu talousarviossa suunniteltua suuremmaksi.

Vuoden 2008 talousarvion perusteella on arvioitavissa, että jos toimintakate heikkenisi prosenttiyksikön verotulojen kasvua hitaammin ja valtionosuudet kasvavat kuntien kustannustason nousua vastaavasti, parani vuosikate ilman rahoituskulujen muutosta runsaat 1,5 milj. euroa vuodessa. Ongelma on kuitenkin ollut se, että viime vuosina em. tavoitteisiin ei ole päästy edes veroprosentin korotuksilla.

9 VUODEN 2006 TOIMINTA JA TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

9.1 KÄYTTÖTALOUSOSAN TOTEUTUMINEN

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

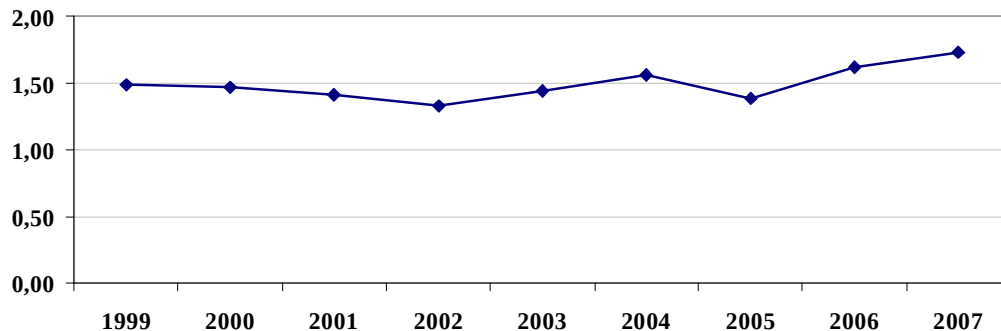
	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	6 087	0	0	0		-100,0
Tuet ja avustukset	94 044	47 022	47 022	50 375	107,1	-46,4
Toimintatuotot yhteensä	100 131	47 022	47 022	50 375	107,1	-49,7
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-127 409	-60 378	-60 378	-88 002	145,8	-30,9
Palkat ja palkkiot	-118 557	-58 000	-58 000	-79 305	136,7	-33,1
Henkilöstösivukulut	-8 852	-2 378	-2 378	-8 696	365,7	-1,8
Eläkekulut	-3 425	0	0	-4 623		35,0
Muut henkilöstösivukulut	-5 427	-2 378	-2 378	-4 073	171,3	-24,9
Palvelujen ostot	-10 066	-990	-990	-13 858	1 399,8	37,7
Muiden palvelujen ostot	-10 066	-990	-990	-13 858	1 399,8	37,7
Ostot tilikauden aikana	-2 697	-8 052	-8 052	-2 269	28,2	-15,9
Muut toimintakulut	-1 095	-966	-966	-1 149	118,9	4,9
Vuokrat	-1 092	-966	-966	-1 140	118,0	4,4
Muut toimintakulut	-3	0	0	-9		200,0
Toimintakulut yhteensä	-141 267	-70 386	-70 386	-105 278	149,6	-25,5
Toimintakate	-41 136	-23 364	-23 364	-54 903	235,0	33,5

Vuonna 2007 toteutettiin eduskuntavaalit. Valtio korvaa valtiollisten vaalien toteuttamisesta osan kustannuksista lopun jäädessä kunnan vastattavaksi. Suurin poikkeama talousarvioon nähden oli henkilöstökulujen ennakoitua suurempi määrä. Palveluiden osto ylitti talousarvion, koska laitteiden, kuljetuspalvelujen ja luottamushenkilöiden matkojen kustannukset oli arvioitu liian pieniksi.

TARKASTUSLAUTAKUNTA

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	1 791	1 020	1 020	1 502	147,3	-16,1
Toimintatuotot yhteensä	1 791	1 020	1 020	1 502	147,3	-16,1
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-27 274	-28 609	-28 609	-33 858	118,3	24,1
Palkat ja palkkiot	-21 800	-22 992	-22 992	-25 953	112,9	19,1
Henkilöstösivukulut	-5 474	-5 617	-5 617	-7 905	140,7	44,4
Eläkekulut	-4 160	-4 092	-4 092	-6 289	153,7	51,2
Muut henkilöstösivukulut	-1 314	-1 525	-1 525	-1 616	106,0	23,0
Palvelujen ostot	-31 519	-37 145	-37 145	-30 368	81,8	-3,7
Muiden palvelujen ostot	-31 519	-37 145	-37 145	-30 368	81,8	-3,7
Ostot tilikauden aikana	-1 363	-253	-253	-520	205,5	-61,8
Muut toimintakulut	-1 419	0	0	-1 404		-1,1
Vuokrat	-1 186	0	0	-1 186		0,0
Muut toimintakulut	-233	0	0	-218		-6,4
Toimintakulut yhteensä	-61 575	-66 007	-66 007	-66 151	100,2	7,4
Toimintakate	-59 784	-64 987	-64 987	-64 648	99,5	8,1

Nettomenot €as, Tarkastuslautakunta 1999-2007

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2007 aikana kahdeksan kertaa, joista kaksi kokousta kohdistui vuoden 2006 tarkastukseen ja arviointiin. Tilintarkastajien tarkastuspäiviä oli yhteensä 54 päivää. Tarkastuslautakunta saavutti toiminnalliset tavoitteensa ja pysyi talousarviossaan.

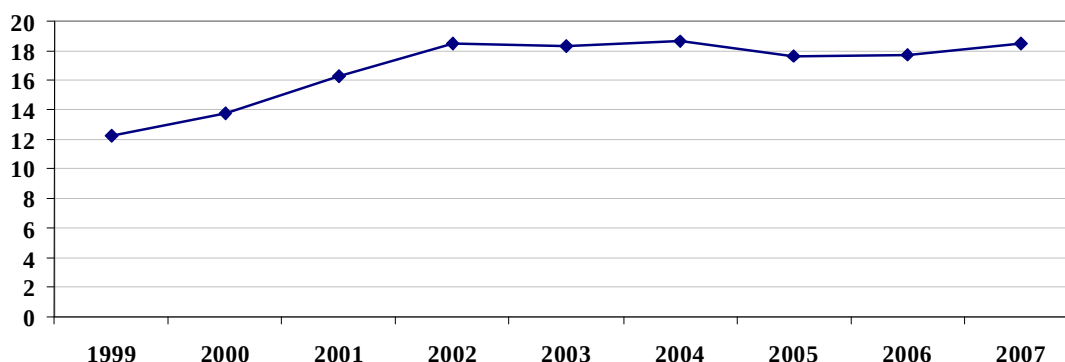
Tarkastuslautakunnan keskeisenä tehtävänä oli kevätkaudella edellisen vuoden talouden ja toiminnan tarkastuksen toteutumisen valvonta, vuoden 2006 tilintarkastuskertomuksen valmistelu valtuustokäsittelyä varten sekä arviointikertomuksen laatiminen valtuustolle vuoden 2006 taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta panosti arviointikertomuksen rakenteen uudistamiseen ja sai syksyllä 2007 kunniamaininnan johtopäätösten ja suositusten raportoinnista tilintarkastusyhtiö PWC:n järjestämässä Vuoden Arviointikertomus-kilpailussa. Arviointikertomuksen laatimisen lisäksi tarkastuslautakunta haastatteli kaupungin puutarhuria ja henkilöstön kehittämispäällikköä ja tutustui Kartanomäen vanhainkodin toimintaan sekä vanhustyön haasteisiin.

Syyskaudella lautakunta keskittyi Lohjan sairaalan päivystysyksikön ja vuodeosasto 5:n, Hiiden Opiston ja Mäntynummen päiväkodin toimintaan tutustumiseen. Edellä mainittujen tutustumis- ja tarkastuskohdeiden vastuuhenkilöiden haastatteluissa pääpaino oli strategisten tavoitteiden ja taloudellisen tehokkuuden seurannassa sekä toiminnan nykytilan ja tulevien haasteiden kartoittamisessa.

YLEINEN LUOTTAMUSHENKILÖHALLINTO

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	0	43	43	0	0,0	
Muut toimintatuotot	14 498	10 000	10 000	23 009	230,1	58,7
Toimintatuotot yhteensä	14 498	10 000	10 000	23 009	230,1	58,7
Henkilöstökulut	-440 453	-446 937	-446 938	-446 689	99,9	1,4
Palkat ja palkkiot	-364 292	-387 582	-387 582	-366 075	94,5	0,5
Henkilöstösivukulut	-76 161	-59 355	-59 355	-80 615	135,8	5,8
Eläkekulut	-57 573	-38 051	-38 051	-61 577	161,8	7,0
Muut henkilöstösivukulut	-18 588	-21 304	-21 304	-19 038	89,4	2,4
Palvelujen ostot	-187 606	-190 412	-234 975	-222 246	94,6	18,5
Muiden palvelujen ostot	-187 606	-190 412	-234 975	-222 246	94,6	18,5
Ostot tilikauden aikana	-21 195	-24 401	-24 401	-20 929	85,8	-1,3
Avustukset	-15 141	-15 365	-15 365	-7 750	50,4	-48,8
Muut toimintakulut	-6 713	-1 076	-1 076	-14 529	1 350,3	116,4
Vuokrat	-5 353	-1 076	-1 076	-12 828	1 192,2	139,6
Muut toimintakulut	-1 360	0	0	-1 701		25,1
Toimintakulut yhteensä	-671 108	-678 191	-722 754	-712 144	98,5	6,1
Toimintakate	-656 610	-668 148	-712 711	-689 135	96,7	5,0

Nettomenot €/as, yleinen luottamushenkilöhallinto 1999-2007

Vuoden aikana hyväksytyjä strategia-asiakirjoja olivat matkailun suuntaviivat vuosille 2007–2013 ja valmiussuunnitelman yleinen osa.

Valtuuston päättämistä asioista suurimman huomion sai Jönsböleen hyväksytty asemakaavan muutos, joka teki mahdolliseksi sijoittaa jätteenpolttolaitos M-real Oyj:n tehdasalueelle. Kaavamuutos hyväksyttiin valtuustossa äänin 34–17. Muita merkittävimpiä kaavapäätöksiä olivat Karnaisten osayleiskaava ja uuden moottoritien sisääntulotietä varten hyväksytyt kaavamuutokset Routiolla ja Hiidensalmessa.

Jätehuoltoasiat olivat muutenkin esillä ja sopimusperusteinen jätteenkuljetus laajennettiin koskemaan koko kaupungin aluetta.

Elcoteq Oy:n lopettaessa toimintansa Lohjalla valtuusto hyväksyi järjestelyn, jolla kaupunki olisi ostanut Kiinteistö Oy Piiharjun ja vuokrannut sen hallitsemat tuotantotilat edelleen Enics Finland Oy:lle. Päätöksestä tehty valitus aiheutti täytäntöönpanon viivästymisen, jona aikana Kiinteistö Oy Piiharju myi tilat Sponda Kiinteistörahastolle.

Valtuusto hyväksyi Tennarin lukiosalin sekä Källhagens skolan ja Virkby gymnasiumin laajennus- ja muu-

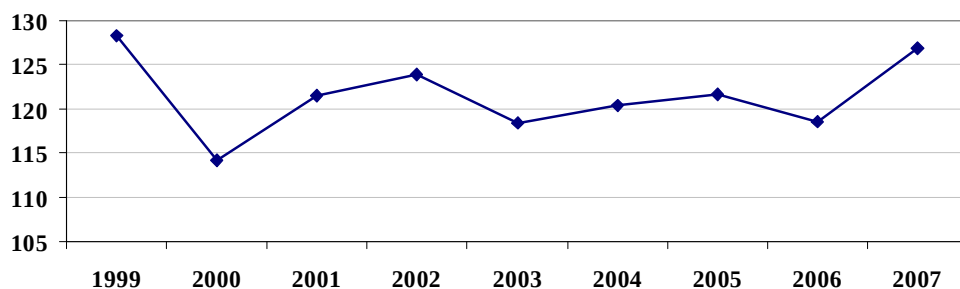
tostöiden hankesuunnitelmat.

Uudeksi kaupunkisuunnittelujohtajaksi valittiin DI Jussi Savela ja perusturvajohtajaksi VTM Arja Yliluoma.

KESKUSHALLINTO

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	1 890 689	1 740 733	1 740 733	1 952 649	112,2	3,3
Maksutuotot	204 858	197 784	197 784	186 720	94,4	-8,9
Tuet ja avustukset	500 997	378 793	378 793	503 561	132,9	0,5
Muut toimintatuotot	272 463	282 163	282 163	275 090	97,5	1,0
Toimintatuotot yhteensä	2 869 007	2 599 473	2 599 473	2 918 019	112,3	1,7
Henkilöstökulut	-3 516 067	-3 620 114	-3 620 114	-3 793 676	104,8	7,9
Palkat ja palkkiot	-2 733 134	-2 719 664	-2 719 664	-2 853 720	104,9	4,4
Henkilöstösivukulut	-782 933	-900 450	-900 450	-939 956	104,4	20,1
Eläkekulut	-583 137	-695 374	-695 374	-723 913	104,1	24,1
Muut henkilöstösivukulut	-199 796	-205 076	-205 076	-216 042	105,3	8,1
Palvelujen ostot	-3 200 916	-3 336 693	-3 365 693	-3 280 281	97,5	2,5
Asiakaspalvelujen ostot	0	-38 753	-38 753	0	0,0	
Muiden palvelujen ostot	-3 200 916	-3 297 940	-3 326 940	-3 280 281	98,6	2,5
Ostot tilikauden aikana	-258 134	-259 773	-259 773	-281 617	108,4	9,1
Avustukset	-62 499	-43 976	-43 976	-55 053	125,2	-11,9
Muut toimintakulut	-215 185	-193 245	-193 245	-241 946	125,2	12,4
Vuokrat	-181 269	-193 245	-193 245	-230 421	119,2	27,1
Muut toimintakulut	-33 916	0	0	-11 525		-66,0
Toimintakulut yhteensä	-7 252 801	-7 453 801	-7 482 801	-7 652 573	102,3	5,5
Toimintakate	-4 383 794	-4 854 328	-4 883 328	-4 734 554	97,0	8,0
Käyttöomaisuuden poistot	-523 347	-537 547	-537 547	-399 296	74,3	24

Nettomenot €/as, keskushallinto 1999-2007

Keskushallinnon toiminta painottui strategiassa määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseen. Painopisteinä olivat asiakaspalvelun kehittäminen palvelutyytyväisyyden arvioinnin pohjalta, yritysympäristön kilpai-

lukyky, tietoyhteiskuntavalmiudet, kustannuslaskennan parantaminen, prosessien kehittäminen ja tietotekniikan soveltaminen, henkilöstön työhyvinvointi ja osaamisen kehittäminen sekä palkkauksen ja henkilöstöpalvelujen kilpailukykyisyys.

Yrityspalvelujen järjestämiseksi Lohjan kaupunki osti elinkeinopalvelut Länsi-Uudenmaan Yrityskeskus Oy:ltä. Alkavia tai uudessa toimintavaiheessa olevia yrittäjiä tuettiin Länsi-Uudenmaan Yrityshautomo Oy:n toimesta. Kertomusvuoden aikana hautomossa on toiminut 11 lohjalaista yritystä. Länsi-Uudenmaan aluekeskusohjelma painottui vuonna 2007 elinkeinoiden klusteripohjaiseen kehittämiseen ja näiden tukitoimintoihin toiminta-alueena Raaseporin ja Hiiden alueet.

Toimintavuonna valmistui Lohjan kaupungin matkailun suuntaviivat vuosille 2007-2013, jonka mukaan keskitytään kolmeen painopistealueeseen: Lohja tunnetuksi ja vetovoimaiseksi matkailukaupungiksi, kaupungin infrastruktuuri matkailun tueksi, alueellisen matkailuyhteistyön kehittäminen. Maa- ja puutarhatalouden tukia maksettiin viljelijöille n. 3,3 milj. euroa.

Elcoteqin tehtaan lopettamisilmoituksen jälkeen työttömyyttä hoidettiin eri työnantajista, viranomaisista ja luottamushenkilöistä koostuvan kriisiryhmän avulla ja tulokset todettiin hyviksi. Lohjan työttömyysaste oli vuoden lopussa 5,9 %.

Tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamiseksi seudullinen potilastietojärjestelmähanke valmistui vuoden lopussa. Hiiden alueen kunnille luotiin ohjelmaversioiltaan ja käyttöperiaatteiltaan yhden-mukainen Pegasos-potilastietojärjestelmä. Kunnat voivat katsoa potilastietoja Hiiden alueen kuntien potilastietojärjestelmistä potilaan luvalla. Kotihoidossa saatiin valmiiksi Pegasos kotihoitotietojärjestelmän käyttöönotto ja taloushallinnon liittymät. Vuoden 2007 aikana aloitettiin Lohjan kaupungin AD- verkkoympäristön ja Exchange-sähköpostijärjestelmän uudistaminen.

Prosessien tehostamiseksi jatkettiin prosessien kuvaamista ja kehittämistavoitteiden määrittelyä kaikilla tulosalueilla. Taloushallinnon prosesseissa kehittämistoimenpiteet alkoivat jo heijastua resurssitarpeeseen ja sen myötä toiminnan tehokkuuteen. Taloushallinnossa jatkettiin sähköisen verkkolaskun käyttöönottoa ja käsiteltävistä laskuista noin 23 % saapui sähköisessä muodossa. Vuoden lopussa käynnistettiin asiakaslaskutuksen uudelleen arviointi ja siihen liittyen kuluttajan sähköisen laskun selvittäminen. Pitkään vireillä ollut sähköisten hankintojen pilottihanke raukesi ohjelmistollisiin esteisiin. Henkilöstöhallinnossa sähköisen asioinnin kehittämisessä siirryttiin uudelle aikakaudelle, kun vuoden lopussa 1 198 työntekijää ja esimiestä pystyi käsittelemään ja siirtämään henkilöstöhallinnon tietoja ja tapahtumia sähköisesti suoraan palkanlaskentajärjestelmään.

Vaihtoehtoisien järjestämistapojen selvittämiseksi laadittiin vuoden alussa selvitys seudullisesta taloushallinnon ja palkanlaskennan yksiköstä. Hanke kuitenkin raukesi yhteistoimintakuntien kielteisiin päätöksiin. Vuonna 2007 laajentuneena yhteistoimintana Sammatti hankki maaseutuviranomaispalvelut Lohjalta ja Länsi-Uudenmaan Yrityskeskukseen toimintaan liittyi Karkkila. Leader-pohjaisen maaseudun kehittämisen uusi ohjelmakausi käynnistyi vuoden lopulla ja toiminta-alue laajeni käsittäen entiset Luken ja Lounais-Suomen kehittämisyhdistyksen alueet ja toimijana on Ykkösakseli ry.

Tietohallinnon palveluita tuotettiin seudullisesti Lohjan kaupungin lisäksi Nummi-Pusulan kunnalle, Karkkilan kaupungille ja Länsi-Uudenmaan ammatilliselle kuntayhtymälle. Näiden lisäksi tietohallinnon palveluita käyttävät Sammatti ja Karjalohja sekä vuodesta 2007 lukien Inkoo ja Siuntio. Seudullisesti ylläpidettiin talous- ja henkilöstöhallinnon, sosiaalitoimen, terveystoimen ja sivistystoimen tietojärjestelmiä ja näistä yhteisiä tietoliittymiä internetin kautta yhteistyökumppaneille ja Hus:iin. Kuluttajaneuvonnan, talous- ja velkaneuvonnan sekä edunvalvonnan palveluja on järjestetty Karjalohjalle, Nummi-Pusulalle ja Sammatille.

Vaihtoehtoisien järjestämistapojen vertailemiseksi, laskutuksen ja kustannustietoisuuden kehittämiseksi jatkettiin kustannuslaskentajärjestelmän ja siihen liittyvän raportoinnin kehittämistä määrittelemällä vyörytettäviä hallinnon kustannuksia ja niiden määrittelyperiaatteita.

Henkilöstönäkökulmasta toiminnan painopistealueena oli rekrytoinnin kehittäminen ja henkilöstön saatavuuden varmistaminen. Vuoden aikana kehitettiin rekrytointiprosessia, yhdenmukaistettiin rekrytointiin liittyvät menettelytavat, uudistettiin rekrytointi-ilmoitukset ja järjestettiin esimiehille koulutusta rekrytointiosaamisessa. Työhyvinvoinnin edistämiseksi ja jaksamisen tukemiseksi tuotettiin työyhteisöjen käyttöön ”aktiivisen aikaisen puuttumisen malli”, ”päihdeohjelma” ja ”55+-ohjelma”. Työterveys- huollon palvelut laajennettiin koskemaan myös työpsykologipalveluita.

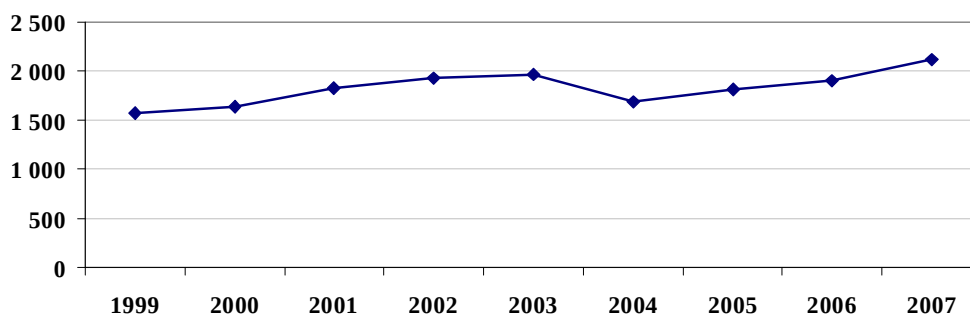
Palkkaratkaisujen osalta vuonna 2007 eniten työtä vaati opetusalan virka- ja työehtosopimukseen tullut muutos, jonka mukaan työn vaativuuden arviointi tuli palkkauksen perusteeksi myös opetusalan henkilöryhmillä. Toinen merkittävä muutos totutuissa palkkaratkaisuissa oli Tehy ry:n saama, neljä vuotta voimassa oleva TEHY-pöytäkirja. Lohjan palkkojen kilpailukykyisyyden selvittämiseksi palkkavertailuja tehtiin kunta-alan yleiseen palkkatasoon ja pääkaupunkiseudun samankokoisten kuntien palkkoihin. Tietotekniikan hyödyntämiseksi kaupungin sisäinen atk-kouluttaja koulutti kevään aikana toimisto-ohjelmistojen käyttöä. Kesän jälkeen aloitettiin uuden sähköpostijärjestelmän koulutukset ja vuoden vaihteeseen mennessä koulutettiin n. 1000 henkilöä.

Keskushallinnon määräraha alittui 148 000 euroa. Toimintakulut ylittyivät elinkeinopalveluja lukuun ottamatta kaikilla tulosalueilla johtuen henkilöstömenoista, materiaalihankinnoista sekä vuokrista. Toimintatuotot kuitenkin ylittyivät tätäkin enemmän oikeuspalveluja lukuun ottamatta kaikilla tulosalueilla. Merkittävimmät tuottoylitykset aiheutuivat tietopalvelujen projektiavustuksista ja työterveyshuoltoon saaduista kela-korvauksista sekä myyntituotoista.

PERUSTURVALAUTAKUNTA

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	2 068 455	3 595 977	3 595 977	3 475 712	96,7	68,0
Maksutuotot	4 238 088	4 803 613	4 803 613	4 619 252	96,2	9,0
Tuet ja avustukset	1 431 065	1 068 388	1 068 388	1 712 844	160,3	19,7
Muut toimintatuotot	2 016 792	1 860 275	1 860 275	2 361 525	126,9	17,1
Toimintatuotot yhteensä	9 754 400	11 328 253	11 328 253	12 169 333	107,4	24,8
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-21 222 778	-23 568 516	-23 594 516	-22 516 706	95,4	6,1
Palkat ja palkkiot	-15 287 475	-16 892 611	-16 918 611	-16 311 487	96,4	6,7
Henkilöstösivukulut	-5 935 303	-6 675 905	-6 675 905	-6 205 219	92,9	4,5
Eläkekulut	-4 799 080	-5 376 950	-5 376 950	-4 988 870	92,8	4,0
Muut henkilöstösivukulut	-1 136 223	-1 298 955	-1 298 955	-1 216 348	93,6	7,1
Palvelujen ostot	-49 249 965	-52 480 992	-54 480 992	-57 870 763	106,2	17,5
Asiakaspalvelujen ostot	-44 128 052	-44 887 238	-46 887 238	-50 879 425	108,5	15,3
Muiden palvelujen ostot	-5 121 913	-7 593 754	-7 593 754	-6 991 338	92,1	36,5
Ostot tilikauden aikana	-2 099 150	-2 194 447	-2 194 447	-2 342 867	106,8	11,6
Avustukset	-5 734 085	-5 808 489	-5 808 489	-5 432 949	93,5	-5,3
Muut toimintakulut	-1 894 561	-2 531 286	-2 531 286	-2 902 783	114,7	53,2
Vuokrat	-1 814 892	-2 530 745	-2 530 745	-2 593 392	102,5	42,9
Muut toimintakulut	-79 669	-541	-541	-309 391	57 188,7	288,3
Toimintakulut yhteensä	-80 200 539	-86 583 730	-88 609 730	-91 066 068	102,8	13,5
Toimintakate	-70 446 139	-75 255 477	-77 281 477	-78 896 735	102,1	12,0
Käyttöomaisuuden pois tot	-609 852	-678 452	-678 452	-772 113	113,8	26,6

Nettomenot €, perusturvalautakunta 1999-2007

Vuoden 2007 toimintaa suunniteltaessa ja talousarviota hyväksyttäessä ns. Paras-lainsäädäntöä vasta valmisteltiin eikä kaikkia sen vaikutuksia pystytty suunnitelmassa ennakoimaan. Lait kunta- ja palvelurakennemuutoksesta sekä kuntajakolain muuttamisesta tulivat voimaan 23.2.2007. Kunnassa tai yhteistoiminta-alueella, joka huolehtii perusterveydenhuollosta ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä, on oltava vähintään 20 000 asukasta. Lohjan kaupunki on riittävän iso huolehtiakseen näistä tehtävistä, mutta ympäristössä on kuntia, joiden asukas pohja ei ole riittävä. Lohjan kaupunki onkin päättänyt kuntajaon muutoksesta siten, että Sammatin kunta liitetään Lohjan kaupunkiin 1.1.2009 lähtien. Samoin päätettiin Inkoon ja Siuntion kuntien kanssa käytävissä neuvotteluissa Paras-lain 5 §:n edellyttämän yhteistyön aikaansaamiseksi vähintään 20 000 asukkaan väestöpohjalla. Neuvottelut ovat johdaneet Siuntion osalta elokuussa 2007 päätökseen muodostaa yhteistoiminta-alue Lohjan kanssa 1.1.2009 alkaen. Henkilökunta siirretään hallinnollisesti Lohjan kaupungin alaisuuteen samana ajankohdana, ja tulevaisuudessa toiminnasta huolehtii yhteislautakunta osana Lohjan kaupungin luottamushenkilöorganisaatiota. Inkoo päätti neuvotteluiden aloittamisesta samalla mallilla joulukuussa 2007. Lohjan,

Siuntion ja Inkoon sosiaali- ja terveydenhuoltoalue LOST:n valmistelun aloittaminen oli vuoden merkittävin hanke perusturvakeskuksessa.

Toimintavuoden aikana rekrytointivaikeudet lisääntyivät kaikilla perusturvan sektoreilla. Tilannetta pyrittiin helpottamaan kehittämällä sijaisrekrytointia perustamalla sijaisrekrytointiyksikkö sekä käyttämällä mahdollisuuksien mukaan henkilöstövuokrafirmoja ja muita ostopalveluja.

Vanhuspalveluita kehitettiin perusturvatoimen strategian ja ikäihmisten palvelustrategian peruslinjausten mukaisesti. Vuoden 2007 haasteellisin projekti oli uuden koko vanhustenhuoltoa koskevan atk-ohjelman käyttöönotto. Kehitysvammaisten päivätoiminta ja vahvasti tuettu päivätoiminta siirtyi kilpailutuksen kautta Uudenmaan erityispalveluille. Uudenmaan vammaispalvelusäätiön uuden palvelukodin toiminta vakiintui. Lovak Oy:ltä ostettavien palveluiden määrästä ja laadusta käytiin useita neuvotteluja ja ne jatkuvat vuonna 2008.

Lastensuojelun ostopalveluina hankittavat sijaishuoltokulut kasvoivat. Sijaishuollon ja lyhytaikaisten lastensuojelusijoitusten piirissä oli 140 asiakasta. Vanhemmuuden arvioon liittyvät koko perheen hoitojaksojen määrät kasvoivat. Sekä laitos- että perhehoidon kustannuksia nostivat erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativien lasten suuri määrä. Aikuissosiaalityön osalta panostettiin aktivoivaan sosiaalityöhön. Toimeentulotukeen oikeutettujen ruokakuntien määrä laski edellisvuoden 1 360:sta 1251:een. Hiiden työvoimapaalvelukeskuksessa palveltiin 133 pitkäaikais- tai toistuvaistyötöntä. Uudenmaan Te-keskus myönsi kaupungin oman työllistämishankkeen toteuttamiseen hankerahoituksen joulukuussa 2007 ja varsinainen hanke aloitetaan vuonna 2008.

Perusterveydenhuollon avopalvelujen lääkärikäynnit vähenivät 285 käynnillä (0,6 %). Lohjalaisten lääkärikäynnit keskitetyssä terveyskeskuspäivystyksessä vähenivät 1 119 käynnillä (8,7 %). Toimintavuoden alussa aloitti toimintansa uusi terveyskeskuspäivystys Lohjan sairaalan yhteyteen valmistuneissa tiloissa. Päivystyspalveluja tuottaa tarjouskilpailun perusteella valittu MedOne Oy. Uuden terveyskeskuspäivystyksen ansiosta lohjalaisten käynnit Lohjan sairaalan päivystyksessä vähenivät 31 % ja terveyskeskuksen uuden päivystysosaston käytön myötä Lohjan sairaala pystyi pitämään kymmenen vuodeosastopaikkaansa kesästä asti suljettuna. Tästä huolimatta terveyskeskuksen päivystysosaston käyttöaste (61 %) jäi reilusti tavoitteena olleesta 85 %:sta.

Keväällä 2007 uuden terveyskeskuspäivystyksen kanssa samoissa tiloissa Lohjan sairaalan kiinteistössä aloitti toimintansa vastaanottotoiminnan Tynninharjun palvelualue. Käytännössä neljän lääkärin vastaanottotoiminta siirtyi pääterveysasemalta Tynninharjulle. Terveysneuvonnassa aloitti työnsä kaksi uutta perheohjaajaa, joiden työpanos suunnattiin lapsiperheiden tukemiseen.

Toimintavuoden aikana vietiin loppuun Hiiden alueen terveyskeskusten avohoidon tuotteistus -hanke, joka on osa laajempaa terveyskeskusten avopalvelujen ohjaus-, seuranta- ja vertailujärjestelmä- (benchmarking) ja sen hyödyntäminen -hanketta. Hankkeen tuloksia on hyödynnetty toimintakäytäntöjen kehittämässä. Vuoden aikana kilpailutettiin ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelut. Tarjouskilpailussa uudeksi palveluntuottajaksi 1.1.2008 alkaen valittiin Vihdin Sairaankuljetus Oy. Laboratoriopalvelut ostettiin HUSLAB:lta, jonka toimintaan terveyskeskuksen oma laboratoriotoiminta yhdistettiin 1.1.2007.

Lohjan sairaalan yhteyteen avattiin uusi terveyskeskuksen vuodeosasto 5. Henkilöstövajeen vuoksi muille kunnille ei päästy myymään osastopaikkoja suunnitellusti. Tehyn työtaisteluun valmistautumisen vuoksi jouduttiin osasto 5 marraskuussa tyhjentämään ja potilaita siirtämään muualle hoitoon. Työtaistelun peruuntumisen jälkeen osastolla päästiin nopeasti hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä.

Suun terveydenhuollon kehittämishankkeessa ”Suuke”on mukana Lohjan ja Sammatin lisäksi Siuntio ja Karjalohja. Suukessa on useampia osa-alueita, joita pyritään kehittämään: kysynnän hallinta, päivystystoiminta (virka-aikainen ja virka-ajan ulkopuolinen), kuvantamisen digitalisointi, hammashuollon tietojärjestelmien yhdenmukaistaminen (Effica/WinHit) ja välinehuollon ulkoistaminen.

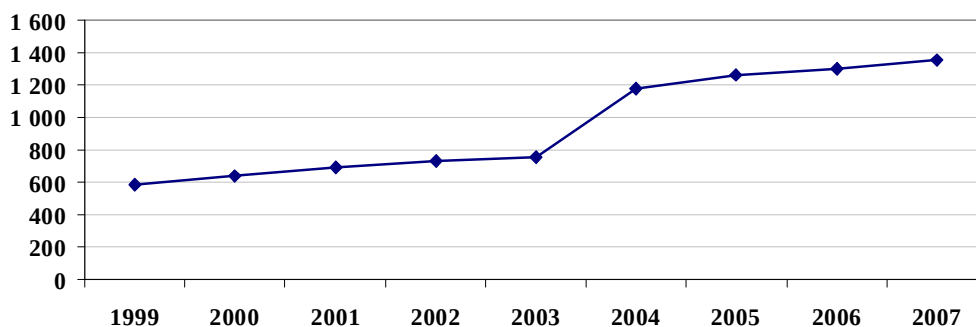
Erikoissairaanhoidossa HUS:n palveluiden käyttö lisääntyi 2,5 milj. eurolla edelliseen vuoteen verrattuna (7,7 %) ja palvelusopimus ylittyi 5,5 %:lla. Lohjan sairaanhoitoalueen alittaessa talousarvion (0,33 milj.€) lisääntyivät kuitenkin HYKS-alueen vaativat hoidot (1,25 milj.€) sekä Hyvinkään ja Länsi-Uusimaan sairaanhoitoalueiden palveluiden käyttö erityisesti lasten ja nuorten psykiatrisessa osastohoidossa (0,73 milj.€). Tietohallinnon yhteistyö jatkui tiiviinä saumattomaa hoitoketjua kehittävien hankkeiden eli ns. UUMA:n ja HUUMA:n muodossa. Hiiden terveydenhuoltoalueen Hiita-hankkeessa kävi selväksi, että yhteisen terveydenhuoltoalueen muodostamiselle ei ollut edellytyksiä. Tämän jälkeen hanke jatkui toiminnallisten työryhmien työllä.

Huolimatta henkilöstövajeesta ja LOST-yhteistoiminta-alueen ennakoitua suuremmasta suunnittelutyömäärästä toiminnalliset tavoitteet saavutettiin hyvin lukuun ottamatta talousarvion pitävyyttä. Perusturvan toimen tilinpäätös ylittää muutetun talousarvion noin 1,7 milj. eurolla. Ylitys selittyy pääosin erikoissairaanhoidon sekä vanhus- ja vammaispalvelujen ja hoivapalveluiden ostopalvelukulujen kasvulla. Kaikkiin palvelujen ostot ylittivät koko toimialan tasolla muutetun (valtuuston 7.11.2007 myöntämä 2 milj. euron lisämääräraha) talousarvion 3 390 000 eurolla. Materiaalien ostot ylittivät puolestaan talousarvion 148 000 eurolla, mikä selittyy kokonaan lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden voimakkaalla hintojen muutoksella. Tuottojen nouseminen 841 000 eurolla yli talousarvion sekä henkilöstömenojen alittuminen 1 078 000 eurolla ja avustusten jääminen 376 000 euroa alle budjetoidun eivät riittäneet kompensoimaan eritoten palvelujen ostojen ylittymistä

OPETUSLAUTAKUNTA

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	624 011	769 325	769 325	719 479	93,5	15,3
Maksutuotot	2 045 976	2 192 467	2 192 467	2 249 197	102,6	9,9
Tuet ja avustukset	125 347	23 824	23 824	151 149	634,4	20,6
Muut toimintatuotot	114 447	110 827	110 827	106 410	96,0	-7,0
Toimintatuotot yhteensä	2 909 781	3 096 443	3 096 443	3 226 235	104,2	10,9
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-33 869 938	-35 898 227	-35 898 227	-36 181 387	100,8	6,8
Palkat ja palkkiot	-26 500 497	-27 694 447	-27 694 447	-28 254 792	102,0	6,6
Henkilöstösivukulut	-7 369 441	-8 203 780	-8 203 780	-7 926 594	96,6	7,6
Eläkekulut	-5 425 774	-6 105 832	-6 105 832	-5 786 758	94,8	6,7
Muut henkilöstösivukulut	-1 943 667	-2 097 948	-2 097 948	-2 139 837	102,0	10,1
Palvelujen ostot	-9 053 440	-9 681 051	-9 681 051	-9 546 659	98,6	5,4
Asiakaspalvelujen ostot	-848 169	-1 041 578	-1 041 578	-918 687	88,2	8,3
Muiden palvelujen ostot	-8 205 271	-8 639 473	-8 639 473	-8 627 972	99,9	5,2
Ostot tilikauden aikana	-1 181 062	-1 368 832	-1 368 832	-1 266 473	92,5	7,2
Avustukset	-3 979 553	-3 815 517	-3 815 517	-3 554 326	93,2	-10,7
Muut toimintakulut	-2 838 045	-3 074 636	-3 074 636	-3 299 520	107,3	16,3
Vuokrat	-2 761 593	-3 071 760	-3 071 760	-3 197 529	104,1	15,8
Muut toimintakulut	-76 452	-2 876	-2 876	-101 991	3 546,3	33,4
Toimintakulut yhteensä	-50 922 038	-53 838 263	-53 838 263	-53 848 365	100,0	5,7
Toimintakate	-48 012 257	-50 741 820	-50 741 820	-50 622 129	99,8	5,4
Käyttöomaisuuden pois tot	-1 750 108	-1 843 558	-1 843 558	-1 945 114	105,5	11,1

Nettomenot €as, opetuslautakunta 1999-2007

Opetuslautakunnan määrärahan (varhaiskasvatus, perusopetus ja lukiokoulutus) toteutumisprosentti oli 99,76 eli talousarvio alittui 119 692 euroa. Kokonaisuutena palkkamenot ylittyivät hieman, mitä tasasi valtiokonttorin eläkemaksujen hyvitys useammalta vuodelta. Palkka- ja henkilöstökulut olivat 71,45 % nettomenoista (vuonna 2006 70,54 %). Asiakaspalvelumaksuihin kirjautuvat koulukotien ja sairaalakoulujen meno-osuudet kasvoivat noin 50 prosentilla. Palveluiden ja tarvikkeiden ostoissa kokonaisuutena saavutettiin säästöjä.

Esiopetuksen oppilasmäärä nousi edellisestä vuodesta 16 oppilaalla (vuonna 2007 oli 479,5 oppilasta). Perusopetuksen oppilasmäärä laski 101 oppilaalla (v. 2007 keskimäärin 4 777). Oppilasmäärä laski alakouluissa 20 oppilasta (v. 2007 oppilaita 2 883) ja yläkouluissa 81 oppilasta (v. 2007 oppilaita 1 894). Jalavan koulun oppilasmäärä oli keskimäärin 38, edellisenä vuonna 41. Lukion oppilasmäärä väheni kahdella oppilaalla ja oli 901 oppilasta, joista ruotsinkielisiä 122 (edellisvuonna 124).

Varhaiskasvatuksen piirissä oli vuonna 2007 yhteensä 3 042 lasta. Kunnallisessa päivähoidossa oli (ilman ostopalveluita) 1 416 paikkaa, joilla hoidettiin 1 495 lasta. Vuoden aikana kunnallisen päivähoiton paikkamäärän lisäys oli 89 paikkaa. Uusia päivähoitopaikkoja saatiin kaikkien hyötyneliöiden käyttöön otolla Roution, Mäntynummen, Perttilän ja Kartanonpuiston päiväkodeissa. Lisäksi ruotsinkielinen ryhmäperhepäiväkotiki Lilla My muutti päiväkotiki Petterin kanssa samaan kiinteistöön, ja Lilla My:ltä vapautuneeseen tilaan perustettiin suomenkielinen päiväkotiryhmä. Kotihoidon tuen kuntalisän maksatus päättyi 31.7.2007 valtuuston päätöksellä. Koululaisten iltapäivätoimintaan osallistui 283 oppilasta (tilastointipv. 20.9.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstö lisääntyi vuoden aikana 27 henkilöllä; tehtävistä 24 liittyi päivähoitopaikkojen lisäykseen ja 3 päivähoiton johtamisjärjestelmän mukaiseen hallinnollisten päiväkodinjohtajien aseteittaiseen lisäämiseen (2 päiväkodinjohtajaa ja 1 lastentarhanopettaja). Varhaiskasvatuksen vakanssimäärä oli yhteensä 404. Henkilöstön koulutusta toteutettiin laajasti "Avaimia päivähoitoon"-hankkeen kautta. Hankkeesta saatiin myös Lohjalle omia kouluttajia, jotka kouluttivat vuoden aikana sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen henkilöstöä. Varhaiskasvatus oli myös mukana Tampereen yliopiston kasvatus- ja opetusalan hankkeessa sekä toimi osallisena varhaisen puuttumisen MoNet-verkostotyössä.

Perusopetuksessa Mäntynummen koulukeskuksen laajennusta ja siihen liittyvää tilaketjutusta suunniteltiin. Tytyrin koulun saneeraamista siirrettiin ja Metsolan alueen tilaratkaisun tarvekartoitus käynnistyi. Erityisopetusseminaarissa linjattu malli kaupungin yhteisistä luokista otettiin käyttöön. Sovitut leikkaukset tuntikehykseen on toteutettu. Källhagenin rakentaminen etenee aikataulun ja budjetin mukaan. Järnefeltin koulussa alkanut joustavan perusopetuksen (jopo) kokeilu jatkuu.

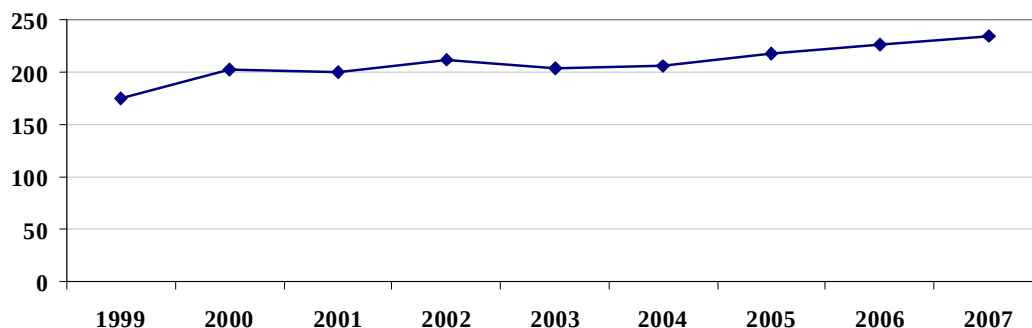
Moniammatillisten aluetyöryhmien MoNetin toimintaan saatiin lääninhallituksen rahoituksella projekti-koordinaattori. Länsi-Uudenmaan sivistystyöryhmä kokoontui säännöllisesti ja asetti yhteisen koulutusta suunnittelevan ja järjestävän työryhmän. Koulutukset keskittyivät edelleen toimintakulttuurin kehittämiseen. Koko vuoden oli myös käynnissä sisäinen koulutus "Huolen puheeksi ottaminen".

Lukioiden 2. asteen yhteistyöverkosto tiivistyi. Lohja liittyi ISO-verstaaseen, etäopiskeluverkostoon. Lohjan Yhteislyseon lukion hankesuunnitelma eteni sisältäen myös suunnitelman Hiiden Opiston tilaratkaisun osalta.

SIVISTYS- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	538 389	516 820	516 820	533 959	103,3	-0,8
Maksutuotot	934 873	995 201	995 201	1 056 429	106,2	13,0
Tuet ja avustukset	229 326	127 406	127 406	146 986	115,4	-35,9
Muut toimintatuotot	185 778	182 788	182 788	193 454	105,8	4,1
Toimintatuotot yhteensä	1 888 366	1 822 215	1 822 215	1 930 829	106,0	2,2
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-5 682 457	-5 616 321	-5 616 321	-5 966 685	106,2	5,0
Palkat ja palkkiot	-4 395 253	-4 270 067	-4 270 067	-4 614 851	108,1	5,0
Henkilöstösivukulut	-1 287 204	-1 346 254	-1 346 254	-1 351 834	100,4	5,0
Eläkekulut	-969 189	-1 024 212	-1 024 212	-1 004 092	98,0	3,6
Muut henkilöstösivukulut	-318 015	-322 042	-322 042	-347 742	108,0	9,3
Palvelujen ostot	-3 226 142	-3 275 855	-3 308 855	-3 237 658	97,8	0,4
Asiakaspalvelujen ostot	-1 912 335	-1 861 622	-1 861 622	-1 909 297	102,6	-0,2
Muiden palvelujen ostot	-1 313 807	-1 414 233	-1 447 233	-1 328 361	91,8	1,1
Ostot tilikauden aikana	-434 590	-520 968	-520 968	-500 776	96,1	15,2
Avustukset	-187 589	-259 490	-259 490	-183 836	70,8	-2,0
Muut toimintakulut	-738 877	-770 210	-770 210	-787 515	102,2	6,6
Vuokrat	-724 665	-764 610	-764 610	-741 340	97,0	2,3
Muut toimintakulut	-14 212	-5 600	-5 600	-46 175	824,6	224,9
Toimintakulut yhteensä	-10 269 655	-10 442 844	-10 475 844	-10 676 471	101,9	4,0
Toimintakate	-8 381 289	-8 620 629	-8 653 629	-8 745 643	101,1	4,3
Käyttöomaisuuden poistot	-562 438	-460 807	-460 807	-580 238	125,9	3,2

Nettomenot €, Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta 1999-2007

Sivistys- ja vapaa-aikalautakunnan toimintakate oli 8 745 642 euroa, jossa ylitystä 92 013 euroa. Toteutuma oli näin ollen 101,1 %. Tuottoja kertyi 108 514 euroa yli talousarvion, mutta toisaalta kulujen osalta talousarvio ylittyi 200 627 eurolla. Toimintakatteen ylitys johtuu lomapalkkavarauksesta, Länsi-

Uudenmaan musiikkiopiston arvioitua suuremmista tuntiopetuksen menoista sekä Lohjan historian III osan maksetun luottotappiokirjauksesta.

Hallinto- ja talouspalveluissa sivistystoimen maksujen, taksojen ja vuokrien määrätymisperusteet on yhtenäistetty. Strategian mukaisten keskeisten ydinprosessien kuvaaminen aloitettiin.

Hiiden Opisto on yltänyt asettamiinsa toiminnallisiin tuloksiin suhteellisen hyvin. Opiskelijamäärä on kasvanut ja monipuolistunut. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on lisääntynyt. Karjalohjan liittyminen osaksi Hiiden Opiston toimintaa on saatettu päätökseen luontevasti. Vuoden 2007 teema Hiiden opiston toiminnassa oli 90-vuotias Suomi. Yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvät kurssi- ja luentokokonaisuudet ovat nousussa, ja opisto on lisännyt yhteistyötä paikallisten järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Opiston laatutyö on edennyt suunnitellusti ja laatukäsikirja on lähes valmis.

Edellisen vuoden ylityksen johdosta käynnistetty Hiiden opiston talouden tasapainotus onnistui siten, että opetustuntimäärää hieman laskettiin samalla kun toimintatuotot kasvoivat. Toimintakate ylittyi kuitenkin lievästi.

Länsi-Uudenmaan musiikkiopistolle asetettu 30 000 euron säästötavoite ei toteutunut. Varsinaisen opetuksen viikkotuntimäärä oli keskimäärin 812, josta musiikkileikkikoulun ja avoimen osaston opetusta oli noin 100 vuosiviikkotuntia. Kokonaisoppilasmäärä oli vuoden lopussa 1 055, joista varsinaisia 541 ja avo- ja musiikkileikkikouluoppilaita 514. Musiikkiopisto on näkynyt ja kuulunut Lohjalla hyvin. Panostus yhteisötoimintaan on ollut voimakasta. Nuorisosinfoniaorkesteri on tehnyt konserttimatkan Vaasaan ja esiintynyt opiston omien tilaisuuksien lisäksi mm. Virkkalan Lions Clubin konserttitanssiaisissa sekä Lohjan kesän tapahtumissa. Musiikkiopistoa 36 vuotta ansiokkaasti luotsannut opetusneuvos Jorma Mäenpää siirtyi eläkkeelle syyskuussa 2007. Hänen seuraajakseen Lohjan sivistys- ja vapaa-aikalautakunta valitsi musiikin maisteri Janne Haapasen. Pienin askelin kohti talouden tasapainottamista ryhdyttiin heti syksyllä mm. siten, ettei avoimelle osastolle otettu lainkaan uusia oppilaita. Varsinaiset tasapainottamistoimet käynnistettiin marraskuussa pitämällä musiikkiopiston henkilökunnalle yt-info.

Nuorisotoimen toiminta koostuu kolmesta alueellisen talotoiminnan tiimistä, erityisnuorisotyön tiimistä sekä toimintakeskus Harjulasta. Alueellisessa nuorisotalotyössä vuoden 2007 aikana on voimakkaasti puututtu joidenkin alueiden päihteiden käytön tai häiriökäyttäytymisen lisääntymiseen. Yleisenä haasteena on ollut nuorisotalojen kävijämäärien lisääminen. Tässä onnistuttiin hyvin Virkkala –Ojamon alueella. Henkilökunnan vaihtuvuus on vaikeuttanut pitkäjänteistä työtä.

Toimintakeskus Harjula on ollut aktiivisessa käytössä. Siellä toimivat nuorisotoimen toimistot sekä nuorisokahvila Dixi, Lohjan teatterin toimisto, lasten- ja nuorten teatteri Saturnuksen opetus-, harjoitus- ja esiintymistilat ja Lohjan nuorisovaltuuston kokoontumistilat. Lisäksi tilaa käyttää vakituisesti 20 eri järjestöä. Kävijöitä Harjulassa vuonna 2007 oli 14 230, kasvua vuoteen 2006 verrattuna on 4 656 kävijää. Alueelliseen nuorisotyöhön kuuluvat tapahtumat (Nuori Kulttuuri, Aukio ja Rock You –bänditapahtuma) vetivät yleisöä edellisten vuosien tapaan hyvin. Kesäleirit pidettiin ensimmäistä kertaa Lohjansaaren koululla. Viidelle eri leirille osallistui 230 lasta.

Erityisnuorisotyö, mukaan lukien Linkin palvelut, siirtyivät yhteiseen tilaan Linnaistenkatu 5:een. Nuorisotyöpajan ja siihen kuuluvan kierrätyskeskuksen toiminta kytkeytyivät entistä vahvemmin erityisnuorisotyön tiimiin. Moniammatillinen toimintamalli MoNet sai syksyllä 2007 Etelä-Suomen lääninhallitukselta projektirahoitusta, jonka avulla hankkeeseen palkattiin projektikoordinaattori.

Museon vuosi 2007 oli Lohjan Museon 96. toimintavuosi. Kunnallisena museo on toiminut 30 vuotta. Koko museotoimen näyttelyiden yhteiskävijämäärä on 45 057. Iso-Pappilan kesänäyttely 'Kadonneen hopearahan arvoitus' kertoi muinaisen Suur-Lohjan historiasta keskiajalta lähtien. Näyttely tehtiin yhteistyössä Vihdin ja Karkkilan museoiden kanssa ja sen kolme osiota olivat samanaikaisesti esillä kolmella paikkakunnalla. Lohjan näyttely lähti vielä kiertämään Karkkilaan ja Vihtiin. Myös kevään Elvis elää –näyttely veti hyvin, kävijöitä oli n. 1 200. Kaikkiaan Iso-Pappilassa kävijöitä oli 8 207 ihmistä.

Pääkirjaston yhteydessä olevassa Linderinsalissa oli näyttelyjä ympäri vuoden. Kävijöitä siellä oli 18 903. Salin vetävin näyttely oli Rudi Merzin ja Jaska Salmen yhteisnäyttely, jossa kävi yli 2500 henkilöä. Tytyrin Kaivoseumun suuressa luhokseksa oli esillä kuuden taiteilijan DIMENSIO UNDER GROUND-näyttely. Kaivoseumossa kävi kaikkiaan 17 597 henkilöä. Kesällä kaivoseumun vinokuiluhissi rikkoutui ja poistettiin toistaiseksi käytöstä. Kaivoseumun käynti on järjestetty suorilla hisseillä ja autoilla. Vinokuiluhissin tulevaisuus on selvitettävänä.

Museon kokoelmien tallennustyö eteni. Kokoelmanhallintaohjelma Muskettiin on tallennettu tiedot noin 11 000 esineestä. Museo järjesti näyttelyjä erityisesti koululaisille ja lukuisia koululuokkia opastettiin perusnäyttelyssä. Vuoden aikana valmistui Kaupunkisuunnittelukeskuksen kanssa yhteistyönä päivitetty versio Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelosta.

Kaupunginorkesterin määrällinen tavoite oli 100 konserttia ja toteutuma oli 97 konserttia. Konsertit jakautuivat toimintakaudella 2007 syyspainotteisesti. Keväällä pidettiin 20 konserttia, Elokuussa Tenoripäivillä 13 konserttia, syyskauden laitoskonsertteja oli 33 ja muita konsertteja 31. Kuulijoiden määrän kasvu 27 549 kuulijaan perustui ennen kaikkea Tenoripäivien operetin Kreivitär Marizan suosioon sekä tilauskonsertteina toteutetun joulukiertueen kuulijamääriin. Vierailukonsertteja pidettiin Karjalohjalla, Siipossa, Porvoossa, Loviisassa, Helsingissä, Viidissä, Kirkkonummella, Turussa ja Järvenpäässä. Vierailukonserteissa pyritään vastavuoroiseen yhteistyöhön ko. paikkakuntien ja eri kuorojen kanssa.

Orkesterin talouden tasapainottaminen toteutettiin lisäämällä sisäistä ja ulkoista myyntiä sekä tehostamalla konserttikohdasta talouden seurantaa.

Lohjan Teatteri esitti vuoden 2007 aikana 4 näytelmää: Hääpäivänäsi minua muista -konserttiversio, Piina, Sano se sadun sävelin ja Yksi lensi yli käenpesän. Tenoripäivien operetin Kreivitär Marizan yhteistuotannossa teatteri oli keskeisenä toimijana. Esityksiä kaiken kaikkiaan oli 47, joissa katsojia 8 754.

Yleisessä kulttuuritoimessa pääpaino oli edelleen erilaisten tapahtumien järjestämisessä. Lohjan Tenoripäivät esitti operetin kreivitär Mariza yhteistyössä Lohjan kaupunginorkesterin ja teatterin kanssa. Lohjan Kesän tapahtumia järjestettiin yhdessä Lohjan Kesä ry:n kanssa, muun muassa Kulttuuritori, Menneen ajan joulumarkkinat, juhannusjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Toiminnassa tärkeä osuus on myös kulttuuritilojen vuokrauksella: Laurentius-salissa oli 113 tilaisuutta, Kässän talossa 113 yleisötilaisuutta ja 9 näyttelyä. Seurain- ja työväentalojen korjausavustus myönnettiin Karstu-Karkaliseura ry:lle tilojen kunnostamiseen. Laurentius-salin äänentoistojärjestelmä uusittiin.

Kirjastotoimessa toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pääosin koko kirjastoverkon osalla. Pääkirjastosta on muodostunut luonteva kaupunkilaisten kohtauspaikka kaikille ikäryhmille. Käynnissä on kartoitus kirjaston palvelutarpeen kokonaisuudesta ja kokoelmien kohdistumisesta eri asiakasryhmiin.

Kirjastoista lainattiin yhteensä 670 963 teosta, joista noin 70 % on kirjoja, 22 % av-aineistoa ja 7 % lehtiä. Lainoista 62 % tapahtuu pääkirjastosta ja loput kolmesta lähikirjastosta ja kirjastoautosta. Asukasta kohti kirjastolainoja oli Lohjalla vuonna 2007 17,94 (vuonna 2006 17,64). Käyntejä kirjaston nettijärjestelmässä oli 77 385 ja fyysisiä käyntejä kirjastoissa oli 341 787. Aukiolotuntien supistaminen vuoden 2006 jälkeen on hieman vähentänyt lähikirjastojen käyttöä. Av-aineiston käyttö kasvaa. Pääkirjastossa itsepalvelun mahdollistavia lainausautomaatteja käyttää yli 60 prosenttia asiakkaista.

Yhteistyö koulujen kanssa on ollut erityisen hyvää ja monipuolista 2007. Lohjan kirjastotoimi osallistui valtakunnalliseen Suomen Kirjastoseuran organisoimaan Superkirtsin mediaopit - mediakasvatushankkeeseen. Koulujen, kirjaston ja oppilaiden vanhempien välinen yhteistyö mediakasvatusalalla jatkuu vuonna 2008.

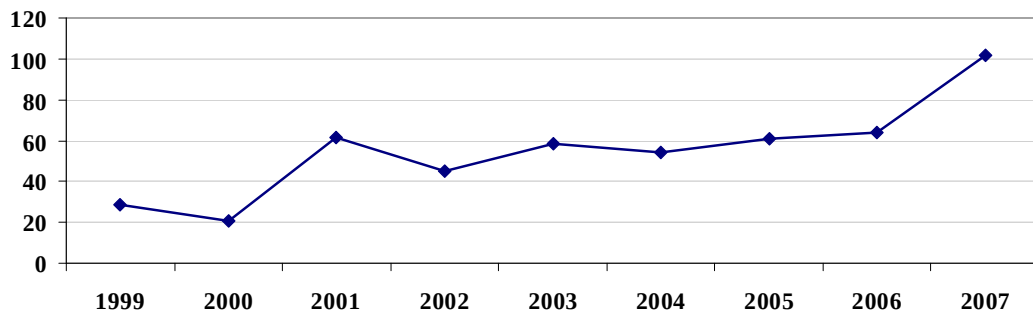
Liikuntatoimessa kertomusvuodelle asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet saavutettiin hyvin. Yhtiön käyttömenot olivat 2 960 343 euroa ja käyttötulot 1 204 343 euroa. Kaupungin nettoavustus yhti-

ölle oli 1 756 000 euroa, joka oli vuoden 2007 talousarvion mukainen. Toimintavuonna yhtiön omatoiminen tuotto oli tilinpäätöksen mukaan 40,68 % (v. 2006 39,17 %) ja kaupungin avustus oli 59,32 % (60,83 %). Neidonkeitaan kävijämäärä nousi edellisvuodesta. Neidonkeitaassa oli 277 345 kävijää ja nousua edelliseen vuoteen verrattuna 2,4 %. Muiden liikuntapalvelujen käyttäjämäärä oli 801 215, jossa nousua edelliseen vuoteen 0,3 %.

TEKNINEN LAUTAKUNTA

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	14 545 719	15 224 532	15 224 532	15 402 747	101,2	5,9
Maksutuotot	268 618	356 361	356 361	259 925	72,9	-3,2
Tuet ja avustukset	181 640	0	130 000	125 342	96,4	-31,0
Muut toimintatuotot	6 218 640	6 657 930	6 657 930	6 911 059	103,8	11,1
Toimintatuotot yhteensä	21 214 617	22 238 823	22 368 823	22 699 072	101,5	7,0
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-10 126 845	-9 878 118	-10 318 118	-10 894 162	105,6	7,6
Palkat ja palkkiot	-7 384 486	-7 482 705	-7 482 705	-7 664 422	102,4	3,8
Henkilöstösivukulut	-2 742 359	-2 395 413	-2 835 413	-3 229 740	113,9	17,8
Eläkekulut	-2 193 392	-1 823 834	-2 263 834	-2 638 898	116,6	20,3
Muut henkilöstösivukulut	-548 967	-571 579	-571 579	-590 842	103,4	7,6
Palvelujen ostot	-6 542 692	-6 481 237	-6 599 236	-8 108 366	122,9	23,9
Asiakaspalvelujen ostot	-2 189 924	-2 170 639	-2 170 639	-2 254 628	103,9	3,0
Muiden palvelujen ostot	-4 352 768	-4 310 598	-4 428 597	-5 853 739	132,2	34,5
Ostot tilikauden aikana	-6 038 235	-6 745 434	-6 745 434	-6 715 727	99,6	11,2
Avustukset	-163 513	-172 327	-172 327	-162 279	94,2	-0,8
Muut toimintakulut	-704 065	-487 032	-487 032	-614 582	126,2	-12,7
Vuokrat	-533 518	-473 610	-473 610	-530 016	111,9	-0,7
Muut toimintakulut	-170 547	-13 422	-13 422	-84 566	630,1	-50,4
Toimintakulut yhteensä	-23 575 350	-23 764 147	-24 322 147	-26 495 117	108,9	12,4
Toimintakate	-2 360 733	-1 525 324	-1 953 324	-3 796 045	194,3	60,8
Käyttöomaisuuden poistot	-3 764 231	-3 802 082	-3 802 082	-3 977 715	104,6	5,7

Nettomenot €as, tekninen lautakunta 1999-2007

Teknisen lautakunnan alaisessa toiminnassa vuonna 2007 painopistealueita olivat kaupungin strategian mukaisten tavoitteiden toteuttaminen ja kaupungin voimakkaan kehittymisen mukanaan tuomat palvelu- ja investointipaineet. Toiminnan tavoitteina ovat olleet laadukkaan ja toimivan kaupunkiympäristön toteuttaminen, kaupungin vetovoimaisuuden lisääminen, suunnittelun vuorovaikutteisuus sekä palvelujen turvallisuus, asiakaslähtöisyys ja kilpailukykyisyys. Prismen ympäristön katujen valmistuminen oli merkittävintä kaupunkiympäristön parantamistoimenpide. Seutuyhteistyössä valmistui vesihuollon palvelusyksikön selvitys. Ruoka- ja siivouspalvelun aluemallista tehtiin päätös. Uusi kaupunkisuunnittelujohtaja aloitti tehtävässään elokuussa.

Valtuuston teknisen lautakunnan sitovaksi määrärahasi vahvistama toimintakate oli -1 953 000 euroa ja toimintavuoden toteuma oli -3 796 000 euroa, jolloin määräraha ylittyi 1 842 000 euroa. Toimintavuoden aikana määrärahakorotukset haettiin pelastustoimen maksuosuuksiin ja ennakoitua suurempiin eläkemaksuihin yhteensä 428 000 euroa. Eläkemaksujen osalta määrärahan korotus perustui vuoden 2006 toteutumatason. Lisäksi kaupunginhallitus päätti 900 000 euron pilaantuneiden maa-ainesten puhdistusvastuun kirjaamisesta talousarviovuoden menoksi. Lietteenkäsittely kilpailutettiin kasvaneiden käsittelyvaatimusten johdosta, ja kilpailutuksen jälkeen lisäkustannuksen arvioitiin olevan noin 170 000 euroa. Vesihuollon tulos jäi kaikkiaan noin 400 000 euroa toimintakatetavoitteesta. Lisäksi loppuvuonna tulleet palkankorotukset aiheuttivat vajaan 200 000 euron ylityksen määrärahavaroituksiin.

Jätehuollon toimintasuunnitelman mukaisesti hyötyjätepisteet muutettiin osittain syväkeräyksellä toimiviksi. Myös hyötyjätepisteiden paikkoja tarkistettiin. Suomen Paperinkeräyksen kanssa tehtiin sopimus maa-alueiden käytöstä syväkeräysjärjestelmänä toimivaa, tuottajavastuullista paperinkeräysverkostoa varten. Jätehuollon edellytettiin toimivan ilman nettomenovaikutusta. Vakituisten asuntojen kohdalla ei päästy sopimusperusteiseen kattavaan järjestelmään.

Strategisen **energiahuoltoon** liittyvän tavoitteen toteuttamista jatkettiin lämpöyhtiöiden yhteistyökeskusteluilla. Alueellisen pelastustoimen osalta valmisteltiin vuokrasopimusuudistus, jonka tavoitteena on luoda yhdenmukaiset perusteet eri kunnissa olevien tilojen vuokraukseen.

Merkittävimmät **kunnallistekniikan** suunnittelu- ja rakentamiskohteet olivat Vappulan, Vienolan, Haukilahden, Jönsbölen, Haikarin ja Nälköönlammen alueet. Muita suunnittelu- ja rakentamiskohteita olivat Kyröniityntie, Prismen alue, Tuulimyllynkujan ja Roution tien kevytliikenneväylät sekä skeittipuisto. Yhteistyössä tiehallinnon kanssa laadittu Lohjan liikennejärjestelmä- ja liikenneturvallisuussuunnitelma valmistui. Maaperän kunnostuskohteista toteutettiin Hiidensalmen alueen Karstuntien itäpuolisen alueen suunnittelua.

Liikenneväylien kunnossapidossa loppuvuoden edullisten sääolosuhteiden johdosta kunnossapitokustannusten ylitys jäi arvioitua pienemmäksi. Konekeskuksen tulosta heikensivät leudosta talvesta johtuva koneiden heikompi työllistyminen ja koneiden yllättävistä rikkoutumisista aiheutuneet korjauskustannukset. Puistojen kunnossapidon painopiste oli tulostavoitteiden mukaisesti keskustan viheralueiden ja sisään- ja ulos-

teiden varsien siisteydessä, ranta-alueiden ja puistometsien raivauksessa sekä leikkipuistojen turvallisuuden parantamisessa.

Vesihuollon kohteina toteutettiin Lempolan kauppapaikan vesihuolto ja Virkkalan vesitornin saneerauksen suunnittelu aloitettiin. Pitkäniemen jätevedenpuhdistamon saneerausta jatkettiin. Vesijohtoverkoston pumpatun veden määrä laski aiempien vuosien tasosta. Kaikki pumpattu vesi on pohjavettä. Jätevesien puhdistus hoidettiin Pitkäniemen ja Peltoniemen jätevedenpuhdistamoilla. Puhdistamoiden puhdistustulokset täyttivät asetetut jätevesien laskulupien lupaehdot. Vesi- ja viemärlaitoksen taloudellinen tulos ei toteutunut johtuen mm. myydyin veden määrän pienenemisestä, puhdistamolietteen kompostoinnin lisäkustannuksista ja määrysten edellyttämistä vesimittareiden vaihdoista.

Tilapalvelujen uusinvestointikohteita ei valmistunut suunnitellun mukaisesti, koska suhdanteista johtuen rakennuskustannukset nousivat suhteessa kustannusarvioihin merkittävästi. Näin ollen suurimpia hankkeita (mm. Tennarin lukiosali, lukion muutostyöt ja Tytyrin koulun saliosan korjaus) on siirretty. Valmistuneita kohteita olivat varhaiskasvatuksen muutos- ja korjauskohteet, kuten päiväkotien käytön tehostamiseen ja ilmanvaihdon parantamiseen liittyvät muutostyöt. Vuoden aikana valmistuivat lisäksi pääterveysaseman lääkärisiiven remontti, Ojamon koulun piha, Järnefeltin koulun lähiliikuntapaikka ja Liikuntakeskuksen jäähallin kylmälaitoksen uusiminen sekä aloitettiin Källhagens skola/ Virkby gymnasiumin laajennustyöt. Aluekeittöiden suunnittelu aloitettiin.

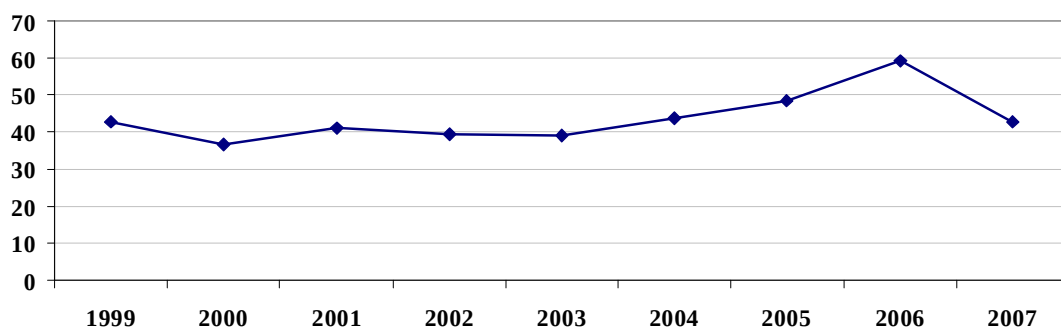
Vappulan entinen koulu myytiin ja vuokrattu matkahuollon tila Nahkurintorilla luovutettiin pois. Rakennusten kuntokierroksella suoritettiin kuntoarvioita ja tutkimuksia 15 kiinteistöstä. Korjausrakentamistaso oli n. 17 €/kerros-m², eli n. 2 % rakennusten teknisestä arvosta, kun tavoite olisi 2,7 %.

Ruoka ja siivouspalveluiden aluemallitoiminta hyväksyttiin valtuustossa aloitettavaksi vuoden 2009 alusta. Valtuusto hyväksyi aluemalliraportin mukaisesti keskuskeittöiden määräksi kolme nykyisten yhdeksän keskuskeittöiden tilalle. Muutokset tapahtuvat vuoteen 2011 mennessä. Tulosalueen ongelmana ovat työntekijöiden vakavat sairaudet ja huono mahdollisuus tarjota kevennettyjä työpisteitä niitä tarvitseville työntekijöille, mikä useasti johtaa varhennetulle eläkkeelle.

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

	TP2006	TA2007	TA2007 muutettu	TP2007	TOT. %	MUUTOS % 06-07
Toimintatuotot						
Myyntituotot	253 703	216 364	216 364	259 108	119,8	2,1
Maksutuotot	456 501	789 018	789 018	614 703	77,9	34,7
Tuet ja avustukset	178 888	156 029	156 029	188 410	120,8	5,3
Muut toimintatuotot	363 307	362 267	362 267	856 899	236,5	135,9
Toimintatuotot yhteensä	1 252 399	1 523 678	1 523 678	1 919 120	126,0	53,2
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-2 022 271	-2 086 445	-2 086 445	-2 080 628	0,0	-100,0
Palkat ja palkkiot	-1 550 197	-1 581 631	-1 581 631	-1 595 367	131,5	34,2
Henkilöstösivukulut	-472 074	-504 814	-504 814	-485 261	316,0	237,9
Eläkekulut	-359 956	-385 863	-385 863	-363 339	125,8	34,8
Muut henkilöstösivukulut	-112 118	-118 951	-118 951	-121 922	305,5	224,1
Palvelujen ostot	-1 290 583	-1 409 114	-1 409 114	-1 273 129	8,7	-90,6
Muiden palvelujen ostot	-1 290 583	-1 409 114	-1 409 114	-1 273 129	0,0	-100,0
Ostot tilikauden aikana	-39 366	-37 135	-37 135	-54 385	3 428,4	3 134,1
Avustukset	-8 946	-19 277	-19 277	-12 494	282,1	507,9
Muut toimintakulut	-80 930	-73 962	-73 962	-92 204	16,9	-84,6
Vuokrat	-73 052	-56 336	-56 336	-81 117	163,7	26,2
Muut toimintakulut	-7 878	-17 626	-17 626	-11 088	460,2	929,7
Toimintakulut yhteensä	-3 442 096	-3 625 933	-3 625 933	-3 512 842	0,3	-99,7
Toimintakate	-2 189 697	-2 102 255	-2 102 255	-1 593 722	75,8	-27,2
Käyttöomaisuuden poistot	-16 669	-16 669	-16 669	-20 860	125,1	25,1

Nettomenot €/as, ympäristölautakunta 1999-2007

Ympäristölautakunnan toiminnassa vuonna 2007 painottui kokonaisvaltainen suunnitelmallinen maankäytön toteuttaminen, joukkoliikenteen toimivuus, asiantunteva rakennusvalvonta-, ympäristö-, kartasto- ja mittaustoimi, maavarantojen pitkäjänteinen hankinta ja kysyntää vastaava maanluovutus. Ympäristöterveydenhuollosta solmittiin seudullinen yhteistoimintasopimus siten, että uuden yksikön toiminta Lohjan kaupungin organisaatiossa käynnistyi 1.1.2008. Taajamaosayleiskaavan ja keskustan osayleiskaavan laatimistyö oli käynnissä ja korttelin 42 arkkitehtikilpailu käynnistyi. Uusi kaupunkisuunnittelujohtaja ja kaupungingeodeetti aloittivat tehtävissään elokuussa.

Valtuuston hyväksymä toimintakate alittui merkittävästi ja edelliseen vuoteen verrattuna ympäristölautakunnan toimintakate parani 27 %. Merkittävin poikkeama talouden toteutuksessa on ollut maankäyttösopimuksiin liittyvien korvausten suuruus, joiden kokonaismäärä oli n. 500 000 euroa. Ympäristölautakunnan toimintakatteeseen sisältyy kehittämis- ja elinkeinojaoston toimintamenot. Arkkitehtikilpailujen

aikataulutuksen johdosta jaoston toimintamenoista käytettiin vain 70 %.

Maankäytössä yleiskaavatyö eteni. Taajamaosayleiskaavasta valmistui selvitykset, jonka jälkeen työ on jatkunut tavoitteiden valmistelulla. Paloniemen osayleiskaavatyötä vaikeutti ELSA-radan esille tulleet vaihtoehdot. Hiidensalmen alueen arkkitehtikilpailussa saatiin ratkaisu jatkosuunnittelun pohjaksi. Keskustakorttelin arkkitehtuurikilpailu käynnistyi. Karnaisten osayleiskaava hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa. Kehittämis- ja elinkeinojaosto käsitteli useaan otteeseen kaupungin keskustan arkkitehtuurikilpailujen periaatteita sekä keskustan kortteleiden kehittämisperiaatteita.

Valtuustossa hyväksyttiin 8 kaavaa, joista uusia kaavoja olivat Roution asemakaava E18 –tien Karnaisten liittymässä ja Ventelän asuntoalueen asemakaava Immulantien varrella. Kaavanmuutoksia käsiteltiin valtuustossa seuraavasti: Roution korttelit 643 ja 662, jolla mahdollistetaan polttoaineiden jakeluasema, Ahtsalmen kortteli 18 Amerikankadun ja Laurinkadun kulmauksessa, Jönsbölen (ent.) Konepajakoulun muutos Lohjanjärven rannalla, Tytyrin tehdasalueen ja uuden sisääntulotien muutos ns. Lindkullan alueella ja Vienolan asuntoalueen muutos sekä Jönsbölen korttelin 381 (M-Real) kaava. Kaupunginhallituksessa hyväksyttiin 4 kaavanmuutosta: Valtatie 1125 varren pienet kaavanmuutokset Perttilässä ja Muijalassa, Ojamonkankaan korttelin 1597 Rautian tontin muutos, Ojamon liikekorttelin (polttoaineiden jakeluasema) muutos Vappulantien varrella ja Ventelän korttelin 96 muutos.

Joukkoliikenteen seutuyhteistyön kehittämiseksi valmistui Länsi-Uudenmaan joukkoliikenteen palvelu- ja tavoitetasoselvitys sekä palkattiin Länsi-Uudenmaan henkilöliikennelogistikko, jonka sijoituspaikkana on Siuntion kunta. Toiminnan kehittämistä varten seutuliikennetyöryhmä valmisteli toimintasuunnitelman vuosille 2007 - 2009. Seudun joukkoliikenteen kehittämisessä keskeisinä oli esillä mm. E18 – moottoritien vaikutus joukkoliikenteeseen, rantaradan palvelevuus, liityntäpysäköinnin parantaminen ja seutulippualueen laajentaminen sekä lippujärjestelmien kehittäminen. Kaupungin tukemien lippujen (Lohjalippu, PKS:n liityntäliput Länsi-Uudenmaan seutulippu, Lohjan kaupunkilippu) käyttö kasvoi edellisestä vuodesta. Palveluliikenteessä matkustajamäärä pieneni hieman edellisestä vuodesta.

Rakennusvalvonnan tavoitteena oli nostaa tasoa vaatimalla suunnittelijoiden kelpoisuudet tehtävän vaativuuden mukaan, korostamalla rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuutta huolehtia siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Luvansaajalla tuli olla hankkeen vaatimus huomioon ottaen riittävät edellytykset hankkeen toteuttamiseen sekä käytettävissään pätevä henkilöstö. Tavoitteen toteuttamiseksi rakennusvalvontaan perustettiin uusi rakennustarkastajan virka, joka saatiin täytettyä 1.8.2007 alkaen. Rakennuslupien ja ilmoitusten sekä katselmusten määrä toteutui tavoitetta pienempänä. Vuoden 2006 lopulla virkaan tulleen LVI-asiantuntijan myötä saatiin LVI-tarkastuksia tehostettua ja palvelua parannettua, minkä vuoksi taksaan tuli uusi maksu koskien kiinteistöjen vesi- ja viemärilaitteiden ja ilmanvaihtolaitteiden tarkastuksia.

Ympäristötoimessa ympäristölupayhteistyö jatkui suunnitelman mukaisesti Hiiden kuntien alueella. Ympäristökartasto otettiin jokapäiväiseksi työkaluksi Hiiden kuntien alueella. Sopimuksen mukaisesti hoidettiin myös Nummi-Pusulan ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävät. Yhtenä toiminnan painopistealueena olivat edelleenkin vesistökunnostukset ja -seurannat, joihin oli myönnetty myös erillistä avustusrahaa. Sillä rahoitettiin Hormajärven ja Lohjanjärven kunnostustoimia. Lisäksi osallistuttiin Hiidenvesi-projektiin, jossa keskityttiin kuormituksen vähentämiseen mm. rakentamalla useita laskeutus- ja kosteikkoaltaita, sekä tehtiin ravinnetaselaskelmia peltoviljelykuormituksen vähentämiseksi.

Veden laadun seurantaa jatkettiin muutamissa vesistöissä. Ilmanlaadun ja pohjavesien seurantaa ja ympäristöklusterin toimintaa jatkettiin yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Lohjan kaupungin matkailutoimen kanssa tehtiin yhteistyötä luontomatkailun edistämiseksi ja virkistyskäyttöasioissa mm. uudistamalla esitteitä ja nettisivuja sekä avaamalla Karnaisten korven uudet luontopolut. Luonnonsuojelua edistettiin järjestämällä useita retkiä ja talkoita sekä neuvottelemalla maanomistajien kanssa arvokkaiden luontokohteiden suojelusta.

Ympäristövalvonnassa painopisteenä oli Hiiden alueen ympäristölupien käsittely sekä riskienhallinta uusien öljy- ja kemikaalivahinkojen torjumiseksi pohjavesialueella. Ohje pienen tankkauspisteen rakentajille saatiin valmiiksi ja jakeluun kesäkuussa. Ympäristölupien yhteisvalmistelussa lupatuloilla saatiin katettua 48 % valmistelun kustannuksista. Keskimääräinen lupien käsittelyaika oli 12,7 kk päätetyissä luvissa ja päätöksiä tehtiin 8 kpl. Ennalta suunniteltua valvontaa toteutettiin öljysäiliöiden kartoituksilla Neitsytlinnan alueella, joka on Myllylammen ja Porlan vedenottamoiden valuma-alue. Jätevesiasetuksen valvonnan yhteistyötä jatkettiin Länsi-Uudenmaan Vesi ja Ympäristö ry:n kanssa sekä öljysäiliöiden valvonnan ja öljy- ja kemikaalionnettomuuksien torjunnan yhteistyötä Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen kanssa.

Terveysvalvonnassa tehtiin sopimus Karjalohjan, Karkkilan, Nummi-Pusulan, Sammatin, Siuntion, ja Vihdin kanssa Länsi-Uudenmaan alueellisen ympäristöterveydenhuollon yksikön toiminnan aloittamisesta vuoden 2008 alusta Lohjan kaupungin organisaatiossa. Kertomusvuonna ympäristöterveydenhuollossa tuotettiin kaikki palvelut Sammattiin ja eläinlääkintähuollon palveluja lukuun ottamatta Nummi-Pusulaan. Hankoon tuotettiin ns. hygieniapalvelut koskien eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita.

Sisäilmakysymyksiä käsiteltiin tarkastuksin, neuvonnan keinoin ja hallinnollisin määräyksin. Väestön altistumistapauksia sisäilman terveyshaitoille esiintyy jatkuvasti johtuen lukuisista eri tekijöistä. Talousveden laadun valvonnassa ongelmat ovat keskittyneet yksittäisiin haja-asutusalueen kohteisiin. Uima-hygieniasa ei ole ollut erityisiä ongelmia.

Valvonta kohdistuu aiempaa enemmän omaavalonnan toimivuuteen ja riskiarviointiin. Poikkeuksena on lihan tarkastus, jonka käytännön suorittaminen kuuluu tehtäviin. Tuoteturvan ja kuluttajapalveluiden valvonnassa riskiarvio on yhä olennaisempaa. Eri elämys- ja kuntopalvelut ja niiden käyttö ovat lisääntyneet palvelusektorilla. Tupakkavalvonnassa säädökset ovat muuttuneet ja tiukentuneet. Lääkelain valvonnassa uutena tehtävänä on tullut nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myynnin ja omaavalonnan valvonta muualla kuin apteekeissa.

Eläintautieissa ei ole tapahtunut erityisiä epidemioita. Eläinlääkinnässä on annettu kotieläimiä koskevaa peruseläinlääkäripalvelua päivystyksineen vastaanotolla ja maataloilla. Palvelu on erittäin lemmikkieläinvaltaista, koska tuotantoeläinten määrä on laskenut. Paikallisviranomaisen tehtävät mm. eläinsuojelun osalta on hoidettu yhdessä poliisin kanssa.

Kiinteistö- ja kartastotoimessa asemakaavojen ja asemakaavanmuutosten yhteydessä valmisteltiin hyväksyttäväksi kaksi maankäyttösopimusta ja kuusi asemakaavojen muuttamiseen liittyvää maa-alueiden luovutusopimusta, joista merkittävimmät koskivat Lohjan seurakunnan ja Nordkalk Oyj:n alueita Lindkullassa ja Tytyrissä ja Wärtsilä Oyj:n alueita Virkkalassa. Asemakaavoituksen käynnistämissopimuksia tehtiin kuusi. Kiinteistöjä hankittiin noin 54 ha. Hankinnoista merkittävimpiä olivat Karnaisten moottoriteliittymän eteläpuolinen alue Routiolla ja Wärtsilä Oyj:n omistamat alueet Virkkalassa. Lisäksi päätettiin noin 15 ha:n raakamaa- ja virkistysaluehankinnasta Muijalassa. Omakotitontteja myytiin 46 kpl. Tonttijakoja hyväksyttiin 30 ja tontteja lohkottiin 113. Rivitalotontteja myytiin yhteensä neljä, joista Haikarin alueelta yksi. Teollisuus ja liiketonttien kauppoja toteutui kaksi. Rakennuksia merkittiin maastoon n. 200 eli sama määrä kuin vuonna 2006.

Kaupungeodeetin aloittaessa virassaan siirtyi hän johtamaan kiinteistö- ja kartastotoimen tulosaluetta kiinteistöinsinööriin ja kaupungeodeetin tehtäväjaon mukaisesti.

9.2 TULOSLASKELMAN TOTEUTUMINEN (ULKOISET JA SISÄISET ERÄT)

Toimintakate alitti muutetun talousarvion 0,3 milj. eurolla, joka kuitenkin saatiin aikaan edellisen vuoden tapaan suurilla 3,1 milj. euron myyntivoitoilla. Kun talousarviossa ei budjetoida myyntivoittoja /- tappioita eikä varausten muutoksia, lautakuntien määrärahoilla tarkasteltuna alkuperäisen talousarvion toimintakate ylittyi 3,5 milj. euroa ja toimintavuoden aikana 2,6 milj. eurolla korotettujen määrärahojen yhteismäärä noin miljoona euroa. Kokonaisuutena katsoen ylitys vastasi suuruudeltaan erikoissairaanhoidon vuoden lopun lisälaskutusta. Muutettuun talousarvioon verrattuna toimintakulujen ylitys oli 3,1 milj. euroa, josta katettiin arvioitua suuremmilla tuloilla 2,2 milj. euroa. Tuloissa ylittivät avustukset toimeentulotukeen saadun valtionosuuden johdosta sekä muihin tuottoihin sisältyneet vuokratulot.

Henkilöstökulut toteutuivat kokonaisuutena myönnetystä ylityksestä huolimatta alkuperäisen talousarvion mukaisesti. Määrärahojen korotustarpeisiin ja ylityksiin vaikuttivat palvelujen ostojen arvioitua suurempi tarve, mikä aiheutui pääosin vanhuspalvelujen, lastenhuollon laitospalvelujen, perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja tilapalvelujen ostoista sekä likaantuneiden maa-ainesten puhdistamiseen tehdystä varauksesta. Lautakunnittain tarkasteltuna määrärahansa ylittivät perusturvalautakunta, sivistys- ja vapaa-aikalautakunta sekä tekninen lautakunta.

Verotulot ylittivät talousarvion 2,4 milj. eurolla. Kunnallisvero ylittyi 0,9 milj. euroa, kiinteistövero 0,3 milj. euroa ja yhteisöveron tuotto 1,2 milj. euroa. Valtionosuusarviosta jäi kertymättä 0,4 milj. euroa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus ylittyi 0,1 milj. euroa, mutta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus alittui 0,5 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuotot sekä korkokulut ylittyivät, kun korkotasoa jatkoi vuoden aikana voimakasta nousuaan. Nettorahoituskulut jäivät kuitenkin 0,1 milj. euroa talousarviossa ennakoitua pienemmiksi. Tilikausi muodostui poistojen ja poistoeron muutoksen jälkeen 3,4 milj. euroa alijäämäiseksi. Ilman myyntivoittojen/-tappioiden ja varausten kirjausta tilikaudelta olisi syntynyt 4,7 milj. euron alijäämä, joka vastasi vuoden aikana valtuuston päätöksillä muutettua talousarviota ja tehtyjä arvioita. Yhteenvetona onkin todettavissa, että vuoden kuluessa kaupungin talouden kehittymistä ja muutoksia osattiin ennakoita varsin hyvin eikä poikkeamat tapahtuneet yllätyksinä.

LOHJAN KAUPUNKI

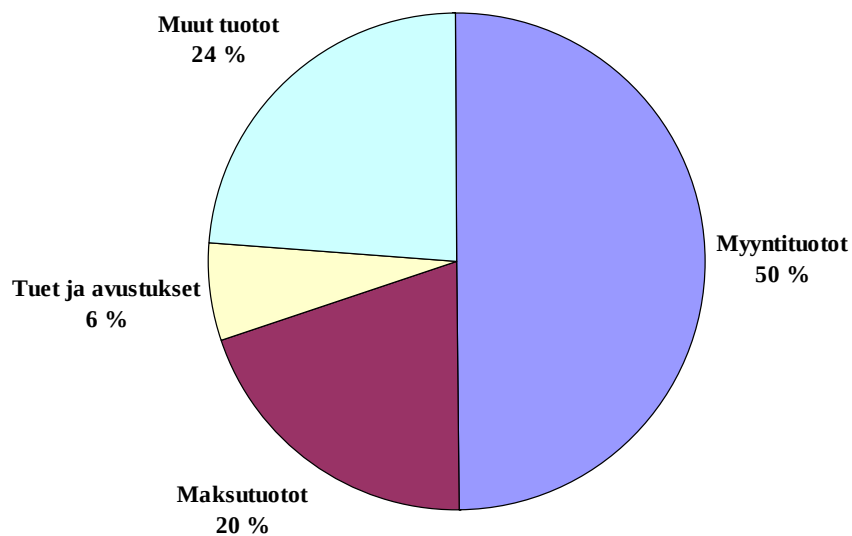
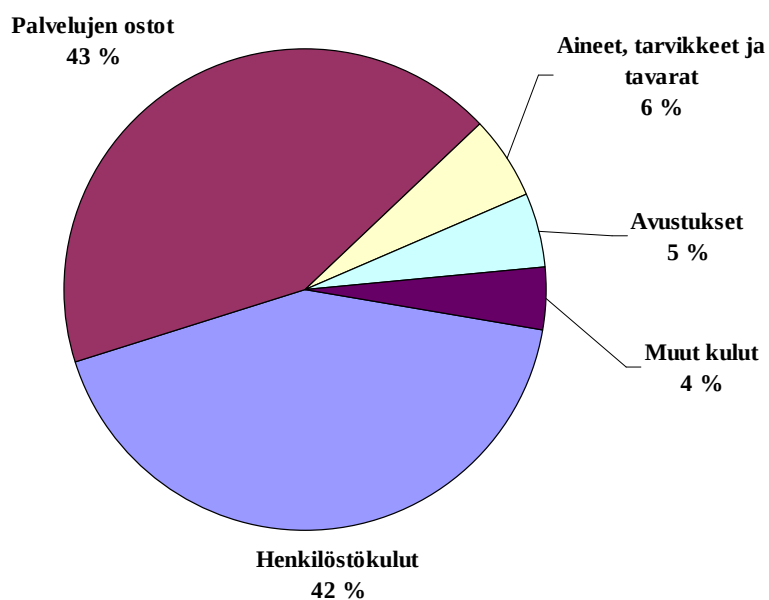
TULOSLASKELMA 2007

Ulkoiset + sisäiset

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma sisältää myyntivoitot ja tappiot	Toteutuma %
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	22 167 030	0	22 167 030	22 345 156	100,80
Maksutuotot	9 228 787	0	9 228 787	8 986 225	97,37
Tuet ja avustukset	1 791 462	130 000	1 921 462	2 878 666	149,82
Muut tuotot	9 465 797	0	9 465 797	13 808 440	145,88
Yhteensä	42 653 076	130 000	42 783 076	48 018 487	112,24
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	62 382 920	26 000	62 408 920	61 765 973	98,97
Henkilöstösivukulut					
Eläkekulut	15 685 175	440 000	16 125 175	15 580 317	96,62
Muut henk.sivukulut	4 712 238	0	4 712 238	4 655 503	98,80
Palvelujen ostot	74 957 711	2 224 563	77 182 274	83 583 330	108,29
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	11 502 100	0	11 502 100	11 185 564	97,25
Avustukset	10 142 193	0	10 142 193	9 408 688	92,77
Muut kulut	7 127 072	0	7 127 072	7 955 788	111,63
Yhteensä	186 509 409	2 690 563	189 199 972	194 135 163	102,61
TOIMINTAKATE	-143 856 333	-2 560 563	-146 416 896	-146 116 676	99,79
Verotulot	115 825 000	0	115 825 000	118 255 078	102,10
Valtionosuudet	33 482 000	0	33 482 000	33 072 678	98,78
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT					
Korkotuotot	253 500	0	253 500	242 967	95,84
Muut rahoitustuotot	562 110	0	562 110	843 658	150,09
Korkokulut	1 837 615	0	1 837 615	2 013 816	109,59
Muut rahoituskulut	2 000	0	2 000	8 657	432,85
Yhteensä	-1 024 005	0	-1 024 005	-935 848	91,39
VUOSIKATE	4 426 662	-2 560 563	1 866 099	4 275 234	229,10
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	7 339 115	0	7 339 115	7 695 336	104,85
Arvonalentumiset					
SATUNNAISET ERÄT					
Satunnaiset tuotot	0		0	0	
Satunnaiset kulut	0		0	0	
TILIKAUDEN TULOS	-2 912 453	-2 560 563	-5 473 016	-3 420 102	62,49
Poistoeron lisäys/vähennys	0	0	0	21 448	
Varausten lisäys/vähennys	21 448	0	0		
Rahastojen lisäys/vähennys	0	0	0	0	
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	-2 912 453	-2 560 563	-5 473 016	-3 398 654	62,10

*)

*) Investointeihin sisältyvä sisäinen erä 5.299,10 euroa

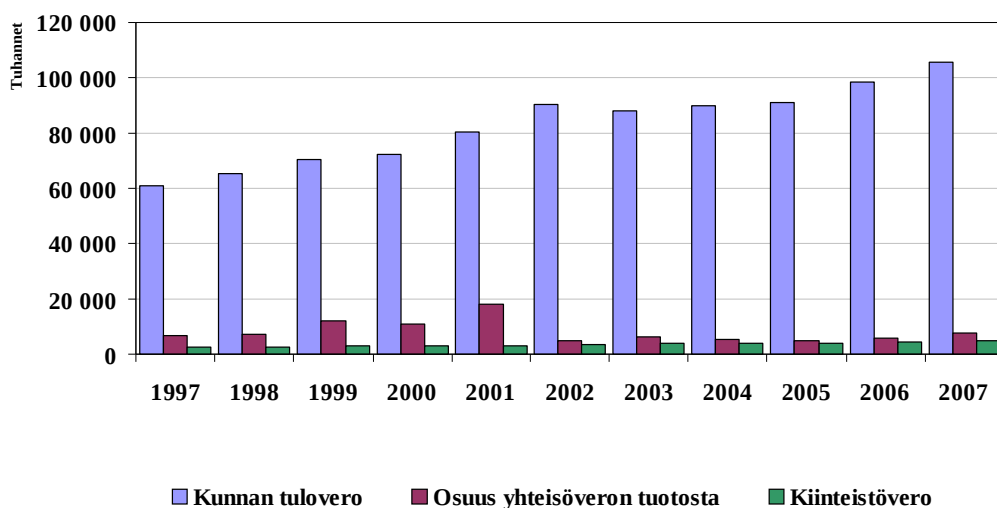
Toimintatuotot %-osuudet 2007, ilman myyntivoittoja**Toimintakulut 2007**

Seuraavissa taulukoissa on erikseen esitetty verotulojen ja valtionosuuksien toteutuminen euroina:

VEROTULOJEN ERITTELY

Verotulot	Talousarvio 2007	Toteuma 2007	Poikkeama
Kunnan tulovero	104 699 000	105 605 314	906 314
Kiinteistövero	4 694 000	4 996 648	302 648
Osuus yhteisöveron tuotosta	6 401 000	7 623 004	1 222 004
Muut verotulot (koiravero)	31 000	30 112	-888

Verotulojen erittely 1997-2007

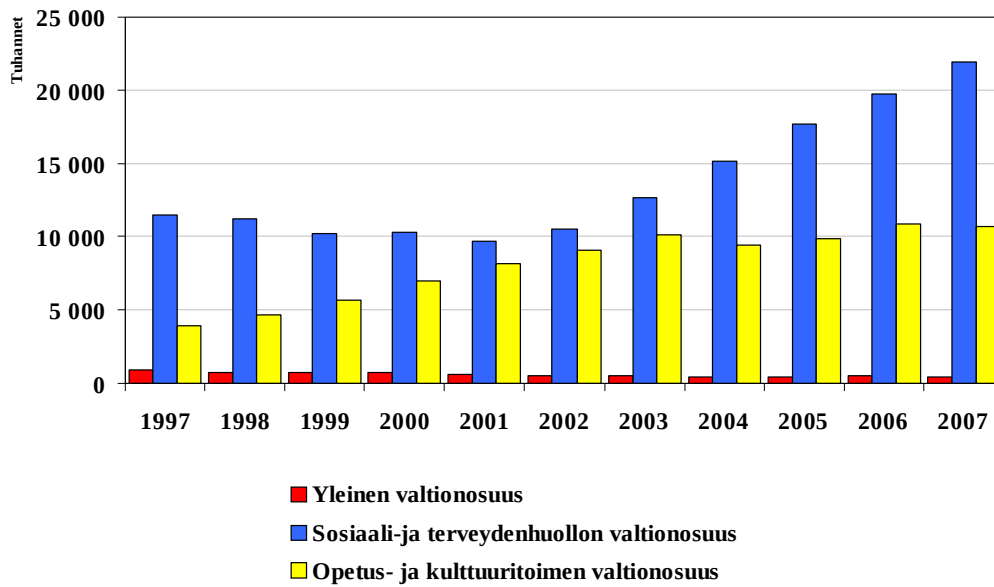

Tuloveroprosentti			Verotettava ansiotulo	Muutos %
Verovuosi	1997	17,0	368 673 718	1,4
Verovuosi	1998	17,0	394 573 787	7,0
Verovuosi	1999	17,5	413 997 578	4,9
Verovuosi	2000	17,5	434 277 004	4,9
Verovuosi	2001	17,5	460 903 514	6,1
Verovuosi	2002	18,0	475 149 337	3,1
Verovuosi	2003	18,0	485 312 563	2,1
Verovuosi	2004	18,0	496 533 967	2,3
Verovuosi	2005	18,0	510 477 780	2,8
Verovuosi	2006	18,5	539 791 436	5,7
Verovuosi	2007 (arvio)	18,5	587 000 000	8,7

VALTIONOSUUKSIEN ERITTELY

Valtionosuudet	Talousarvio 2007	Toteuma 2007	Poikkeama
Yleinen valtionosuus	440 000	406 572	-33 428
Sosiaali- ja terveydenhuollon osuus	21 791 000	21 933 141	142 141
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	11 251 000	10 732 965	-518 035

Valtionosuuksien erittely 1997-2007

9.3 INVESTOINTI- JA RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

Alkuperäisen talousarvion mukaiset yhteenlasketut investointimäärärahat olivat 12,9 milj. euroa ja vuoden aikana muutetut määrärahat 13,8 milj. euroa. Ylityksiä myönnettiin tai määrärahoja siirrettiin päiväkotien muutoksiin ja peruskorjauksiin, keskustan liikenneväylien rakentamiseen, Pajakadun, Nälköönlammen ja Braskin työpaikka-alueiden vesihuollon toteuttamiseen sekä Järnefeltin koulun lähiliikuntapaikan rakentamiseen. Vuoden aikana investointeihin käytettiin 11,3 milj. euroa. Aikataulultaan viivästyneitä tai tois- taiseksi toteutumatta jääneitä hankkeita oli yhteensä 2,5 milj. euroa, joiden käyttö siirtyi vuodelle 2008. Yksittäiset hankkeet pystyttiin toteuttamaan poikkeuksellisen hyvin määrärahojen puitteissa.

Investointeihin kohdistuneita rahoitusosuuksia kirjattiin vain runsaat 0,1 milj. euroa, kun Källhagenin koulun rakennushanke käynnistyi suunniteltua myöhemmin. Käyttöomaisuuden myyntitulot olivat 3,5 milj. euroa ja toteutuivat lähes talousarvion mukaisena. Varsinaisen toiminnan ja investointien nettokas- savirta oli alkuperäisessä talousarviossa 4,3 milj. euroa ja talousarviomuutosten jälkeen 7,7 milj. euroa alijäämäinen. Toteutumatta jääneistä investoinneista johtuen toiminnan ja investointien rahavirta muodos- tui 5,6 milj. euroa alijäämäiseksi.

Kun rahoitustarpeesta 3,6 milj. euroa katettiin antolainojen takaisinmaksulla, liittymismaksuilla, korotto- mien velkojen muutoksilla ja kassavarojen supistamisella, jäi 2,0 milj. euroa rahoitettavaksi lainoitusta li- säämällä. Alkuperäisessä talousarviossa lainamäärän kasvuksi oli arvioitu 3,2 milj. euroa.

INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMINEN

KAUPUNGINHALLITUS	Talousarvio	Ta-muutokset	Ta-yhteensä	Käyttö	Jäljellä	Käyttö - %
901 Kaupunginhallitus						
Menot	500 000,00	0,00	500 000,00	1 347 741,89	-847 741,89	269,55
Tulot	-2 800 000,00	0,00	-2 800 000,00	-1 942 317,39	-857 682,61	69,37
NETTO	-2 300 000,00	0,00	-2 300 000,00	-594 575,50	-1 705 424,50	25,85
912-916 Tietohallinto						
Menot	545 000,00	0,00	545 000,00	437 358,72	107 641,28	80,25
NETTO	545 000,00	0,00	545 000,00	437 358,72	107 641,28	80,25
Kaupunginhallitus yhteensä						
Menot	1 045 000,00	0,00	1 045 000,00	1 785 100,61	-740 100,61	170,82
Tulot	-2 800 000,00	0,00	-2 800 000,00	-1 942 317,39	-857 682,61	69,37
NETTO	-1 755 000,00	0,00	-1 755 000,00	-157 216,78	-1 597 783,22	8,96
PERUSTURVALAUTAKUNTA						
921 Vanhus- ja vammaispalvelut						
Menot	20 000,00	40 000,00	60 000,00	59 969,58	30,42	99,95
NETTO	20 000,00	40 000,00	60 000,00	59 969,58	30,42	99,95
923 Perusterv.huollon avopalvelut						
Menot	540 000,00	81 000,00	621 000,00	233 607,63	387 392,37	37,62
NETTO	540 000,00	81 000,00	621 000,00	233 607,63	387 392,37	37,62
924 Suuterveydenhuolto						
Menot	70 000,00	9 000,00	79 000,00	81 491,11	-2 491,11	103,15
NETTO	70 000,00	9 000,00	79 000,00	81 491,11	-2 491,11	103,15
Perusturvalautakunta yhteensä						
Menot	630 000,00	130 000,00	760 000,00	375 068,32	384 931,68	49,35
Tulot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
NETTO	630 000,00	130 000,00	760 000,00	375 068,32	384 931,68	49,35
OPEBUSLAUTAKUNTA						
931 Päivähoitopalvelut						
Menot	50 000,00	0,00	50 000,00	50 001,85	-1,85	100,00
NETTO	50 000,00	0,00	50 000,00	50 001,85	-1,85	100,00
932 Perusopetus						
Menot	50 000,00	0,00	50 000,00	0	50 000,00	0,00
NETTO	50 000,00	0,00	50 000,00	0	50 000,00	0,00
933 Lukiokoulutus						
Menot	10 000,00	0,00	10 000,00	9 998,18	1,82	99,98
NETTO	10 000,00	0,00	10 000,00	9 998,18	1,82	99,98
Opetuslautakunta yhteensä						
Menot	110 000,00	0,00	110 000,00	60 000,03	49 999,97	54,55
Tulot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
NETTO	110 000,00	0,00	110 000,00	60 000,03	49 999,97	54,55
SIVISTYS- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA						
940 Sivistystoimen hallinto						
Menot	35 000,00	0,00	35 000,00	34 188,47	811,53	97,68
NETTO	35 000,00	0,00	35 000,00	34 188,47	811,53	97,68
944 Nuorisotoimi						
Menot	20 000,00	0,00	20 000,00	14 238,63	5 761,37	71,19
NETTO	20 000,00	0,00	20 000,00	14 238,63	5 761,37	71,19
Sivistys- ja vapaa-aikalaautakunta yhteensä						
Menot	55 000,00	0,00	55 000,00	48 427,10	6 572,90	88,05
Tulot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
NETTO	55 000,00	0,00	55 000,00	48 427,10	6 572,90	88,05

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA**952 Kiinteistötoimi**

Menot	150 000,00	0,00	150 000,00	116 845,67	33 154,33	77,90
Tulot	-800 000,00	0,00	-800 000,00	-1 556 221,00	756 221,00	194,53
NETTO	-650 000,00	0,00	-650 000,00	-1 439 375,33	789 375,33	221,44

TEKNINEN LAUTAKUNTA**954 Kadut ja yleiset alueet**

Menot	3 095 000,00	200 000,00	3 295 000,00	3 242 692,79	52 307,21	98,41
Tulot	-50 000,00	0	-50 000,00	-11 200,00	-38 800,00	22,40
NETTO	3 045 000,00	200 000,00	3 245 000,00	3 231 492,79	13 507,21	99,58

955 Tilapalvelut

Menot	5 210 000,00	918 360,00	6 128 360,00	3 379 431,84	2 748 928,16	55,14
Tulot	-519 000,00	-48 000,00	-567 000,00	-142 399,00	-424 601,00	25,11
NETTO	4 691 000,00	870 360,00	5 561 360,00	3 237 032,84	2 324 327,16	58,21

956 Vesi- ja viemärlaitos

Menot	2 560 000,00	-353 000,00	2 207 000,00	2 226 014,39	-19 014,39	100,86
NETTO	2 560 000,00	-353 000,00	2 207 000,00	2 226 014,39	-19 014,39	100,86

960 Ruoka- ja siivouspalvelut

Menot	50 000,00	0	50 000,00	29 495,00	20 505,00	58,99
NETTO	50 000,00	0	50 000,00	29 495,00	20 505,00	58,99

Tekninen lautakunta yhteensä

Menot	10 915 000,00	765 360,00	11 680 360,00	8 877 634,02	2 802 725,98	76,00
Tulot	-569 000,00	-48 000,00	-617 000,00	-153 599,00	-463 401,00	24,89
NETTO	10 346 000,00	717 360,00	11 063 360,00	8 724 035,02	2 339 324,98	78,86

INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ

Menot	12 905 000,00	895 360,00	13 800 360,00	11 263 075,75	2 537 284,25	81,61
Tulot	-4 169 000,00	-48 000,00	-4 217 000,00	-3 652 137,39	-564 862,61	86,61
NETTO	8 736 000,00	847 360,00	9 583 360,00	7 610 938,36	1 972 421,64	79,42

Investointiosan toteutuminen ja rahoituslaskelman investointien poikeavuudet

	Investointiosa	Rahoituslaskelma	Ero
Investointimenot	11 263 075,75	11 257 776,65	5 299,10
Investointitulot	-3 652 137,39	-3 652 137,39	0,00
Netto	7 610 938,36	7 605 639,26	5 299,10

Rahoituslaskelman toteutuminen (ulkoiset ja sisäiset erät)

LOHJAN KAUPUNKI

RAHOITUSLASKELMA

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Toteutuma %
Ulkoiset + sisäiset					
TOIMINNAN RAHOITUS					
Vuosikate	4 426 662	-2 560 563	1 866 099	4 275 234	229,10
Satunnaiset erät	0	0	0	0	
Tulorahoituksen korjauserät	0	0	0	-2 223 848	
Yhteensä	4 426 662	-2 560 563	1 866 099	2 051 386	109,93
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
Investointimenot	12 905 000	895 360	13 800 360	11 263 076	81,61
Rahoitusosuudet investointimenoihin	569 000	48 000	617 000	142 399	23,08
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 600 000	0	3 600 000	3 509 738	97,49
Yhteensä	8 736 000	847 360	9 583 360	7 610 939	79,42
Toiminnan ja investointien rahavirta	-4 309 338	-3 407 923	-7 717 261	-5 559 553	72,04
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Antolainauksen muutokset					
Antolainojen lisäykset	0	43 000	43 000	43 000	
Antolainojen vähennykset	442 500	0	442 500	132 503	29,94
Yhteensä	-442 500	0	-442 500	89 503	-20,23
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0		0	20 000 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	2 631 000	0	2 631 000	2 630 661	99,99
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 800 000	0	5 800 000	-15 411 988	-265,72
Yhteensä	3 169 000	0	3 169 000	1 957 351	61,77
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 162	0	-2 162		
Toimeksiantojen varojen ja pääom. muutokset				-46 003	
Vaihto-omaisuuden muutos				960	
Saamisten muutos				-70 564	
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen muutos				2 573 786	
Liittymismaksut	700 000		700 000	628 874	
Rahoituksen rahavirta				5 133 907	
Yhteensä				-425 646	
KASSAVAROJEN MUUTOS				-425 645	
Kassavarat 31.12.				3 890 095	
Kassavarat 1.1.				4 315 740	

YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA 2007

	Sitovuus	Määrärahat / menoarviot					Tuloarviot				
		Alkup. talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Alkup. talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Käyttötalousosa											
Keskusvaalilautakunta	N	23 364	0	23 364	54 903	-31 539					
Tarkastuslautakunta	N	64 987	0	64 987	64 648	339					
Yleinen luottamush.hallinto	N	668 148	44 563	712 711	689 135	23 576					
Keskushallinto	N	4 854 328	29 000	4 883 328	4 734 554	148 774					
Perusturvalautakunta	N	75 255 477	2 026 000	77 281 477	78 896 735	-1 615 258					
Opetuslautakunta	N	50 741 821	0	50 741 821	50 622 129	119 692					
Sivistyslautakunta	N	8 620 629	33 000	8 653 629	8 745 643	-92 014					
Tekninen lautakunta	N	1 525 324	428 000	1 953 324	3 796 514	-1 843 190					
Ympäristölautakunta	N	2 102 255	0	2 102 255	1 593 722	508 533					
Tuloslaskelmaosa											
Verotulot	B						115 825 000	0	115 825 000	118 255 078	-2 430 078
Valtionosuudet	B						33 482 000	0	33 482 000	33 072 678	409 322
Korkotulot	B						253 500	0	253 500	242 967	10 533
Muut rahoitustulot	B						562 110	0	562 110	843 658	-281 548
Korkomenot	B	1 837 615	0	1 837 615	2 013 816	-176 201					
Muut rahoitusmenot	B	2 000	0	2 000	8 657	-6 657					
Invenstointiosa											
Kaupunginhallitus											
Käyttöom. arvopaperit	B						0	0	0	358 278	-358 278
Kiinteä omaisuus	B	500 000	0	500 000	1 347 742	-847 742	2 800 000	0	2 800 000	1 584 039	1 215 961
Irtain omaisuus	B										
Tietohallinto	B	545 000	0	545 000	437 359	107 641					
Perusturvalautakunta											
Irtain omaisuus	B	630 000	130 000	760 000	375 069	384 931					
Opetuslautakunta											
Irtain omaisuus											
päivähoidon toimintavar.	B	50 000	0	50 000	50 002	-2					
Jakamaton ja erittelemätön	B	10 000	0	10 000	9 998	2					
Tytyrin koulu	B	50 000	0	50 000	0	50 000					
Sivistyslautakunta											

Irtain omaisuus																				
Leirikeskus	B	20 000	0	20 000	14 239	5 761														
Erittelemätön	B	35 000	0	35 000	34 188	812														
Tekninen lautakunta																				
Tilahallinto																				
Erityisasunnot	B	100 000	0	100 000	0	100 000														
Kartanomäen keittiö	B	470 000	-370 000	100 000	127 089	-27 089														
Pääterv.as. vastaanottotilat	B	50 000	110 000	160 000	197 488	-37 488														
Multapäänkatu	B	0	30 000	30 000	30 083	-83														
Vallaantie 19	B	0	70 000	70 000	43 905	26 095														
Perttilän päiväkot	B	0	60 000	60 000	64 513	-4 513														
Nuorisotila Kalkkis	B	0	33 000	33 000	60 494	-27 494														
Päiväkot Omppu	B	0	149 000	149 000	266 381	-117 381														
Kirjastopolku 7	B	0	25 000	25 000	10 692	14 308														
Virkkalan terv.asema	B	0	70 000	70 000	56 318	13 682														
Perusturvan erittelem.	B	150 000	-150 000	0	0	0														
Roution päiväkot	B		196 000	196 000	49 239	146 761														
Mäntynummen päiväkot	B	200 000	100 000	300 000	314 496	-14 496														
Puu- Lintulan päiväkot	B	100 000	20 000	120 000	92 442	27 558														
Vappula/Kartanonpuiston																				
pk.ratkaisut	B	50 000	199 000	249 000	215 619	33 381														
Moision päiväkot	B	30 000	0	30 000	31 294	-1 294														
Keskustan pk.järjestelyt	B	50 000	0	50 000	7 760	42 240														
Virkkalan päiväkot	B	100 000	120 000	220 000	242 044	-22 044														
Omenankukka pvk muutos	B	0	115 000	115 000	0	115 000														
Källhagenin koulu	B	700 000	133 000	833 000	318 924	514 076	469 000	0	469 000		231 887	237 113								
Tytyrin koulun muutos ja kunnostus	B	660 000	0	660 000	59 177	600 823														
Mäntynummen koulukeskus	B	0	15 000	15 000	30 078	-15 078														
Jämfeltin koulun korjaus	B	0	161 360	161 360	144 447	16 913	0	48 000	48 000		43 200	4 800								
Lehmijärven koulu	B	0	19 000	19 000	18 389	611														
Virkby skola	B	0	30 000	30 000	13 566	16 434														
Rauhalan koulu	B	0	30 000	30 000	0	30 000														
Roution/Jalavan koulu	B	100 000	30 000	130 000	65 602	64 398														
Harjun koulu	B	0	70 000	70 000	0	70 000														
Lukon laajennus	B	600 000	0	600 000	56 892	543 108														
Ojamon koulu	B	300 000	0	300 000	324 129	-24 129	50 000	0	50 000		5 000	45 000								
Opetustoimen erittelem. kohteet	B	440 000	-440 000	0	0	0														
Lohjan Liikuntakeskus	B	50 000	0	50 000	32 087	17 913														
Jäähallin kylmäkoneiston uusiminen	B	200 000	0	200 000	198 779	1 221														

Pääkirjasto	B						0	0	0	-137 688	137 688
Museorakennus	B	0	60 000	60 000	0	60 000	0	0	0	0	0
Rajavartiostonkatu 5		0	15 000	15 000	11 145	3 855					
A-hallit Wiren toimisto	B	0	30 000	30 000	36 550	-6 550					
Sivistystoimen erittelem. kohteet	B	110 000	-75 000	35 000	0	35 000					
Dixi-tv	B	0	20 000	20 000	20 319	-319					
Monkola	B	380 000	0	380 000	2 455	377 545					
Rakennusautomaatio	B	0	50 000	50 000	41 729	8 271					
Laurinkatu 50	B	0	30 000	30 000	22 431	7 569					
Teknisen toimen erittel.kohteet	B	300 000	-150 000	150 000	38 102	111 898					
Aluekeittiöratkaisu	B	0	20 000	20 000	2 637	17 363					
Leirikeskus	B	0	50 000	50 000	35 582	14 418					
Väestonsuoja	B	0	43 000	43 000	35 833	7 167					
Kadut ja yleiset alueet	B										
Liikenneväylät	B	1 810 000	-200 000	1 610 000	1 491 944	118 056	50 000	0	50 000	0	50 000
Keskusta-alueen kadut	B	700 000	300 000	1 000 000	1 143 037	-143 037					
Ympäristötyöt	B	295 000	100 000	395 000	262 145	132 855					
Liikunta-alueet	B	170 000	0	170 000	231 960	-61 960					
Vesi- ja viemärlaitos											
Erittelemättömät kohteet	B	1 310 000	28 000	1 338 000	1 339 808	-1 808					
Pitkäniemen puhdistamo	B	1 250 000	-381 000	869 000	886 206	-17 206					
Irtain omaisuus											
Konekeskus	B	120 000	0	120 000	113 553	6 447	0	0	0	11 200	-11 200
Keittiölaitteet	B	50 000	0	50 000	29 495	20 505					
Johtokeskuksen varustus	B	70 000	0	70 000	60 720	9 280					
Ympäristölautakunta											
ATK ohjelmat	B	70 000	0	70 000	74 096	-4 096					
Mittautoimen kalusto	B	30 000	0	30 000	29 000	1 000	0	0	0	2 000	-2 000
Kiinteä omaisuus	B	50 000	0	50 000	13 750	36 250	800 000	0	800 000	1 554 221	-754 221
Rahoitusosa			0								
Antolainauksen muutokset											
Antolainasaamisten väh/lis	B	0	43 000	43 000	43 000	0	442 500	0	442 500	132 503	309 997
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	2 631 000	0	2 631 000	2 630 661	339					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B						0	0	0	20 000 000	-20 000 000
Lyhytaik. lainojen muutos	B						5 800 000	0	5 800 000	-15 411 988	21 211 988
Oman pääoman muutokset	B						0	0	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen	B										

Yhteensä		161 231 948	3 498 923	164 730 871	165 157 138	-426 267	160 534 110	48 000	160 582 110	160 787 034	-204 924
Käyttötalousosan tulot		42 653 075	130 000	42 783 075	44 937 464	-2 154 389	42 653 075	130 000	42 783 075	44 937 464	-2 154 389
Yhteensä		203 885 023	3 628 923	207 513 946	210 094 602	-2 580 656	203 187 185	178 000	203 365 185	205 724 498	-2 359 313

N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio

B = bruttomääräraha/-tuloarvio

10 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT JA LIITETIEDOT

Tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot

10.1 TUOSLASKELMA

	31.12.2007	31.12.2006
TOIMINTATUOTOT		
Myyntituotot	10 654 428,55	8 667 182,01
Maksutuotot	8 893 814,37	8 075 622,00
Tuot ja avustukset	2 877 566,27	2 740 807,37
Muut tuotot	8 530 120,53	8 596 103,92
Yhteensä	30 955 929,72	28 079 715,30
TOIMINTAKULUT		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	61 757 973,42	58 355 286,33
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	15 580 316,63	14 395 684,18
Muut henk.sivukulut	4 655 503,16	4 284 114,20
Palvelujen ostot	72 035 839,49	61 710 464,54
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	10 948 483,37	9 843 039,65
Avustukset	9 401 709,66	10 139 155,08
Muut kulut	2 698 078,21	2 025 771,92
Yhteensä	177 077 903,94	160 753 515,90
TOIMINTAKATE	-146 121 974,22	-132 673 800,60
Verotulot	118 255 078,07	108 709 430,64
Valtionosuudet	33 072 678,25	31 109 207,09
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT		
Korkotuotot	242 967,10	192 326,03
Muut rahoitustuotot	843 658,01	608 481,49
Korkokulut	2 013 815,68	1 460 110,91
Muut rahoituskulut	8 656,52	2 978,69
Yhteensä	-935 847,09	-662 282,08
VUOSIKATE	4 269 935,01	6 482 555,05
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	7 695 336,31	7 226 643,62
Arvonalentumiset		
SATUNNAISET ERÄT		
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00
TILIKAUDEN TULOS	-3 425 401,30	-744 088,57
Poistoeron lisäys/vähennys	21 448,44	21 448,44
Varausten lisäys/vähennys		
Rahastojen lisäys/vähennys		
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	-3 403 952,86	-722 640,13

10.2 RAHOITUSLASKELMA

	31.12.2007	31.12.2006
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	4 269 935,01	6 482 555,05
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-2 223 848,01	-3 973 676,68
Yhteensä	2 046 087,00	2 508 878,37
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	11 257 776,65	18 477 808,12
Rahoitusosuudet investointimenoihin	142 399,00	1 399 019,50
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 509 738,39	4 451 661,80
Yhteensä	7 605 639,26	12 627 126,82
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 559 552,26	-10 118 248,45
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainojen lisäykset	43 000,00	40 000,00
Antolainojen vähennykset	132 503,37	42 046,98
Yhteensä	89 503,37	2 046,98
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	20 000 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	2 630 661,18	2 629 995,66
1) Lyhytaikaisten lainojen muutos	-15 411 987,67	10 229 080,76
Yhteensä	1 957 351,15	7 599 085,10
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-46 003,14	4 013,86
Vaihto-omaisuuden muutos	960,01	26 096,26
2) Saamisten muutos	-70 564,29	2 262 926,45
Korottomien velkojen muutos	2 573 785,90	38 803,41
Liittymismaksut	628 874,24	821 371,13
Yhteensä	3 087 052,72	3 153 211,11
Rahoituksen rahavirta	5 133 907,24	10 754 343,19
Yhteensä	-425 645,02	636 094,74
KASSAVAROJEN MUUTOS	-425 645,02	636 094,74
3) Kassavarat 31.12.	3 890 095,05	4 315 740,07
Kassavarat 1.1.	4 315 740,07	3 679 645,33
1) konsernipankkitilivelkaa	4 123 791,14	3 435 778,81
2) konsernipankkitilisaatavaa	75 818,03	59 603,64
3) tytäryhtiöiden konsernitilivarat	4 047 973,11	3 376 175,17

10.3 TASE

V A S T A A V A A	31.12.2007	31.12.2006
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	581 099,90	514 085,23
Muut pitkävaikutteiset menot	2 573 887,94	2 755 796,63
	3 154 987,84	3 269 881,86
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	29 993 058,14	28 925 317,77
Maa- ja vesialueiden arvonnkorotus	126 981,88	126 981,88
Rakennukset	81 736 602,42	82 138 411,64
Kiinteät rakenteet ja laitteet	39 192 460,94	36 833 103,35
Koneet ja kalusto	4 474 284,45	4 560 767,95
Ennakkomaksut ja kesken- eräiset hankinnat	395 245,91	172 100,45
	155 918 633,74	152 756 683,04
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	23 216 844,12	23 272 574,26
Muut lainasaamiset	2 642 107,42	2 731 610,79
Muut saamiset	16 100,00	16 100,00
	25 875 051,54	26 020 285,05
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Toimeksiantojen varat		
Valtion toimeksiannot	244 136,71	353 762,34
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	156 895,04	152 792,81
	401 031,75	506 555,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	66 552,08	67 512,09
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	534,72	1 119,84
Muut saamiset	3 859 197,00	4 558 635,33
	3 859 731,72	4 559 755,17
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	2 654 208,03	1 889 723,98
Lainasaamiset	76 403,31	60 188,92
Muut saamiset	2 701 618,26	2 491 417,86
Siirtosaamiset	1 095 658,52	1 315 969,62
	6 527 888,12	5 757 300,38
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	412 237,11	413 715,11
Rahat ja pankkisaamiset	3 477 857,94	3 902 024,96
Vastaavaa yhteensä	199 693 971,84	197 253 712,81

VASTATTAVAA	31.12.2007	31.12.2006
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	106 143 702,82	106 143 702,82
Arvonkorotusrahasto	126 981,88	126 981,88
Muut omat rahastot		
Lainalyhennysrahasto	1 069 507,02	1 069 507,02
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	20 300 583,93	21 023 224,06
Tilikauden yli-/alijäämä	-3 403 952,86	-722 640,13
Oma pääoma yhteensä	124 236 822,79	127 640 775,65
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	347 270,07	368 718,51
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevastuuvaraukset	218 314,20	261 138,62
Muut pakolliset varaukset	1 051 345,56	151 345,56
	1 269 659,76	412 484,18
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	232 857,23	385 323,98
Lahjoitusrahastojen pääomat	458 016,52	457 076,31
Muut toimeksiantojen pääomat	504,56	504,56
	691 378,31	842 904,85
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilt	33 484 391,12	16 053 837,92
Lainat julkisyhteisöiltä	236 360,90	289 656,44
Muut velat	103 099,20	103 099,20
Muut velat, liittymismaksut	2 466 293,97	1 837 419,73
	36 290 145,19	18 284 013,29
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilt	13 969 446,80	30 069 446,80
Lainat julkisyhteisöiltä	53 295,55	61 214,39
Lainat konserniyhtiöiltä	4 123 791,14	3 435 778,81
Saadut ennakot	220 836,08	9 232,79
Ostovelat	5 710 619,83	5 175 235,13
Muut velat	1 878 347,56	1 486 526,42
Siirtovelat	10 902 358,76	9 467 381,99
	36 858 695,72	49 704 816,33
Vastattavaa yhteensä	199 693 971,84	197 253 712,81

10.4 KONSERNITASE

VASTAAVAA	31.12.2007	31.12.2006
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	763 100,07	694 504,35
Muut pitkävaikutteiset menot	3 732 663,89	3 590 510,26
Ennakkomaksut	17 273,54	0,00
	4 513 037,50	4 285 014,61
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	33 065 493,31	32 012 640,86
Rakennukset	142 786 002,70	142 148 778,56
Kiinteät rakenteet ja laitteet	39 720 585,21	37 215 758,74
Koneet ja kalusto	8 217 324,47	7 934 282,99
Muut aineelliset hyödykkeet	879 736,94	903 537,02
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 848 044,37	3 476 665,00
	226 517 187,00	223 691 663,17
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	1 034 872,43	1 034 872,43
Osakkeet ja osuudet	2 030 342,37	1 953 573,71
Muut lainasaamiset	42 835,05	127 165,17
Muut saamiset	7 817,16	13 212,80
	3 115 867,01	3 128 824,11
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	419 049,56	554 795,87
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	265 238,87	234 914,21
	684 288,43	789 710,08
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	630 718,74	606 745,32
Keskeneräiset tuotteet	237 309,68	212 147,17
Ennakkomaksut	61,07	89,39
	868 089,49	818 981,88
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	46 068,87	19 315,37
Muut saamiset	4 301 688,62	5 089 121,23
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	5 511 052,31	3 715 210,51
Lainasaamiset	160 340,67	6 136,11
Muut saamiset	3 478 467,51	3 308 537,84
Siirtosaamiset	1 796 008,32	2 025 519,58
	15 293 626,30	14 163 840,64
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	738 658,80	740 136,40
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	1 681 035,12	1 634 594,20
Muut arvopaperit	1 547,84	1 540,25
	2 421 241,76	2 376 270,85
Rahat ja pankkisaamiset	4 887 726,99	5 846 650,04
VASTAAVAA YHTEENSÄ	258 301 064,48	255 100 955,37

VASTATTAVAA	31.12.2007	31.12.2006
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	106 556 499,76	106 502 506,50
Osuuskuntayhtymien oman pääoman lisäyksestä	3 605 998,59	3 125 656,49
Liittymismaksurahasto	1 338 258,30	1 434 217,83
Arvonkorotusrahasto	178 674,44	178 674,44
Muut omat rahastot	2 205 826,36	2 110 302,62
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	13 735 491,20	14 198 127,34
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2 930 794,21	-628 544,95
	124 689 954,44	126 920 940,27
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	1 089 748,48	934 175,97
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 739 970,76	1 834 834,44
Vapaaehtoiset varaukset	2 855 647,15	2 126 918,97
	4 595 617,91	3 961 753,41
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	348 387,33	400 652,60
Muut pakolliset varaukset	2 014 613,51	1 081 115,28
	2 363 000,84	1 481 767,88
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	407 769,86	586 357,51
Lahjoitusrahastojen pääomat	562 938,42	533 668,67
Muut toimeksiantojen pääomat	27 049,40	29 752,36
	997 757,68	1 149 778,54
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	60 529 149,50	42 424 412,61
Lainat julkisyhteisöiltä	15 116 420,72	16 229 961,67
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	72 081,20
Liittymismaksut	3 171 835,39	2 439 880,97
Ostovelat	28 532,62	57 065,18
	78 845 938,23	61 223 401,63
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	15 684 212,70	32 039 988,00
Lainat julkisyhteisöiltä	173 151,37	275 085,21
Saadut ennakot	733 200,27	403 728,56
Ostovelat	8 624 418,86	8 372 561,53
Muut velat	3 712 136,38	3 274 878,40
Siirtovelat	16 791 927,32	15 062 895,97
	45 719 046,90	59 429 137,67
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	258 301 064,48	255 100 955,37

10.5 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Käyttöomaisuuden arvostus

Käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu valtuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Muiden pitkävaikutteisten menojen E18 tiehankkeen osalta on käytetty liikenneväylien poistoaikaa 20 vuotta. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien käyttöomaisuusosakkeet ja -osuudet on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerättävä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen keskihinta-periaatteen mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Tuloksen ja taseen vertailukelpoisuus

Vuoden 2007 tuloslaskelma- ja tasetiedot ovat vertailukelpoisia edelliseen vuoteen.

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt lukuun ottamatta Immulan Vesi Oy:tä ja Länsi-Uudenmaan Yrityshautomo Oy:tä. Länsi-Uudenmaan Yrityshautomo Oy on Länsi-Uudenmaan Yrityskeskukseen tytäryhtiö (52 %). Kaikki kuntayhtymät, joissa kaupunki on jäsenenä, on yhdistetty konsernitilinpäätökseen.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty nimellis- eli pariarvomenetelmällä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kaupungin omistamien kuntayhtymien taseisiin merkityt olennaiset keskinäiset saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta.

Vaihto-omaisuuden osalta sisäisiä katteita ei ole. Käyttöomaisuuden osalta maa-alueisiin sisältyy sisäisiä katteita Lohjan Vuokra-asuntojen ja L-U Ammattikoulutuskuntayhtymän osalta. Rakenusten osalta sisäisiä katteita muodostuu Lohjan Liikuntakeskuksen omaisuuden siirrosta kaupungille v. 2001 sekä L-U Ammattikoulutuskuntayhtymän ja kaupungin kirjastorakennuksen sekä terveydenhuolto-oppilaitoksen vaihdosta v. 2001.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin omasta pääomasta.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisöjen ja säätiöiden käyttöomaisuuden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu tytäryhteisön oman pääoman erää Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) vastaan.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Konsernitilinpäätös on vertailukelpoinen edelliseen vuoteen verrattuna.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT	Konserni 2007 1 000 €	Konserni 2006 1 000 €	Lohja 2007 1 000 €	Lohja 2006 1 000 €
Toimintatuotot				
Keskusvaalilautakunta	-	-	50,4	94,0
Tarkastuslautakunta	-	-	0,0	0,0
Yleinen luottamushenkilöhallinto	-	-	23,0	14,5
Keskushallinto	-	-	1 618,0	1 643,2
Perusturvalautakunta	-	-	11 610,6	9 154,6
Opetuslautakunta	-	-	3 162,6	2 874,0
Sivistyslautakunta	-	-	1 754,4	1 748,4
Tekninen lautakunta	-	-	7 737,4	7 341,8
Ympäristölautakunta	-	-	1 918,5	1 238,0
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	-	-	3 081,0	3 971,2
Yhteensä	-	-	30 955,9	28 079,7
Verotulojen erittely				
Kunnan tulovero	-	-	105 605,3	98 516,7
Osuus yhteisöveron tuotosta	-	-	7 623,0	5 870,6
Kiinteistövero	-	-	4 996,6	4 292,0
Muut verotulot	-	-	30,1	30,1
Verotulot yhteensä	-	-	118 255,0	108 709,4
Valtionosuuksien erittely				
Laskennalliset valtionosuudet				
Yleinen valtionosuus	-	-	406,6	508,1
Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus	-	-	21 933,1	19 748,4
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-	-	10 733,0	10 852,7
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	-	-	33 072,7	31 109,2

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Kuluvan käyttöomaisuuden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua, valtuuston hyväksymää, poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot lasketaan tasapoistoina taloudellisen pitoajan perusteella.

E18 tiehankkeen (muut pitkävämenot) osalta on käytetty kiinteät rakenteet ja laitteet -poistoluokkaa (liikenneväylät).

Aineettomat hyödykkeet ja muut pitkävaikutteiset menot	5 vuotta	tasapoisto
Rakennukset ja rakennelmat	20-40 vuotta	tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15-30 vuotta	tasapoisto
Koneet ja kalusto	5-10 vuotta	tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet	käytön mukainen poisto	

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa on kirjattu vuosikuluiksi.

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta

Vuosina 2006-2010

Keskimääräiset suunnitelman mukaiset poistot	8 062 893
Keskimääräinen poistonalaisten investointien omahankintameno	15 169 716
Ero (€)	-7 106 823
Ero %	-47

Vuoden 2006 ja vuosien 2009-2020 investointitaso on poikkeuksellisen korkea johtuen toisaalta väestömäärän kasvun aiheuttamista investointitarpeista ja toisaalta huonon tulorahoituksen aiheuttamasta investointien siirtämisestä. Kuitenkin poistosuunnitelman poistoaikojen tarkistamiseen on tarvetta.

	Konserni 2007 1 000 €	Konserni 2006 1 000 €	Lohja 2007 1 000 €	Lohja 2006 1 000 €
Kaupungin eläkejärjestelmän eläkevastuut 1.1.	-	-	261,1	317,2
Lisäykset tilikaudella	-	-	0,0	0,0
Vähennykset tilikaudella	-	-	42,8	56,1
Eläkevastuut 31.12.	-	-	218,3	261,1
Muut pakolliset varaukset 1.1.				
Kaatopaikan maisemointi	-	-	151,3	202,2
Lisäykset tilikaudella	-	-	0,0	0,0
Vähennykset tilikaudella	-	-	0,0	50,9
Kaatopaikan maisemointi 31.12	-	-	151,3	151,3
Saastuneiden maa-alueiden kunnostus				
Lisäykset tilikaudella	-	-	900,0	0,0
Saastuneiden maa-alueiden kunnostus 31.12			900,0	0,0
Pakolliset varaukset yhteensä 31.12.	-	-	1 269,6	412,4
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot				
Muut toimintatuotot				
Osakkeiden myyntivoitot	-	-	302,6	0,0
Maa-alueiden myyntivoitot	-	-	2 677,5	3 963,7
Rakennusten myyntivoitot	-	-	89,4	0,0
Irtaimen omaisuuden myyntivoitot	-	-	11,5	7,5
Yhteensä			3 081,0	3 971,2
Muut toimintakulut				
Osakkeet myyntitappio	-	-	0,0	0,0
Kuljetusvälineiden myyntitappiot	-	-	0,0	6,4
Rakennusten myyntitappiot	-	-	0,0	98,0
Yhteensä			0,0	104,4
Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuotot				
Osinkotuotot muista yhteisöistä	-	-	273,7	15,1
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	-	-	378,1	378,7
Yhteensä			651,8	393,8

TASEEN LIITETIEDOT

Arvonkorotukset				
Maa- ja vesialueet *)				
arvo 1.1.	195,4	208,0	127,0	127,0
Arvonkorotukset	0,0	0,0	0,0	0,0
Arvonkorotusten purkaminen	17,9	12,6	0,0	0,0
Arvo 31.12.	177,5	195,4	127,0	127,0
Osakkeet ja osuudet				
arvo 1.1.	1,2	1,2	0,0	0,0
Arvonkorotukset	0,0	0,0	0,0	0,0
Arvonkorotusten purkaminen	0,0	0,0	0,0	0,0
Arvo 31.12.	1,2	1,2	0,0	0,0
Rakennukset				
arvo 1.1.	0,0	3,1	0,0	0,0
Arvonkorotukset	0,0	0,0	0,0	0,0
Arvonkorotusten purkaminen	0,0	3,1	0,0	0,0
Arvo 31.12.	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	178,7	196,6	127,0	127,0

*)

Lohjan kaupungin maa-alueiden arvonkorotuksiin sisältyy vuoden 1997 aloittavassa taseessa tehty arvonkorotus kuntayhtymältä korvauksetta siirtyneeseen maa-alueeseen. Arvonkorotus on 126.981,88 euroa.

	Konserni 2007 1 000 €	Konserni 2006 1 000 €	Lohja 2007 1 000 €	Lohja 2006 1 000 €
Saamiset				
Pitkäaikaiset saamiset				
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Lainasaamiset	-	-	0,0	0,0
Lyhytaikaiset saamiset				
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	-	-	47,9	71,1
Lainasaamiset	-	-	0,0	0,0
Konserniti lisaatava			75,8	59,6
Siirtosaamiset	-	-	3,5	4,7
Saamiset kuntayht., joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	-	-	15,2	76,2
Lainasaamiset	-	-	0,0	0,0
Siirtosaamiset	-	-	0,0	0,0
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	-	-	1,4	3,0
Siirtosaamiset, siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
HUS	66,8	259,6	0,0	0,0
Korkojaksotukset	125,2	165,7	93,0	140,3
Työterveyshuollon Kelan korvaus	417,6	404,5	270,0	259,0
Muut siirtosaamiset	1 186,4	1 195,7	732,7	916,7
Yhteensä	1 796,0	2 025,5	1 095,7	1 316,0

Lohjan kaupungin olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvon muutokset

	Tasearvo	Tasearvo	Kuntayhtymä	
Kuntayhtymä	1.1.2007	31.12.2007	31.12.2007	Ero €
HUS	12 246 489	12 246 489	12 589 729	-343 240
L-U ammatti koulutusyhtymä	4 772 834	4 772 834	4 780 531	-7 697
Västra Nylands Yrkeskola	71 143	71 143	54 004	17 139

Lohjan kaupungin rahoitusarvopaperit

Yhtiö	KPL	Hankinta-arvo 31.12.07 €	Markkina-arvo 31.12.07	Kirjanp.arvo 1.1.2007 €	Arvon muutos	Kirjanpito arvo 31.12.07 €
Ekokem Oy Ab	5	1 682		1 682		1 682
Kuntarahoitus Oyj	81 125	49 615		49 615		49 615
DNA /Lohjan Puhelin Oy	1 236	347 880		347 880		347 880
St Laurence Golf	3	9 250		9 250		9 250
Elisa Communications Ab	150	463	3 150	463		463
M-Real	960	7 266	3 120	4 598	-1 478	3 120
YIT-yhtymä	40	109	600	109		109
Lounais-Suomen Osuusteurastamo		34		34		34
Lohjan Seudun Osuuspankki		84		84		84
Yhteensä		416 383		413 715		412 237

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot	Konserni 2007 1 000 €	Konserni 2006 1 000 €	Lohja 2007 1 000 €	Lohja 2006 1 000 €
Oma pääoma				
Peruspääoma 1.1.	106 502,5	106 498,6	106 143,7	106 143,7
Lisäykset tilikaudella	0,5	3,9	0,0	0,0
Vähennykset tilikaudella	53,5	0,0	0,0	0,0
Tili kauteen kohdistuvat oikaisut *)	0,0	0,0	0,0	0,0
Peruspääoma 31.12	106 556,5	106 502,5	106 143,7	106 143,7
Osuus kuntayht. oman po:n lisäyksestä	3 125,7	2 491,3	-	-
Lisäykset tilikaudella	480,3	634,4	-	-
Vähennykset tilikaudella	0,0	0,0	-	-
Osuus kuntayht oman po:n lisäyk 31.12	3 606,0	3 125,7	-	-
Liittymismaksurahasto 1.1.	1 434,2	1 434,2	0,0	0,0
Lisäykset tilikaudella	0,0	0,0	0,0	0,0
Tili kauteen kohdistuvia oikaisuja	-95,9	0,0	0,0	0,0
Liittymismaksurahasto 31.12.	1 338,3	1 434,2	0,0	0,0
Arvonkorotusrahasto 1.1.	178,7	194,4	127,0	127,0
Lisäykset tilikaudella	0,0	0,0	0,0	0,0
Vähennykset tilikaudella	0,0	15,7	0,0	0,0
Arvonkorotusrahasto 31.12.	178,7	178,7	127,0	127,0
Muut omat rahastot 1.1.	2 110,3	2 110,0	1 069,5	1 069,5
Siirrot rahastoon tilikaudella	0,0	0,0	0,0	0,0
Siirrot rahastosta tilikaudella	0,5	0,0	0,0	0,0
Tilikauteen kohdistuvia oikaisuja *)	95,9	0,3	0,0	0,0
Muut omat rahastot 31.12.	2 205,8	2 110,3	1 069,5	1 069,5
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	13 735,5	14 198,1	20 300,5	21 023,2
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 930,8	-628,5	-3 403,9	-722,6
Oma pääoma yhteensä	124 690,0	126 921,0	124 236,8	127 640,8
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluessa				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	44 799,8	20 098,7	22 881,6	4 801,0
Lainat ulkomaisilta rahoituslaitoksilta	325,0	975,0	325,0	975,0
Lainat julkisyhteisöiltä	11 850,1	12 460,1	59,5	95,1
Yhteensä	56 974,9	33 533,8	23 266,1	5 871,1
Pakolliset varaukset				
Muut pakolliset varaukset 1.1.				
Kaatopaikan maisemointi	151,3	202,2	151,3	202,2
Lisäykset tilikaudella	0,0	0,0	0,0	0,0
Vähennykset tilikaudella	0,0	50,9	0,0	50,9
Kaatopaikan maisemointi 31.12	151,3	151,3	151,3	151,3
Saastuneiden maa-alueiden kunnostus				
Lisäykset tilikaudella	900,0	0,0	900,0	0,0
Saastuneiden maa-alueiden kunnostus 31.12	900,0	0,0	900,0	0,0
Potilasvakuutuspooli	917,5	788,0		
Lisäykset tilikaudella	24,8	129,5		
Vähennykset tilikaudella	0,0	0,0		
Potilasvakuutuspooli 31.12.	942,3	917,5	0,0	0,0
Muut pakolliset varaukset	12,3	96,8		
Lisäykset tilikaudella	8,7	0,0		
Vähennykset tilikaudella	0,0	84,5		
Muut pakolliset varaukset 31.12.	21,0	12,3	0,0	0,0
Muut pakolliset varaukset 31.12.	2 014,6	1 081,1	1 051,3	151,3

	Konserni 2007 1 000 €	Konserni 2006 1 000 €	Lohja 2007 1 000 €	Lohja 2006 1 000 €
Huollettavien varat				
Huollettavien varat ja pääomat	-	-	44,3	40,9
Elatustukisaamiset				
Elatustukisaamiset 1.1.	-	-	2 079,5	2 095,3
Perinnästä poistettu tilikauden aikana	-	-	167,4	158,9
Lisäys tilikauden aikana	-	-	68,4	143,1
Elatustukisaamiset 31.12	-	-	1 980,5	2 079,5
Kirjattu rahoitusomaisuuden muihin saamisiin	-	-	233,7	233,7
Muut taloudelliset vastuut				
Arvonlisäveron palautusvastuu (ALV 33 §)				
Kiinteistöihin liittyvä;				
Tilikaudelta 2005	356 400 euroa			
Tilikaudelta 2006	195 188 euroa			
Tilikaudelta 2007	296 518 euroa			
Sitoumukset				
Rosk'n Roll Oy Ab (KV 10.10.07 § 95)				
Kaatopaikkatoiminnan osalta	1.500.000 euroa			
Muun toiminnan osalta	100.000 euroa			
Henkilöstöä koskevat liitetiedot				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-	-	62 658,2	59 276,8
Henkilöstökorvaukset	-	-	-900,2	-921,5
Palkat ja palkkiot yhteensä	-	-	61 758,0	58 355,3
Henkilösivukulut	-	-		
Eläkekulut	-	-	15 623,1	14 451,7
Eläkevarauksen purkaminen	-	-	-42,8	-56,0
Eläkekulut yhteensä	-	-	15 580,3	14 395,7
Muut henkilösivukulut	-	-	4 655,5	4 284,1
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	-	-	81 993,8	77 035,1
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen	-	-	558,2	652,6
Yhteensä henkilöstökulut	-	-	82 552,0	77 687,7
Henkilöstön lukumäärä 31.12.				
Keskushallinto	-	-	89	84
Perusturvatoimi	-	-	612	587
Opetus- ja sivistytoimi	-	-	1 393	1 424
Kaupunkisuunnittelukeskus	-	-	398	392
Yhteensä			2 492	2 487

LOHJAN VESI- JA VIEMÄRILAITOS

Vesilaitoksen eriytetyn liiketoiminnan tilinpäätöslaskelmat

Vesihuoltolaitoksen kirjanpito on eriytetty laskennallisesti. Laskennallisesti eriytetystä liiketoiminnasta on laadittu tulos-, tase- ja rahoituslaskelma.

LOHJAN VESI- JA VIEMÄRILAITOS

TULOSLASKELMA	31.12.2007	31.12.2006
Liikevaihto	5 299 130,66	4 953 697,33
Liiketoiminnan muut tuotot	63 318,88	79 913,51
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja varat		
Ostot tilikauden aikana	-798 870,92	-670 385,74
Varastojen lisäys/vähennys	0,00	0,00
Palvelujen ostot	-849 715,17	-669 386,90
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-1 648 586,09	-1 339 772,64
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-603 955,03	-563 068,54
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-184 626,97	-182 245,19
Muut henkilösivukulut	-48 306,50	-42 550,35
Henkilöstökulut yhteensä	-836 888,50	-787 864,08
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 686 136,52	-1 625 903,34
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-1 686 136,52	-1 625 903,34
Liiketoiminnan muut kulut	-80 777,13	-163 953,80
Liikeylijäämä	1 110 061,30	1 116 116,98
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	2 307,00	2 182,00
Muut rahoitustuotot	0,00	0,00
Korvaus jäännöspääomasta 9,5%	-1 508 818,56	-1 415 493,00
Muut rahoituskulut	0,00	0,00
Rahoitustuottojen ja -kulujen erotus	-1 506 511,56	-1 413 311,00
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	-396 450,26	-297 194,02
Satunnaiset tuotot ja kulut		
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00
Ylijäämä ennen varauksia	-396 450,26	-297 194,02
Poistoeron lisäys/vähennys	1 181,76	1 181,76
Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä	-395 268,50	-296 012,26

LOHJAN VESI- JA VIEMÄRILAITOS

TASE	31.12.2007	31.12.2006
-------------	-------------------	-------------------

VASTAAVAA**PYSYVÄT VASTAAVAT****Aineelliset hyödykkeet**

Rakennukset	3 753 272,15	3 887 175,79
Kiinteät laitteet ja rakenteet		
- vesijohtoverkosto ja pumppaamot	7 786 922,33	7 578 806,80
- jätevesiverkosto ja pumppaamot	8 970 816,10	8 831 567,90
- muut kiinteät rakenteet ja laitteet	1 817 259,70	1 099 291,60
- sadevesiverkosto	4 546 214,71	4 279 709,26

Lyhytaikaiset

Myyntisaamiset	224 389,04	207 155,05
----------------	------------	------------

VASTAAVAA YHTEENSÄ	27 098 874,03	25 883 706,40
---------------------------	----------------------	----------------------

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Jäännöspääoma	17 073 843,60	15 883 482,35
Jäännöspääoma (liittymismaksurah.)	7 287 772,95	7 287 772,95
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-395 268,50	-296 012,26

POISTOEROT JA VAPAAEHTOISET**VARAUKSET**

Poistoero	23 634,49	24 816,25
-----------	-----------	-----------

VIERAS PÄÄOMA**Pitkäaikainen**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	67 275,12	84 093,92
Laina julkisyhteisöiltä	227 280,69	272 149,73
Liittymismaksuvelka	2 546 102,10	1 917 227,86

Lyhytaikainen

Lainat, lyhennykset	61 687,84	61 687,84
Ostovelat	206 545,73	648 487,76

VASTATTAVAA YHTEENSÄ	27 098 874,03	25 883 706,40
-----------------------------	----------------------	----------------------

RAHOITUSLASKELMA**31.12.2007****31.12.2006****Tulorahoitus**

Liikeliijäämä/alijäämä	1 110 061,30	1 116 116,98
Poistot ja arvonalentumiset	1 686 136,52	1 625 903,34
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 506 511,56	-1 413 311,00
Satunnaiset erät		
Muut tulorahoituksen korjauserät		
Sisäiset tuotot	-207 651,65	-212 407,12
Sisäiset kulut	265 865,90	258 978,41

Investoinnit

Käyttöomaisuusinvestoinnit	-2 884 070,16	-3 457 618,71
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Sisäiset kulut	0,00	-3 457 618,71

Tulorahoitus ja investoinnit, netto

-1 536 169,64	-2 082 338,10
---------------	---------------

Rahoitustoiminta**Lainakannan muutokset**

Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,00	-61 687,84
Lyhytaikaisten lainojen muutos	61 687,84	0,00

Oman pääoman muutokset

Liittymismaksujen muutos	0,00	0,00
Sisäiset tuotot	0,00	0,00

Muut maksuvalmiuden muutokset

Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	0,00
Pitkäaikaisten saamisten muutokset	0,00	0,00
Lyhytaikaisten saamisten muutokset	0,00	-56 176,18
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen muutos	-17 233,99	1 384 520,69
Korottomien pitkä- ja lyhytaikasten sisäisten velkojen muutos	186 932,21	-9 851,20

Rahoitustoiminta, netto

0,00	169 698,22	1 256 805,47
------	------------	--------------

Vaikutus kunnan kassavaroihin

-1 428 159,26	-825 532,62
---------------	-------------

KÄYTTÖOMAISUUS

PYSYVIEN VASTAAVIEN AINEETTOMAT JA AINEELLISET HYÖDYKKEET

	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet					
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Yhteensä	Keskeneräiset
Poistamaton hankintameno 1.1.	514 085	2 755 797	3 269 882	28 925 318	82 138 411	36 833 104	4 560 768	152 457 601	172 100
Lisäykset tilikauden aikana	271 348	0	271 348	1 361 492	2 819 606	5 336 720	1 013 578	10 531 395	468 689
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	-89 488	0	0	-89 488	231 887
Vähennykset tilikauden aikana	0	0	0	293 751	77 572	0	1 682	373 006	13 656
Siirrot erien välillä	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tilikauden poisto	204 333	181 909	386 242	0	3 233 330	2 977 363	1 098 380	7 309 073	0
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Poistamaton hankintameno 31.12	581 100	2 573 888	3 154 988	29 993 058	81 736 602	39 192 461	4 474 284	155 396 405	395 245
Arvonkorotukset	0	0	0	126 982	0	0	0	126 982	
Kirjanpitoarvo 31.12.	581 100	2 573 888	3 154 988	30 120 040	81 736 602	39 192 461	4 474 284	155 523 387	395 245

PYSYVIEN VASTAAVIEN Sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet				Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet	Kuntayhtymä-	Osakkuus ja	Muut osakkeet ja	Saamiset	Saamiset	Saamiset	Saamiset	Yhteensä
	tytäryhteisöiltä	osuudet	muut omistusyht.	osuudet	tytäryhteisöiltä	kuntayhtymiltä	osakkuus- ja muut omistusyht.	muut yhteisöt	
Hankintameno 1.1.	3 885 036	17 722 250	1 034 872	630 416	2 388 769	0	0	358 941	26 020 284
Lisäykset	0	0	0	0	43 000	0	0	0	43 000
Vähennykset	0	0	0	55 730	40 000	0	0	92 503	188 233
Muutos tilikauden aikana	0		0	0	0				0
Hankintameno 31.12.	3 885 036	17 722 250	1 034 872	574 686	2 391 769	0	0	266 438	25 875 051
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	3 885 036	17 722 250	1 034 872	574 686	2 391 769	0	0	266 438	25 875 051

OMISTUKSET MUISSA YHTIÖISSÄ

LOHJA 444

Kuntakonsernin yhtiöt 31.12.2007

Omistukset muissa yhtiöissä 2007

		Kunnan omistusosuus	Konsernin omistusosuus	Kuntakonsernin osuus (1000 euroa)		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/tappi osta
Tytäryhteisöt						
Asunto Oy Lohjan Hakajaakoppi	Lohja	100 %	100 %	3	1 030	0
Kiinteistö Oy Ventelän Sammutus	Lohja	77,50 %	77,50 %	113	1	5
Lohjan Energiahuolto Oy Loher	Lohja	77,00 %	77,00 %	2 077	2 121	503
Lohjan Liikuntahallit Oy	Lohja	71,80 %	78,02 %	438	129	-9
Lohjan Liikuntakeskus Oy	Lohja	78,20 %	78,20 %	429	312	20
Kiint. Oy Lohjan Kuplahallit (Liikuntak.tytär)	Lohja	54,63 %	54,63 %	27	131	20
Kiinteistö Oy Fatjanpuisto Oy	Lohja	100 %	100 %	54	354	0
Länsi-Uudenmaan Yrityskeskus Oy	Lohja	66,22 %	66,22 %	50	232	0
Lohjan Vuokra-Asunnot Oy	Lohja	100 %	100 %	1 285	16 311	-171
Ojamon Vuokra-Asunnot Oy	Lohja	100 %	100 %	693	9 136	0
Palotalo Oy	Lohja	87,36 %	87,36 %	88	3	12
Roution Vuokra-Asunnot Oy	Lohja	99,01 %	99,01 %	436	6 894	22
Ventelän Vuokra-Asunnot Oy	Lohja	100 %	100 %	260	2 332	0
Virkkalan Vuokra-Asunnot Oy	Lohja	100 %	100 %	380	1 824	8
Virkkalan Lämpö Oy	Lohja	34,19 %	50,32 %	295	150	41
Lohjan Palvelutalosaatiö	Lohja	100%	100%	233	1 332	13
As. Oy Veijolanpiha (ed. säätiön tytäryht.)	Lohja	100%	100%	62	829	2
Yhdistelemättömät tytäryhteisöt						
Immulan Vesi Oy	Lohja					
Länsi-Uudenmaan Yrityshautamo Oy (L-U Yrityskeskuksen tytäryhtiö 52 %)	Vihti	34,43 %	34,43 %	13	10	-3
Kuntayhtymät						
HUS	Hki	3,214 %	3,214 %	12 590	11 681	260
Kärkulla kommunal samkommun		0,04 %	0,04 %	3	3	0
L-U Ammatti koulutus kuntayhtymä	Lohja	39,92 %	39,92 %	6 462	1 782	222
Uudenmaan erityispalvelut	Mäntsälä	6,287%	6,287%	564	1 106	11
Uudenmaan päihdehuollon ky	Hyvinkää	6,9 %	6,9 %	102	20	1
Uudenmaan liitto	Hki	3,39 %	3,39 %	27	48	1
Västra Nylands Yrkeskola	Karjaa	2,53%	2,53%	44	54	-7
Osakkuusyhteisöt						
Asunto Oy Lohjan Marja	Lohja	35,92 %	35,92 %	290	0	0
Kiinteistö Oy Ojamonkuusi	Lohja	45,40 %	45,40 %	78	78	0
Kiinteistö Oy Lohjan Keskusaukio	Lohja	27,00 %	27,00 %	198	23	0
Kiinteistö Oy Poliisikuja	Lohja	40,00 %	40,00 %	33	4	2
Kiinteistö Oy Riikuntie	Lohja	20,00 %	20,00 %	35	7	1
Rosk'n Roll Oy Ab, vuoden 2006 tiedot	Lohja	25,14 %	25,14 %	1 661	1 482	227
Mäntynummen Lämpö Oy	Lohja	16,66 %	41,66 %	65	30	0
Ojamon Lämpö Oy	Lohja	5,72 %	26,71 %	317	268	13
Roution Huolto Oy	Lohja	9,23 %	39,79 %	58	29	2
Routionmäen Palvelukeskus Oy	Lohja	43,45 %	43,45 %	72	50	5

10.6 LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA JA SÄILYTYSTAVOISTA

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja säilytystavoista

* päiväkirja	sähköisessä muodossa, cd-levyllä
* pääkirjat	sähköisessä muodossa, cd-levyllä
* tasekirja	sidottuna kirjana
* tilinpäätöserittelyt	sidottuna kirjana
* käyttöomaisuuskirjanpito	paperitulosteena

Tositelajit

BUD, BUDM	talousarvio ja talousarviomuutokset
ALKUSA	avaavan taseen saldot
MEMO	muistiotositteet
MUIST	sisäiset muistiotositteet
M03-M99	myyntilaskutukset
MANU	manuaalisuoritukset
MANUAS, MANUV, MANUHO	manuaalisuor. asuntovuokrat, vesilaskutus ja Hiiden Opisto
ORPAL	ostoreskontran pal.aineisto
VIITEA, VIITEV	myyntiresk. viitesuoritukset
TILIOT, TILIO2	kassa- ja pankkitilit
PAL310-PAL999	palkat
OSTOKI-OSTOU	ostoreskontra
CPU	cpu-kassat
SONET	varastokirjanpito
SOST	sosialityö

Lohja 31.3.2008

KAUPUNGINHALLITUS

Piipponen
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin

Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin
 Järvelin

Edellä oleva tilinpäätös on laadittu hyvän kirjanpitotavan mukaisesti.
 Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Lohjalla 18.4.2008

Oy Auditor Ab
 JHTT-yhteisö

Raimo Vainio-Kaila
 JHTT, HTM

11 TILINTARKASTUSKERTOMUS

TILINTARKASTUSKERTOMUS 2007

Lohjan kaupungin valtuustolle

Olemme tarkastaneet Lohjan kaupungin hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen vuodelta 2007. Kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan laatima tilinpäätös sisältää taaseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman, konsernitaseen ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailun ja toimintakertomuksen.

Tilintarkastus on tehty hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty toimielinten jäsenten ja kunkin toimielimen tehtäväalueen johtavien viranhaltijoiden toiminnan lainmukaisuutta kuntalain perusteella sekä tarkastettu sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan asianmukaisuutta ja valtionosuuksien perusteista ja käytöstä annettujen tietojen oikeellisuutta. Tarkastus on toteutettu riittävän varmuuden saamiseksi siitä, että hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti.

1. TARKASTUKSEN TULOKSET

1.1 Hallinto

Kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti.

Perusturvalautakunta, sivistys- ja vapaa-aikalautakunta ja tekninen lautakunta ylittivät niille osoitetun määrärahan ja toimintakatteet olivat talousarviota heikompia. Perusturvalautakunnassa ja teknisessä lautakunnassa menojen ylitystä on katettu tulojen ylityksillä. Sivistys- ja vapaa-aikatoimessa tulojen ylitys on ollut vähäisempi. Sitova investointiin osoitettu määräraha ylitettiin monessa hankkeessa. Ylitysten yhteismäärä on 1,4 milj. euroa.

Tulojen ylityksen käyttäminen toimintamenojen kattamiseen talousarvion mukaan edellyttää kaupunginhallituksen hyväksymistä. Kaupunginhallitus ei varainhoitovuoden aikana ole ylityksien kattamista käsitellyt.

Kaupungin sisäinen valvonta ja konsernivalvonta on järjestetty asianmukaisesti. Valtionosuuksien perusteista ja käytöstä annetut tiedot ovat oikeita.

1.2 Kirjanpito ja tilinpäätös

Hiidensalmen alueen maanvaihtoon ja vanhojen kaatopaikkojen hoitoon tilinpäätöksessä on varattu 900.000 euroa pakollisen varauksen lisäyksenä. Kaupungin taloutta arvioitaessa on otettava huomioon se, että varaus todennäköisesti ei ole riittävä. Moottoritien rakentamisen kustannuksiin on sovellettu 20 vuoden poistoaikaa. Valtuuston hyväksymässä poistosuunnitelmassa poistoaika on 5 vuotta. Poistosuunnitelman muutos on valmisteilla.

Muutoin kaupungin tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti ja ne antavat kuntalain tarkoittamalla tavalla oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista.

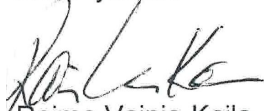
2. LAUSUNTO TILINPÄÄTÖKSEN HYVÄKSYMISESTÄ JA VASTUUVAPAUDEN MYÖNTÄMISESTÄ

Esitämme tilinpäätöksen hyväksymistä.

Esitämme vastuuvapauden myöntämistä kaupungin hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille tilikaudelta 1.1.–31.12.2007.

Lohjalla 18. päivänä huhtikuuta 2008

Oy Audiator Ab
JHTT-yhteisö

Raimo Vainio-Kaila
JHTT, HTM

12 ARVIOINTIKERTOMUS

12.1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINNAN PAINOPISTEET

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 71 ja 75 §:ssä sekä kaupungin tarkastussäännössä. Lautakunnan erityisenä tehtävänä on arvioida ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Paul Packalén, pj	Terho Tikkanen
Pentti Järvinen, vpj	Pentti Halme
Veikko Lopanus	Pentti Ristikartano
Seija Salokari	Marja-Leena Heinonen
Aila Saarinen	Tuulia Stål

Kari Mäntyharju, tarkastuslautakunnan sihteeri

Tarkastuslautakunta saavutti talousarviovuodelle asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteensa. Valtuuston määrärahaksi vahvistama toimintakate oli -64 987 € ja toteuma oli -64 648 € (99,5 %). Tarkastuslautakunnan osuus on kuten edellisenäkin arviointivuotena 0,04 % kaupungin koko toimintakatteesta.

Tarkastuslautakunta piti vuoden 2007 aikana kahdeksan kokousta, joista kaksi kohdistui yksinomaan vuoden 2006 arviointikertomuksen laatimiseen. Tarkastuslautakunta panosti kuluneena toimintavuotena mm. arviointikertomuksen rakenteen uudistamiseen ja sai syksyllä 2007 kunniamaininnan johtopäätösten ja suositusten raportoinnista tilintarkastusyhtiö PWC:n järjestämässä Vuoden Arviointikertomus-kilpailussa.

Tarkastuslautakunta laati keväällä 2007 työohjelman ja aikataulun, jota noudatettiin perehtymällä ja tutustumalla alla kerrottuihin arviointikohteisiin.

Arviointikertomuksen laatimisen lisäksi tarkastuslautakunta haastatteli kevätkaudella kaupungin puutarhuria ja henkilöstön kehittämispäällikköä sekä tutustui Kartanomäen vanhainkodin toimintaan ja vanhustyön haasteisiin.

Syyskaudella lautakunta keskittyi Lohjan sairaalan päivystysyksikön ja vuodeosasto 5:n, Hiiden Opiston ja Mäntynummen päiväkodin toimintaan tutustumiseen.

Yllä mainittujen tutustumis-/tarkastuskohteiden vastuuhenkilöiden haastatteluissa pääpaino oli strategisten tavoitteiden ja talouden tunnuslukujen seurannassa sekä toiminnan nykytilan ja tulevien haasteiden kartoittamisessa. Haastatteluissa ja tutustumiskäynneissä esille nousseet asiat ovat myös tärkeä osa tämän arviointikertomuksen lähdeaineistoa.

Kaupungin tilintarkastuksen suoritti kaupunginvaltuuston valitsema JHTT-yhteisö Oy Auditor Ab. Varsinaisia vuoden 2006 aikana laskutettuja tilintarkastuspäiviä kertyi yhteensä 54. Vastuullisena tilintarkastajana toimi JHTT, HTM Raimo Vainio-Kaila, joka raportoi lautakunnalle tarkastussuunnitelman toteutumisesta ja tarkastuksessa tehdyistä havainnoista. Tilikauden aikana tehdyissä tarkastuksissa on varmistettu, että hallinto toimii lain ja valtuuston päätösten mukaisesti. Toiminnan tarkastuksessa painopiste on ollut elatustukien ja avustusten maksatuksessa, henkilökunnan ja luottamushenkilöiden muistamiskäytännöissä, oppilastietojen dokumentoinnissa,

musiikkiopiston taloudellisen tilan analysoinnissa ja investointien kirjaamisessa. Pistokokeina on tarkastettu useamman tulosityksikön taloudellisia tapahtumia ja niihin liittyviä tositteita. Tarkastuksen yhteydessä on myös arvioitu sekä kaupungin sisäisen valvonnan toimivuutta että riskienhallintaa.

12.2 TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

ARVIOINTIKRITEERIT

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista arvioidessaan tarkastuslautakunnalla oli käytettävissään taloussuunnitelma 2008-2009 ja talousarvio 2007, vuoden 2007 tilinpäätös ja tulostulokset, luottamushenkilöluettelo, henkilöstöraportti, tilintarkastajan raportit tilintarkastuksen toteutumisesta, sisäisen tarkastuksen kausiyhteenvedot sekä toimielinten pöytäkirjat ja muut selvitykset ja raportit. Valtuuston asettamat sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat ensisijaisia arviointikriteerejä ja ne ovat tasapainotetun tulostulostiston (BSC) lähtökohtana. Tavoitteiden toteutumista on seurattu tarkastuslautakunnan kokousten yhteydessä sekä kolmannesvuosiraportoinnin yhteydessä. Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden (2006) arviointikertomuksessa esittämät johtopäätökset ja niiden pohjalta tehdyt suositukset ovat luonnollisesti vuoden 2007 seurannan kohteena ja muodostavat siten yhden tärkeän arviointikriteeristön vuoden 2007 arviointikertomukseen.

Arviointia suorittaessaan tarkastuslautakunta on ottanut yllä mainittujen lisäksi huomioon tilikauden aikaisiin painopistealueisiin tekemänsä arviointi- ja tutustumiskäynnit, kaupungin palvelutoiminnasta muutoin saadut kokemukset sekä kaupungin asukkailta saadut palautteet.

Arviointi on suoritettu ensiksi taloudellisten mittareiden osalta kaupunki- ja konsernikokonaisuutena ja sen jälkeen toimiala-, lautakunta- ja tulosaluekohtaisena kokonaisarviointina (toiminnallinen ja taloudellinen näkökulma). Erityistä huomiota on kiinnitetty vuoteen 2013 ulottuvalle strategiakaudelle asetettujen tavoitteiden toteutumisen edistämiseen, henkilöstökertomuksen asioihin sekä yksikkökustannusten kehitykseen yleiseen kustannustasoon nousuun verrattuna. Kuntatalouden menojen hintaindeksin nousu vuoden 2007 aikana oli 3,6 % ja kuntien toimintakulujen keskimääräinen kasvuprosentti oli 5,3 % (arvio). Yksikkökustannusten absoluuttisia euromääriä kustannuslaskennallisesta näkökulmasta arvioidessa on otettava huomioon, että vielä toistaiseksi (v. 2007) ne eivät Lohjan kaupungissa sisällä kaikkia aiheutuneita kustannuksia (hallinnon kustannukset + relevantit pääomakustannukset). Tämä ei vaikuta yksikkökustannusten vertailukelpoisuuteen edellisiin arviointivuosiin verrattuna.

SEUTUYHTEISTYÖ

Kunta- ja palvelurakennemuutos

Lait kunta- ja palvelurakennemuutoksesta (PARAS-laki) sekä kuntajakolain muuttamisesta astuivat voimaan 23.2.2007. Kuntarakenteen osalta konkreettisena lopputuloksena on Sammatin kunnan valtioneuvostolle jättämä hakemus liittymisestä Lohjaan vuoden 2009 alusta lukien. Tähän kuntaliitokseen liittyvä valmistelutyö on jo aloitettu eri hallintokunnissa ja valmisteluprosessin aikataulullisesti ja toiminnallisesti tehokas loppuunsaattaminen on yksi suurimpia painopistealueita vuoden 2008 aikana. Päävastuu kuntaliitosvalmistelun organisoimisesta ja toteuttamisesta on keskushallinnolla.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtiin mittava rakenteellinen päätös, jossa muodostetaan Siuntion kanssa yhteistoiminta-alue. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Siuntion kunnan koko sosi-

aali- ja terveydenhuollon organisaatio siirretään Lohjan kaupungin yhteislautakunnan alaisuuteen 1.1.2009 lukien. Yhteistoiminta-alue laajeni vuoden 2008 alussa, kun Inkoon kunta tuli mukaan yhteistyöhön. LOST-yhteistyötä (Lohjan, Siuntio ja Inkoon sosiaali- ja terveydenhuolto) varten on perustettu kolme työryhmää yhteistyökuntien edustajista ja näiden kolmen työryhmän työn organisoiminen, yhteensovittaminen ja käytännön selvitystyö vaatii runsaasti henkilöresursseja Lohjan perusturvakeskuksesta.

Seudullinen yhteistyö

Seutuyhteistyö jatkui vuoden 2007 aikana varsin vilkkaana. Esimerkkeinä näistä ovat maankäytön, asumisen ja elinkeinot kattava MAL-selvitystyö (toteutettiin koko Länsi-Uudellemaalle), Hiiden alueen yhteinen hankinta-asiamies, kahdeksan kunnan vesihuollon palveluyksikön kartoitustyö, päätös Länsi-Uudenmaan ympäristöterveys-tulosalueen (7 kuntaa) perustamisesta, suun terveydenhuollon prosessien kehittämiseen, tuotteistamiseen, seudulliseen päivystykseen ja ajanvaraukseen sekä keskitettyyn laskutukseen tähtäävä Suuke-hanke ja Hiiden ja Länsi-Uudenmaan seutujen yhteinen päivystystoiminta. Vastuu seudullisten hankkeiden hallinnoinnista on jaettu hankekohtaisesti yhteistyökuntien kesken. ***Tarkastuslautakunta voi yllä mainittujen seudullisten kehittämishankkeiden ja niissä saavutettujen konkreettisten tulosten perusteella todeta, että yhteistyön suunta on ollut positiivinen. Länsi-Uudenmaan ja Hiiden alueen seudullinen hajanaisuus, toimintaympäristön rakenteelliset muutokset ja yhtenäisen seudullisen identiteetin puute ovat kuitenkin haasteita, joihin ei löydy ratkaisua lyhyellä aikavälillä.***

Taloudellisesta ja erityisesti päätöksenteon näkökulmasta seudullisen yhteistyön eri muodot ja toteutustavat asettavat vaatimuksen reaaliaikaiselle ja nykyistä huomattavasti kattavammalle kustannuslaskennalle. Tähän haasteeseen Lohjan kaupunki on vastannut keskushallinnon vetämänä arviointivuoden aikana kartoittamalla toimialojen kustannuslaskennalliset erät ja pilotoimalla kustannuslaskennan teknisen toteutuksen taloushallinnossa. ***Mielestämme kustannuslaskennan kehittäminen ja täydentäminen (mm. tuotteistaminen) on kuntatalouden ohjauksen, vertailtavuuden ja tasapainottamisenkin kannalta välttämätöntä ja toivomme, että siihen panostetaan resursseja jatkossakin.***

KAUPUNGIN TALOUDELLINEN ASEMA

Talouden kehitys ja kaupungin talousarvion toteutuminen tilikaudella 2007

Lohjan kaupungin taloudellinen asema heikkeni vuosikatteen osalta edellisestä kertomusvuodesta noin 2,2 miljoonalla eurolla (34 %) ja tilikauden tulos jäi 3,4 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Kokonaisuutena kaupungin talouden tunnusluvut heikkenivät laajalla rintamalla vaikka positiivista muutostakin kertyi mm. toimintatuottojen, verotulojen ja valtionosuuksien suhteen.

Muutetussa talousarviossa vuosikatteelle oli asetettu tavoitteeksi 1,87 M€ ja vertailukelpoinen toteuma ilman myyntivoittoja (myyntivoittoja ei sisällytetä talousarvioon) oli 1,18 M€. Muutettuun valtuuston hyväksymään talousarvioon nähden toimintakate ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja varausten muutoksia (ei budjetoida talousarviossa) oli noin miljoona euroa arvioitua heikompi ja alkuperäisen talousarvion mukaisesta toimintakatteesta jäätiin noin 3,5 miljoonaa euroa. Tähän tilanteeseen johti toimintakulujen kasvu 16,3 miljoonalla eurolla (10,2 %) edelliseen arviointivuoteen ja 4,9 miljoonan ylitys (2,6 %) muutettuun talousarvioon 2007 verrattuna sekä varausten lisäys (mm. pilaantuneet maaperät) 1,8 miljoonalla eurolla.

Omaisuuksien myynnistä kertyi noin 3,1 M€ myyntivoitot, jotka paransivat tulosta olennaisesti

edellisvuosien tavoin. Vuosikatteen ja poistojen suhdetta kuvaava tunnusluku romahti 55,5 %:iin, mitä pidetään heikkona tulorahoituksena. Vuonna 2006 vastaava tunnusluku oli 89,7 %, sitä edeltävänä vuonna 46 % ja viimeksi tulorahoitus oli tasapainossa vuonna 2004, jolloin vuosikate riitti juuri poistojen kattamiseen (suhdeluku 100%). Huolestuttavinta tässä viimeisen kolmen arviointivuoden trendissä on se, että vuosikatteen pitäisi pitemmällä aikavälillä kattaa poistojen lisäksi myös investointitarpeen lisäys, jotta kuntatalous toimisi terveellä ja kestäväällä pohjalla. Investointitarpeiden lisäys rasittaa yleensä kehittyviä ja kasvavia kuntia. ***Mielestämme vuosikatteen parantaminen edellyttää sekä pysyviä kustannusrakenteellisia muutoksia, toimintaprosessien (palvelun tuottamistapojen) kriittistä tarkastelua että myös toimintatuottojen kasvattamista. Asia korostuu entisestään tulevien vuosien aikana, kun lisääntyvät rekrytointipaineet nostavat henkilöstömenoja, joiden osuus kaupungin koko toimintakatteesta oli arviointivuotena 56 %.***

Positiivisena talouden kehityksenä voidaan tarkastuslautakunnan mielestä pitää verotulojen voimakasta 8,8 %:n kasvua, joka on korkein tunnusluku vuoden 2001 jälkeen. Myös toimintatuotot kasvoivat 10,2 %:lla vuoteen 2006 verrattuna, mutta henkilöstökulujen, palveluostojen sekä aine-, tarvike- ja tavarahankintojen suuri euromääräinen kasvu painoivat tilikauden tuloksen yhdessä varausten ja korkokulujen nousun kanssa jälleen negatiiviseksi. Suurin euromääräinen ja suhteellinen (%) kasvu oli palvelujen ostoissa (10,3 M€= 16,7 %), henkilöstökuluissa (5 M€= 6,4 %) ja aine-, tarvike- ja tavarahankinnoissa (1,1 M€= 11,2 %). Palveluostojen osalta asiakaspalveluostot muilta ylittivät talousarvion 3,9 miljoonalla eurolla. Noin puolet tätä ylityksestä johtuu tekemämme tilianalyysin perusteella siitä, että MedOne:n päivystysmenot on kirjattu tälle tilille päivystystilin sijasta. Loput johtuvat mm. sosiaaliluonteisten menojen kuten lastensuojelun laitoshoidon ja vanhus- ja vammaispalvelujen arvioitua suuremmasta käytöstä. Muita suuria (yli 100 Te) ylityksiä palvelujen ostoissa oli mm. kiinteistöpalveluissa (159 Te), ateriakuljetuksissa (119 Te), henkilöstövuokrauksessa (269 Te), sairaankuljetuksessa (218 Te) ja terveystaloudessa (540 Te). ***Henkilöstökulujen kasvuun vaikutti luonnollisesti syksyllä tehdyt kuntasektorin palkankorotukset, mutta palvelujen ostot sekä aine- ja tarvikehankinnat vaativat mielestämme perusteellisen selvityksen siitä, miksi talousarvio ylittyi ja mitä toimenpiteitä asiointilain korjaamiseksi voidaan tehdä tulevien vuosien varalle. Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin kulueriin, joissa kustannusten nousu edellisestä vuodesta ylittää selvästi (> 6 %) kunnallisen yleisen kustannustason nousun. Ostovolyymin keskittäminen seudullisten yhteisösten kautta, vaihtoehtoisten palvelujen tuottamistapojen kartoittaminen ja ostopalvelun kysyntään vaikuttaminen (esimerkiksi konsultointikustannukset, lasten huostaanotot) ovat mielestämme niitä pitemmän aikavälin toimenpiteitä, joita pitää aktiivisesti edistää.***

Kaupungin rahoituslaskelman tunnuslukuja arvioitaessa kiinnitimme erityistä huomiota kaupungin likviditeetin heikkenemiseen. Kassavarat sulivat arviointivuoden aikana 426 000 eurolla, lainanhoitokate (vuosikate ilman korkokuluja/lainan lyhennykset + korot) laski 36 %:lla sekä kassan riittävyys laski 8,6 päivästä 7,4 päivään eli 14 %. Investointien tulorahoitusprosentti säilyi lähes ennallaan edellistä arviointivuotta huomattavasti pienemmistä (11,3 M€vs. 18,5 M€) investoinneista johtuen. Kaupungin omavaraisuusaste on pudonnut vuoden 2004 ja 2007 välillä 76,3 %:sta 62,5 %:iin. Omavaraisuusasteen heikkenemiseen vaikuttaa suurelta osin oman pääoman pieneneminen alijäämäisten tilinpäätösten myötä.

Erityisen huolestuttavaa mielestämme on se, että Lohjan kaupungin velkaantumista ei saatu pysähtymään tänäkään arviointivuotena, vaan lainojen kokonaismäärä kasvoi 2,0 miljonnalla eurolla. Lainamäärä asukasta kohden on 1 391 euroa ja se kasvoi hieman (39 euroa) edellisestä vuodesta. Edellisessä arviointikertomuksessa esitimme tarkastuslautakunnan toiveen alle 1 000 euron asukaskohtaisesta lainamäärästä. Arviointivuoden, viimeisimpien vuosien talouskehityksen ja tulevien investointipaineiden valossa tämä tavoitetaso näyttää karkaavan ulottumattomiin. Myös korkotaso jatkoi nousuaan vuoden 2007 aikana nostaen kaupungin korkokuluja yhdessä kasvaneen lainataakan kanssa 554 tuhannella eurolla eli peräti **38 %:lla** vuoteen 2006 verrattuna. ***Yhteenvedona joudumme taas toteamaan, että tämä velka- ja korkokehitys kaventaa***

talouden puskureita entisestään tilanteessa, jossa pitäisi jo varautua hidastuvaan talouskasvuun. Tasapainossa oleva kuntatalous on kuitenkin yksi edellytys dynaamisen kaupunkirakenteen puitteiden luomiseksi ja kestäväen kehityksen mahdollistamiseksi. Tätä asiaa ei voi mielestämme jättää syrjään tulevia talousarvioita laadittaessa ja sen toteutumista valvoessa.

	2006	2007	2007	2007	2007	2007
euro/asukas	Lohja	Lohja	Vihti	Hyvinkää	Kirkkonummi	Järvenpää
Asukasmäärä	36974	37352	27040	44648	35141	37975
Veroprosentti	18,5	18,5	19,25	18,5	18,25	18,25
Verotulot	2940	3166	3165	3219	3745	3273
Vuosikate	175	114	374	316	500	194
Poistot	195	206	263	284	229	179
Investoinnit, netto	342	204	480	314	462	485
Lainat	1353	1391	2027	1533	1111	1161
Tulorahoitus	heikko	heikko	tasap	tasap	tasap	tasap
Vuosikate, % poistoista	90	55	142	111	218	108
Rahoitusvarallisuus	-1442	-1570	-357	-1653	-1167	-1480

	2007	2007	2007	2007	2007	2007
euro/asukas	Porvoo	Tuusula	Nurmijärvi	Kerava	Nummi-Pusula	Siuntio
Asukasmäärä	47832	35971	38626	33181	6029	5779
Veroprosentti	18,75	18	18,75	18	19,5	19,5
Verotulot	3712	3369	3249	3365	2599	3234
Vuosikate	519	421	429	394	24	136
Poistot	305	266	268	239	159	223
Investoinnit, netto	711	279	395	545	185	423
Lainat	2410	280	1597	1709	406	3157
Tulorahoitus	tasap	tasap	tasap	tasap	heikko	heikko
Vuosikate, % poistoista	170	158	160	165	15	61
Rahoitusvarallisuus	-2366	-595	-1825	-1883	-480	-3227

- Vuosikate on tulojen ja menojen erotus, eli se osa tuloista, joka jää käytettäväksi investointien rahoittamiseen tai lainojen lyhentämiseen.
- Investoinnit, netto kertoo, paljonko kunta tarvitsee rahaa investointien rahoittamiseen.
- Tulorahoitus on tasapainossa, jos vuosikate kattaa poistot eli kunnan laskennallisen investointitarpeen, jolloin tunnusluku "vuosikate, % poistoista" on vähintään 100. Tulorahoitus on heikko, jos tunnusluku jää nollan ja sadan välille. Jos vuosikate on miinusmerkkinen, tulorahoitus on epätasapainossa, koska tulot eivät riitä edes varsinaisen toiminnan pyörittämiseen.

Valtakunnallisia vertailutietoja vuodelta 2007 (Kuntaliiton tilinpäätösarviot)

- Kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti: 18,46 % (2006: 18,39 %)
- Kuntien keskimääräinen vuosikate: 368 €/asukas (2006: 327 eur/as)
- 20001-40000 asukkaan kuntien keskimääräinen vuosikate: 305 €/asukas (2006: 256 eur/as)
- Kuntien keskimääräinen lainakanta: 1559 €/asukas (2006: 1464 eur/as)

Analyysi vertailukuntien tunnusluvuista 2007

- Lohjan vuosikate on kehittynyt arviointivuoden aikana päinvastaiseen suuntaan kuin valtaosalla muilla verrokkikunnilla (ka. 311 €/as) sekä valtakunnallisiin vertailutietoihin verrattuna. **Lohja kuuluu vertailuryhmässä yhdessä Nummi-Pusulan ja Siuntion kanssa kuntiin, joiden tulorahoitus on varsin heikolla tasolla.**

- Voimakkaimmin vuosikatettaan paransivat edellisestä toimintavuodesta Vihti, Kirkkonummi, Hyvinkää, Tuusula ja Nummi-Pusula (negat. à posit.). Vihtiä lukuun ottamatta nämä kunnat myös pienensivät asukaskohtaisia lainojaan.
- Vaikka Lohjan asukaskohtaiset verotulot nousivat vuoden aikana selvästi (7,7 %), se on silti vertailukuntien alakvartiilissa (sijoitus 9/11). Verrokkikuntien keskimääräinen asukaskohtainen verotulo vuonna 2007 oli 3291 euroa/asukas. Lohjan veroprosentti oli vuonna 2007 sekä valtakunnallisen että verrokkikuntien (18,66 %) keskiarvon tuntumassa. Asukaskohtaisten verotulojen ja sen vuosittaisen kasvuprosentin suhteen Kirkkonummi on selkeästi vertailuryhmän kärjessä.
- Kaupungin asukaskohtaisen lainakannan osalta Lohja sijoittuu hieman kuntien keskiarvon alapuolelle (vähemmän lainaa) ja pärjää hieman keskiarvoa (1526 €/as) paremmin myös verrokkikuntien keskuudessa. Rahoitusvarallisuuden suhteen Lohja sijoittuu keskiarvoa (-1 444 euroa/as) heikommalle puolelle.
- Nettoinvestoinnit olivat tänä arviointivuotena Lohjalla vertailuryhmän toiseksi pienimmät.

VALTUUSTON ASETTAMIEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Yleinen luottamushenkilöhallinto

Yleisen luottamushenkilöhallinnon toimintakate 712 144 euroa oli muutettua talousarviota 23 576 euroa (3,3 %) parempi. Edelliseen arviointivuoteen verrattuna toimintakate kasvoi 5 %. Yksikkökustannuksia arvioitaessa voidaan todeta, että luottamushenkilöhallinnon asukaskohtaiset nettomenot ovat pysyneet melko vakaana (noin 18 €/asukas) viimeisen kuuden vuoden aikajaksolla. Kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja jaostojen kokouksia järjestettiin arviointivuoden aikana yhteensä 55 kertaa.

Vuoden 2007 aikana luottamushenkilöille esiteltiin 9 valtuustoinfossa ajankohtaisia asioita ja valtuustoseminaareja järjestettiin 4 kertaa. Kahdessa valtuustoseminaarissa käsiteltiin talousarviota. Syksyn talousarvioseminaarin yhteydessä otettiin esille uuden talouden tasapainottamisyhtymän kokoaminen keskeisistä viranhaltijoista ja luottamushenkilöhallinnon edustajista.

Valtuuston päättämistä asioista eniten yleisön ja luottamusmieshenkilöstön keskustelua herätti Jönsböleen hyväksytty asemakaavan muutos, joka mahdollisti jätteenpolttolaitoksen sijoittamisen M-real Oyj:n tehdasalueelle. Muita suuria päätöksiä olivat Elcoteqin Lohjan tehdaskiinteistöön liittyvät järjestelyt, Kisakalliolle myönnetyt takaukset sekä Karnaisten osayleiskaavan sekä Roution ja Hiidensalmen kaavamuuotosten hyväksyminen.

Keskushallinto

Keskushallinnon toimintakate oli 148 774 euroa parempi (3 %) kuin muutetussa talousarviossa. Toimintakatteen määrä nousi kuitenkin 350 760 eurolla (8 %) edellisestä vuodesta lähinnä henkilöstökulujen, materiaalihankintojen ja vuokrien kasvusta johtuen. Yksikkökustannusten nousu ei kokonaisuutena ylittänyt yleistä julkisen sektorin kustannustason nousua, vaikka henkilöstöpalve-

luissa ja oikeuspalvelujen pysäköinninvalvonnassa yksikkökustannukset nousivatkin yli 10 %. Henkilöstöpalveluissa yksikkökustannukset kasvoivat tietoisesti tehdyistä panostuksista johtuen. Tietopalvelujen toimintakulut ovat pysyneet edellisen arviointivuoden tasolla. Keskushallinto edisti arviointivuoden aikana kokonaisuutena hyvin keskeisten strategisten tavoitteiden toteuttamista. Ydinpalvelujen määrittelyä, palvelujen tarjontavertailua vertailukuntiin eikä itsearviointia aloitettu vuoden 2007 aikana, vaan ne siirtyivät vuodelle 2008 toteutettavaksi.

Elinkeinopalvelujen tulosalue alitti talousarvionsa 66 000 eurolla (7 %). Toimintatuotot kasvoivat viime arviointivuoteen verrattuna 82 % ja ylittivät talousarvion 23 000 eurolla (23 %). Eri-tyisen myönteistä kehitys oli asiantuntijapalveluiden myynnissä. Strategisesti tärkeiden toiminnallisten tavoitteiden toteuttamisen valossa arviointivuosi oli myös onnistunut. Yhtenä konkreettisenä aikaansaannoksena valmistui matkailun suuntaviivat vuosille 2007-2013, jossa on kolme selkeää painopistealuetta: Lohjan tunnettuus ja vetovoimaisuus, kaupungin infrastruktuuri matkailun tukena ja alueellisen matkailuyhteistyön kehittäminen. **Matkailun painopistealueiden jalkauttaminen käytännön toimenpiteiksi on mielestämme haaste, johon tulee panostaa myös riittävästi resursseja konkreettisten tulosten aikaansaamiseksi. Asialla on laajempaa-kin merkitystä, sillä Lohjan tunnettuudella ja vetovoimaisuudella on olennainen vaikutus uusien yritysten ja asukkaiden sijoittumisen näkökulmasta. Yhteenvetona voidaan toiminnallisten aikaansaannosten, oheisten tunnuslukujen kehityksen sekä talousarviovertailun perusteella todeta, että tulosalueelle asetetut tavoitteet on saavutettu.**

Tunnusluku	2006 toteuma	2007 tavoite	2007 toteuma	Erotus % (07 vs. 06)
Työttömyysaste	6,3	7	5,9	-17,50 %
Työpaikkojen määrä	15.448	15.500	15.325	-0,80 %
Perustetut/siirtyneet yritykset	205	160	205	0 %
Elinkeinopalvelujen toimintakate €/as	-25,85	-26,67	-24,99	+4,3 % (parantunut)

* Länsi-Uudenmaan Yrityshautomossa toimi vuoden 2007 aikana 11 lohjalaista yritystä.

Hallinto- ja talouspalvelujen tulosalue saavutti tänäkin arviointivuotena sekä taloudelliset että strategian kannalta keskeiset toiminnalliset tavoitteensa. Asukaskohtainen toimintakate ei ole kasvanut kolmeen vuoteen, mikä on hyvä saavutus yleisen kustannustason noustessa. Asukaskohtaisten toimintakulujen nousu edellisestä arviointivuodesta oli 5,1 %. Prosessien tehostamisesta saatiin arviointivuoden aikana jo konkreettisia tuloksia, kun taloushallinnon prosessien virtaviivaistaminen näkyy jo resurssitarpeessa ja siten toiminnan tehokkuudessa. Tositekohtainen yksikkökustannus nousi kuitenkin 8,7 %:lla edellisestä vuodesta, sillä resurssien uudelleen kohdentaminen (yksi henkilö ostoreskontrasta palkanlaskentaan) tapahtui kuluva toimintavuoden alussa eikä siten ehtinyt vaikuttaa arviointivuoden kulukertymiin. Yksikkökustannuksen nousuun vaikutti myös tehdyt panostukset sähköiseen arkistointiin ja toisaalta Tapa-hankkeen (ei toteutunut) valmistelusta johtuneet nk. uponneet kustannukset (n. 6 000 €). Kustannuslaskennan kehittämisessä edettiin keskushallinnon johdolla kaikilla toimialoilla vyörytettävien hallinnon kustannusten ja niiden määrittelyperiaatteiden selvittämisellä. Konkreettisenä kustannuslaskennan käytännön sovelluksena esiteltiin joulukuussa 2007 ostoreskontran kustannuslaskentapilotti, josta kävi läpinäkyvästi ilmi yksikköhinta (=ostolaskun rivihiinta) ja sen muodostumiseen vaikuttaneet tekijät. Kustannuslaskennan kehittäminen ja teknisen toteutuksen jalkauttaminen etenee vuoden 2008 aikana. **Mielestämme kustannuslaskennan kehittämisellä ja jatkojalostamisella palvelujen tuotteistamiseen on olennainen strateginen merkitys vaihtoehtoisten palvelujen järjestämistapojen vertailemiseksi, kustannustietoisuuden ja laskutuksen kehittämiseksi sekä ylipäänsä taloudellisen päätöksenteon tueksi.**

Henkilöstöpalvelut saavutti niin ikään sille asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Henkilöstöpalvelujen vakituista työntekijää kohden lasketut yksikkökustannukset nousivat edellisen arviointivuoden 74,75 eurosta 86,39 euroon eli 15,6 % tietoisesti tehdyistä toiminnallisista panostuksista johtuen. Arviointivuoden aikana henkilöstöpalveluissa kohdennettiin voimavaroja rekrytoinnin kehittämiseen ja henkilöstön saatavuuden varmistamiseen. Lohjan kaupunkistrategiassa on määritelty yhdeksi keskeiseksi päämääräksi hyvän ja houkuttelevan työnantajan maine, joka sisältää mm. henkilöresurssien riittävyyden, rekrytoinnin kehittämisen, palkkauksen kilpailukykyisyyden, osaamisen jatkuvan kehittämisen, työyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden sekä johtamisen vuorovaikutteisuuden. Esimerkkeinä konkreettisista tuloksista yhdenmukaistettiin rekrytointiin liittyvät menettelytavat, uudistettiin ja laadittiin yhdenmukaiset rekrytointi-ilmoitukset sekä järjestettiin rekrytointikoulutusta esimiehille. Palkkauksen kilpailukykyisyyttä tutkittiin vertaamalla Lohjan palkkoja kunta-alan yleiseen palkkatasoon ja pääkaupunkiseudun samankokoisten kuntien palkkoihin. Vertailuanalyysin yhteenvetona voidaan todeta, että Lohjan kaupungin palkkauksessa on jälkeenjääneisyyttä verrokkikuntiin ja yleiseen kuntatasoon verrattuna. Lisäksi henkilökohtaisen suoriutumisen osuus palkkauksessa ei ole tällä hetkellä merkittävällä tasolla. *Mielestämme yllä mainittu palkkavertailun tulos on huolestuttava tulevaa rekrytointitarvetta (suurten ikäluokkien eläköityminen) ja nykyisenkin henkilöstön pysyvyyttä ajatellen. Rekrytoinnin ja henkilöstön pysyvyyden haastavuutta lisää vielä kuntasektorille tyypillinen uralla etenemisen ja työnkierron rajallisuus sekä ns. tulospalkkauksen puute ja sen soveltamisen vaikeudet. Varsin myönteistä sen sijaan on ollut havaita se, että työhyvinvointikyselyjen tuloksia on pystytty jo purkamaan korjaaviksi toimenpiteiksi. Haluamme myös muistuttaa, että rekrytointiin ja hyvään työnantajaimagoon liittyvät osa-alueet eivät ole yksin henkilöstöpalvelujen vaan myös jokaisen esimiehen ja luottamushenkilöorganisaation asia.*

Sähköinen asiointi kehittyi arviointivuoden aikana merkittävästi, sillä noin puolet Lohjan kaupungin henkilökunnasta pystyi käsittelemään ja siirtämään henkilöstöhallinnon tietoja ja tapahdumia suoraan Pegasos-palkanlaskentajärjestelmään. *Tarkastuslautakunta toteaa, että tämän kaltainen prosessien automatisointi, yksinkertaistaminen ja sitä myötä toimintojen tehostamien ovat tervetulleita sovelluksia myös muilla hallinnon alueilla.*

Henkilöstökertomus

Lohjan kaupungin henkilöstökertomusta arvioidessa ja analysoidessa kiinnitimme huomiota henkilön ikärakenteeseen ja eläköitymiseen, johtamisen kehittämiseen, sairauspoissaoloihin, henkilöstöhallinnon prosessikuvauksiin sekä seudulliseen yhteistyöhön. Edellisellä sivulla kirjoitettuun rekrytointiin olennaisesti vaikuttaviin näkökulmiin perustuen on hätkähdyttävää todeta, että yli 50-vuotiaiden osuus henkilökunnasta on lähes 37 %. Heidän poistumisensa työelämästä 1-15 vuoden päästä koettelee rankasti kaupungin kilpailukykyisyyttä työnantajana sekä esimiesten rekrytointiosaamista. Ammattiryhmittäin tehdyn ennusteen mukaan suurimmat eläkkeelle jäävät ammattiryhmät tulevat lisäksi peruspalveluiden osaajista kuten peruskoulun ja lukion lehtoreista, luokanopettajista, lastenhoitajista, laitoshuoltajista, perus- ja lähihoitajista, perhepäivähoitajista, kodinhoitajista ja kotiaavustajista sekä sihteereistä. Edellä mainittujen faktojen ja ennusteiden valossa haasteet johtamisen –varsinkin muutosjohtamisen - kehittämiseksi sekä työyksiköiden työhyvinvoinnin ja palkkauksen edistämiseksi ovat todella mittavat. *Toivomme, että näihin henkilöstöasioihin varaudutaan ajoissa ja niihin priorisoidaan myös tarvittavat resurssit.*

Yhtenä myönteisenä käänteenä arviointivuoden aikana voidaan pitää sitä, että **sairauspoissaolojen** määrä kääntyi laskuun (1183 päivää eli 3,34 %) vuoteen 2006 verrattuna. Sairauspoissaolojen jakaumaa analysoitaessa oli myös positiivista huomata, että 41 % kaupungin työntekijöistä ei ollut päivääkään sairaana vuoden 2007 aikana. Lisäksi lyhyiden (1-3 päivää) ja keskipitkien (30-59 päivää) sairauspoissaolojen kasvu on pysähtynyt. *Toteamme kuitenkin, että ennaltaehkäisevää työtä sairauspoissaolojen vähentämiseksi on työnantajan vaikutusmahdollisuuksien*

puitteissa syytä jatkaa, sillä sairauspoissaolot ovat positiivisesta käänteestä huolimatta 13,3 % korkeammalla tasolla kuin vuonna 2004.

Henkilöstöhallinnon prosessikuvausten osalta on mielestämme merkittävää se, että henkilöstöhallinnon intranettia on päätetty uudistaa. Toivomme, että uusi roolipohjainen intranet osaltaan edistää esimiestyön sujuvuutta sekä henkilöstö- ja esimiestyötä koskevan keskeisen ohjeistuksen käytännön tulkitsemista ja noudattamista.

Oikeuspalvelujen tulosalue jäi 55 000 euroa tavoitteeksi asetetutusta toimintakatteesta. Suurelta osin tämä johtui siitä, että pysäköintitunnustusten tuotot (50 000 €) kohdistettuun oikeaan toimintavuoteen eli siihen vuoteen, jota ko. pysäköintitunnukset koskevat. Tämän lisäksi arvioitua suuremmat sisäiset vuokratulot (16 000 €) heikensivät toimintakatetta. Arviointivuosi oli oikeuspalveluille toiminnallisesti haastava johtuen mm. eduskuntavaalien järjestämisestä, Elcoteqin tehdashallin kiinteistöjärjestelyihin kohdistuneesta työpanoksesta, julkisiin hankintoihin liittyvien oikeudenkäyntien hoitamisesta sekä erityisesti vajaavaltaiten edunvalvonnan sekä kuluttajaneuvonnan valtiollistamis päätökseen ja sen pitkittymiseen liittyvistä henkilöstönäkökulmista. Toimintakulut/pysäköintivirhemaksut kuvaava yksikkökustannus nousi vuoteen 2006 verrattuna 12 %:lla pääosin virhemaksujen määrän 5 % laskun myötä.

Tietopalvelut ylitti tuloenemmän toimintakatteensa 40 000 eurolla. Lohjan omia yksikkökustannuksia (toimintakulut/käyttäjätunnus) arvioitaessa on otettava huomioon, että vuonna 2007 suurin osa henkilöstön palkoista siirrettiin seututietohallinnon kustannuspaikalle, joka vaikutti käyttäjäkohtaisten toimintakulujen kertymään. Kokonaisuutena tietohallinnon (sekä seututietohallinto että Lohja) toimintakulut ovat toiminnan laajuuteen ja haasteisiin nähden varsin maltillisella tasolla. Strategisesti merkittäviä toiminnallisia saavutuksia oli tietoyhteiskuntavalmiuksien parantaminen seudullisen potilastietojärjestelmähankkeen valmistuttua, sisäisen atk-koulutuksen jatkuminen toimisto-ohjelmien ja uuden sähköpostijärjestelmän koulutuksilla sekä tietohallinnon toimintaympäristöön liittyvien strategioiden ja ohjeiden täydentäminen ja päivittäminen. Tietopalvelut on panostanut toiminnassaan ongelmien ennaltaehkäisyyn (mm. tietoturva- ja tietosuojaohjeistuksen laatiminen), riskienhallintaan ja tietoteknologisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen. ***Yhteenvedona voimme todeta, että tietopalvelut toimivat talous- ja henkilöstöresursseihinsa suhteutettuna varsin kustannustehokkaasti ja panostavat toiminnassaan kiitettävästi myös lähitulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamiseen ja kartoittamiseen.***

Perusturvalautakunta

Perusturvalautakunnan toimintakate -78 896 735 euroa ylitti muutetun talousarvion noin 1,6 miljoonalla eurolla (2,1 %) ja toimintakatteen määrä kasvoi noin 8,5 M€:ä eli peräti 12 % vuoteen 2006 verrattuna. Perusturvakeskuksen asukaskohtaiset nettomenot ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2000 lähtien lukuun ottamatta vuotta 2004 (palkkakulujen lasku 30 % henkilöstösiirroista mm. HUS:ille johtuen). Huolestuttavaa talouden tasapainon kannalta on se, että nettomenojen kasvun kulmakerroin jyrkkenei arviointivuoden (2 114,06 €/as) ja vuoden 2006 (1 905,29 €/as) välillä. Ylitukset johtuivat suurelta osin samoista tekijöistä kuin edellisinäkin vuosina eli lähinnä erikoissairaanhoidon sekä vanhus- ja vammaispalvelujen sekä hoivapalveluiden ennakoitua suuremmalla ostopalvelukulujen kasvulla. Lisäksi uusi vuodeosasto 5 Lohjan sairaalan yhteydessä vaikutti olennaisesti perusterveydenhuollon kuluihin ja sitä kautta luonnollisesti myös asukaskohtaisten toimintakulujen jyrkkään nousuun. Asiakaspalvelujen ostot ovat euromääräisesti perusturvan suurin kustannuserä, jossa ylitystä kertyi muutettuun talousarvioon nähden lähes neljä miljoonaa euroa. Henkilöstökulujen alitus noin 1,1 miljoonalla eurolla, avustusten ennakoitua pienempi toteuma (376 t€ lähinnä työmarkkinatuen arvioitua pienempi kuntaosuus) eikä arvioitua 841 000 euroa suurempien toimintatuottojenkaan yhteisvaikutus riittänyt kompensoimaan palveluostojen aiheuttamaa kustannusylitystä. Ylituksen taustalla on kaksi päätekijää, jotka ovat palvelujen kysynnän ja ostopalvelujen hintatason kasvu. Vaikutusmahdollisuudet ensiksi mainittuun

ovat varsin rajalliset lyhyellä aikajänteellä ja jälkimmäinen tekijä on pitkälti markkinavoimien puristuksessa. *Mielestämme palveluverkon ja palvelutason määrittelyn ja priorisoinnin (lakisääteisyys puitteissa) sekä prosessien virtaviivaistamisen kautta voidaan keskipitkällä (2-5 vuotta) aikajänteellä saada aikaan pysyviä taloutta tervehdyttäviä tuloksia. Olemme kiinnittäneet tähän asiaan huomiota myös edellisessä arviointikertomuksessa. Palvelutason määrittelystä eri kategorioihin ja esimerkiksi tilaaja-tuottajamallin soveltamisesta on käytännön esimerkkejä muista kunnista MAISEMA-hankkeen (terveydenhuollon kustannusten ja rakenteiden avaaminen ja kehittäminen) piiristä.*

Perusturvakeskuksen palvelujen kysyntään ja kustannusrakenteeseen vaikuttavia taustamuuttujia, yksikkökustannusten kehitystä viimeisen kolmen vuoden ajanjaksolla sekä edellä mainituista johdettavia eri tulosalueiden toistuvia talousarvion ylityksiä kuvaa osaltaan alla oleva taulukko. *Erityisen huolestuttavaa oli mielestämme se, että lasten huostaanottojen määrä on kasvanut voimakkaasti, erikoissairaanhoidon hoitojaksokohtaisen yksikkökustannusten kasvu (6,3 %) ylittää yleisen kustannustason nousun ja perusterveydenhuollon asukaskohtaiset toimintamenot ovat kasvaneet voimakkaasti (hoitopaikkojen lisäykset huomioiden).* Yhdeksän vuoden aikana perusterveydenhuollon asukaskohtaiset toimintamenot ovat kasvaneet 351 eurosta 564 euroon (60,7 %). Yksittäisten tulosalueiden talousarvion pitävyyteen, yksikkökustannusten kehitykseen samoin kuin toiminnallisesti merkittäviin hankkeisiin ja haasteisiin palataan myöhemmin tulosaluekohtaisessa tarkastelussa.

Toiminnallisesta näkökulmasta voidaan toimialan yhteenvetona todeta, että kaikki merkittävät tavoitteet kyettiin saavuttamaan. Lohjan sosiaali- ja terveydenhuoltoalue LOST:in valmistelutyöt olivat vuoden ehdottomasti merkittävin ja samalla myös henkilöresursseja vaativin hanke perusturvakeskuksessa. *Mielestämme oli ilahduttavaa havaita myös se, että uuden toimialajohtajan myötä tietyt kehittämishankkeet saivat uutta puhtia ja asioihin saatiin uusia näkökulmia. Yhtenä esimerkkinä uudesta näkökulmasta on kokonaisvaltaisen riskienhallinnan ja sen edellyttämän kartoitustyön aloittaminen perusturvakeskuksessa vuoden 2007 loppupuolella. Perusturvakeskus toimii tietohallinnon lisäksi pilottina tässä strategisesti merkittävässä kehitystyössä, joka tähtää viime kädessä riskienhallinnan jalkauttamiseen saumattomaksi osaksi strategista ja operatiivista toiminnan suunnittelua ja johtamista.*

Perusturvan keskeisten tunnuslukujen ja yksikkökustannusten kehitys 2005-2007

Tulosalue/tunnusluku	2005	2006	2007	Muutos-% 06 07
Hallintopalvelujen toimintakate/asukas	-33	-17	-14	-17,60 %
Toimintakate/vuokra-asunto m ²	20	22	23	4,50 %
Vanhuspalvelut: yli 65-v asukkaiden määrä	5083	5210	5636	+8,2 %
Vanhuspalvelut: yli 75-v asukkaiden määrä	2188	2270	2146	-5,50 %
Vanhuspalvelujen toimintakulut/yli 65-v	2026	1904	1891	-0,70 %
Vanhuspalvelujen toimintakate/yli 65-v	-1434	-1447	-1475	+1,9 % (heikentynyt)
Vammaispalvelujen asiakasmäärä	668	649	757	16,60 %
Vammaispalvelujen toimintakulut/asukas	111	127	136	7,10 %
Vammaispalvelujen toimintakate/asukas	-107	-125	-133	+6,4 % (heikentynyt)
Sosiaalityön toimintakulut/asukas	197	192	194	1 %
Sosiaalityö: huostaan otettujen määrä	78	95	125	31,50 %
Toimeentulotukeen oikeutettujen ruokakuntien määrä	1499	1360	1251	-8,00 %
Perusterveydenhuollon laitoshoitopaikat (sis. Vuodeosasto 5)	100	100	148	48 %
Perusterveydenhuollon hoitohenkilöstö/ 10 000 asukasta	58,2	62	68	9,60 %
Perusterveydenhuollon toimintakulut/asukas	451	441	564	27,90 %
Erikoissairaanhoidon hoitojaksot	12432	14417	14726	2,10 %
Erikoissairaanhoidon toimintakulut/hoitojakso	2561	2286	2431	6,30 %

Hallinto- ja talouspalvelut alitti talousarvion 156 000 eurolla (37 %) lähinnä arvioitua pienempien vuokra- ja henkilöstökulujen sekä palveluostojen ansiosta. Paras-lainsäädännön voimaantulo helmikuussa 2007 ja sen mukanaan tuomat valmistelutyöt ja ohjausvastuu seutukuntien (Siuntio, Inkoo, Sammatti) kanssa leimasivat yhdessä muiden perusturvan kehityshankkeiden kanssa vuotta 2007 ja työ jatkuu sekä tiivistyy vuoden 2008 aikana.

Vanhus- ja vammaispalvelut ylitti talousarvion miltei yhtä paljon kuin edeltävänäkin arviointivuotena eli 473 000 eurolla (3,7 %) ja toimintakate kasvoi edellisestä tilikaudesta 8,0 % (2006: 7,5 %). Ylityksen aiheuttavat kustannuserätkin olivat suurelta osin samoja kuin vuotta aikaisemmin. Vanhusten ja mielenterveyskuntoutujien asumisostopalvelut ylittivät talousarvion 313.000 eurolla, kehitysvammopalveluiden käyttö kasvoi jopa **724 000 eurolla (20,7 %)** edelliseen arviointivuoteen verrattuna ja omaishoidon tuki pysyi vuoden 2006 tasolla ylittäen kuitenkin talousarvion 133 000 eurolla. ***Mielestämme omaishoidon tuki on edellisten vuosien toteuman ja palvelutarpeen kehityksen perusteella selvästi alibudjetoitu vuodelle 2007. Budjetti pitää tiedossa olevien faktojen perusteella laatia realistiselle tasolle ja määrärahojen ylittymisen lähestyessä hakea perustellusti lisämäärärahaa valtuustolta.*** Vanhuspalvelujen kysynnän kasvuun voi jatkossakin varautua väestökehityssennusteiden perusteella. Vammaispalvelujen kysyntää arvioitaessa on syytä ottaa huomioon, että vuoden 2006 ja 2007 välillä asiakasmäärät nousivat lähes 17 %. Lovakilta ostettavien palvelujen kulut ylittivät toteuttamisohjelman yhteensä 122 000 eurolla (vuosi 2007 + vuoden 2006 palveluylitys arviointivuoden kuluina). ***Yhteenvetona voidaan todeta, että kysynnän lisääntyminen, ostopalvelujen jatkuva hinnan nousu ja henkilöstöresurssien rekrytointivaikeudet aiheuttavat suuria haasteita tulosalueen***

kustannusrakenteelle.

Vuoden 2007 aikana vanhustenhuollossa otettiin käyttöön uusi atk-ohjelma, joka helpottaa toiminnan päivittäistä dokumentointia sekä säännöllisin väliajoin tehtävää raportointia ja tilastointia. Kartanomäen vanhainkodin toimintaan perehtyminen oli yksi tarkastuslautakunnan tämän arviointivuoden painopisteistä. Kartanomäkeen tutustumisen ja hoivapalvelujen ylilääkärin kanssa käytyjen keskustelujen sekä tilinpäätöksen perusteella tarkastuslautakunta teki seuraavia havain- toja ja johtopäätöksiä.

- § Erikoissairaanhoidon sakkopäiväjärjestelmä ja kotihoidon laajentuminen ovat lisänneet olennaisesti laitoshoidon kysyntää. Laitoshoidossa asiakas maksaa noin 80 % eläkkees- tään.
- § Kartanomäki on joutunut viime vuosina paikkaamaan myös vuodeosastojen paikkatar- vetta. Yksi vuodeosaston sakkopäivä maksaa 1 170 euroa.
- § Kapasiteetin käyttöaste vuonna 2006 ylitti 100 % (101,88 %).
- § Hoidettujen potilaiden määrä noussut kuudessa vuodessa 17:sta 343:een.
- § Yksikköhintojen kehitystä kuvaa se, että yhden hoitopäivän nettokustannukset ovat nousseet arviointivuoden ja vuoden 2006 välillä 75 eurosta 88 euroon eli 17 %. Tämä ylittää yleisen kustannustason nousun kolminkertaisesti.
- § Kartanomäen potilaiden hoitoisuuden tarve (= RAVA pisteytys 1- 4) on varsin korkea vaihdellen 2,95 –3,96 välillä.
- § Joka kolmannella yli 85-vuotiaalla on Alzheimerin tauti, koska taudin riski kasvaa ikääntymisen myötä.
- § Alzheimerin ja muiden vakavien sairauksien lääkkeet sekä kipua lievittävät kipulaasta- rit ovat kalliita, joka heijastuu osaltaan lääke- ja hoitotarvikkeiden määrärahan ylityksi- nä.
- § Omaisten kanssa tehtävän yhteistyön sujuvuuteen menee paljon hoitohenkilöstön aikaa.
- § Henkilöstön palkkaus on alakynnessä suhteessa työn vaativuuteen, raskauteen ja ennen kaikkea vastuuseen. Poissaolojen sijaistuksissa on suuria ongelmia kuten muuallakin hoivapalveluissa.

Sosiaalityön tulosalue kasvatti toimintatuottojaan viime vuodesta 140 000 eurolla ja ylitti talo- usarviossa tuottojen osalta 524 000 eurolla (28 %). Kokonaisuudessaan toimintakate oli 378 000 euroa arvioitua parempi pitkälti ennakoitua pienemmistä perustoimeentulo- ja elatustukiavustuk- sista sekä henkilöstömenoista johtuen, mutta kasvoi silti edellisestä arviointivuodesta lähes 10 %:lla. **Henkilöstömenoissa tapahtunut säästö ei ollut toiminnallisesta ja vaikuttavuuden nä- kökulmasta toivottavaa, sillä yhteensä 14 kuukauden henkilöstövajaus kohdistui sekä ai- kuis- että lastensuojelutyöhön.**

Sosiaalityön kysynnän näkökulmasta positiivisena kehityksenä voidaan ehdottomasti pitää sitä, että toimeentulotukeen oikeutettujen määrä 1251 ruokakuntaa (**tilastointi pitäisi mielestämme olla henkilöinä ja päivinä eikä asiakasruokakuntina**) jatkoi jo vuodesta 1999 alkanutta lasku- suuntausta (laskua vuoteen 2006 verrattuna kertyi 8 %). Huostaan otettujen määrän kehitys on sen sijaan ollut päinvastaista kyseisellä ajanjaksolla; huostaan otettujen määrä kasvoi 95:stä

125:een eli peräti 31,5 % arviointivuoden ja vuoden 2006 välisenä aikana. Tämä vaikutti luonnollisesti myös lastensuojelun ostopalveluina hankittavien sijaishuoltokulujen kasvuun. Tällä hetkellä 27 lasta on sijoitettu perheisiin ja 98 lasta on sijoitettu laitoshoitoon kyseisten lasten hoidon vaatavuuden perusteella. Huostaan otetun lapsen hoitopäivä maksaa perhesijoituksena 43 euroa ja vastaavasti laitoshoidossa 160 ja 380 euron välillä sijoituspaikasta riippuen. Lohja noudattaa uutta lastensuojelulakia, joka velvoittaa tekemään yhdessä lapsen läheisverkoston (vanhemmat, sukulaiset, tuttavaperheet) kanssa kartoituksen eri sijoitus- ja hoitovaihtoehtoista. Sosiaalityön henkilökunnan on kuitenkin objektiivisena osapuolena ratkaistava läheisverkosta löytyneiden halukkaiden kelpoisuus lapsen omaa etua silmällä pitäen. Lohjan kaupungilla on tällä hetkellä viisi perheohjaajaa, joista kolme toimii akuutissa korjaavassa työssä ja kaksi ennaltaehkäisevässä työssä. ***Mielestämme erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativien lasten suuri määrä on ennen kaikkea yhteiskunnallinen eettinen ongelma ja kaupungille myös taloudellinen haaste, johon on vaikea löytää konkreettista ratkaisua lyhyellä tähtäimellä. Tarkastuslautakunta suosittelee, että seurakuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja ennalta ehkäisevään työhön kohdennettujen perheohjaajien käyttöön panostetaan nykyistä voimakkaammin. Varhaiseen puuttumiseen panostaminen kuten monessakin muussa asiassa tuottaa toivottavasti pitämällä aikavälillä ratkaisumalleja ja konkreettisia tuloksia tähän yhteiskunnallisesti kipeään ongelmaan. Tarkastuslautakunta antaa sekä sosiaalityön että avopalvelujen tulosalu-eelle kiitosta siitä, että ennalta ehkäisevään työhön on arviointivuoden aikana panostettu palkkaamalla kaksi uutta lapsiperheiden tukemiseen palkattua perheohjaajaa ja toisaalta kohdennettu voimavaroja aktivoivaan aikuissosiaalityöhön.***

Perusterveydenhuollon avopalvelut ylitti talousarvionsa 153 000 eurolla (1,6 %) lähinnä palveluostojen (ylitys 942 t€, mm. sairaankuljetus, terveystyöpalvelut, kuljetuspalvelut) takia. Perusterveydenhuollon avopalvelujen nettomenot/asukas kääntyi valitettavasti edellisen arviointivuoden maltillisesta kasvuvauhdista (2,9 %) jyrkkään 21 %:n nousuun, sillä tunnusluku kasvoi 214 eurosta 259 euroon. Avohoitokäyntien kävijämäärä (pl. perheneuvolan ja päihdekliniikan käynnit) laski 1367 käyntiä edelliseen vuoteen verrattuna.

Toiminnallisesti merkittävin muutos oli uusi terveystyökeskuspäivystys Lohjan sairaalan yhteyteen valmistuneissa tiloissa ja MedOne Oy:n valitseminen päivystyspalvelujen tuottajaksi. Uuden päivystysjärjestelyn ja päivystysosaston konkreettisena tuloksena lohjalaisten käynnit Lohjan sairaalan päivystykseen vähenivät 31 % ja Lohjan sairaala pystyi pitämään 10 vuodeosastopaikkaa kesästä 2007 asti suljettuna. Näistä positiivista vaikutuksista huolimatta tavoitteeksi asetetusta 85 % käyttöasteesta jäätiin 61 % toteumaan. Toivottavasti tämä oli vain alkukankeutta ja seuraavina toimintavuosina käyttöaste saadaan jo lähelle tavoitetta. Tarkastuslautakunta tutustui syyskuussa 2007 uuden terveystyökeskuspäivystyksen ja vuodeosasto 5:n toimintaan sekä Lohjan sairaalan uusiin tiloihin. Käynnin yhteydessä haastateltiin sekä HUS:n ylilääkäreitä että Lohjan kaupungin johtavaa ylilääkäreitä. Ohessa on tarkastuslautakunnan edellä mainittujen perusteella tekemiä keskeisiä havaintoja ja johtopäätöksiä:

- Potilas ohjataan joko sairaalan ensiapuyksikköön (”sairaalapäivystys”) tai terveystyökeskuspäivystykseen työnjakolistan mukaisesti. Työnjaon toteuttamisessa on kuitenkin käytännön tasolla esiintynyt ongelmia selvästä yhteistyösopimuksesta huolimatta.
- **Sairaaloiden ja terveystyökeskusten toimintakulttuureissa on vakiintuneisiin toimintatapoihin vaikuttaneita eroja. Juuri tämä on osoittautunut yhdeksi suurimmaksi haasteeksi uuden toimintaympäristön luomiselle ja johtamiselle. Toimintakäytäntöjen yhteen hiominen on pitkän tähtäimen useita vuosia kestävä prosessi.** Yksityisellä sektorillaakin fuusioiden loppuunsaattaminen johtamisen näkökulmasta on vaativa ja useita vuosia kestävä prosessi.

- Toimintakulttuurien eroavaisuuksien lisäksi erikoissairaanhoidon ja kansanterveyslain (perusterveydenhuolto) tietosuojaa koskevat rajapinnat aiheuttavat kitkaa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon prosessien virtaviivaistamiselle. Lupien pyytämiseen liittyvä byrokratia on raskasta ja hidasta lisäten prosessin läpimenoaika. Tietosuojalainsäädännön uudistamiselle olisi ainakin tässä mielessä tarvetta.
- Sähköisten työvälineiden (potilasläheteet) ansiosta yhteistyö perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä on parantunut. ***Tarkastuslautakunta toivoo, että prosessien automatisointiin panostetaan jatkossakin, jotta resurssien kohdentaminen saataisiin mahdollisimman optimaaliseksi sekä taloudellisesta että toiminnallisesta näkökulmasta.***
- Vuodeosasto 5:n vakanssit on saatu melko hyvin täytettyä, sillä rekrytointi uudelle vuodeosastolle on ollut helpompaa kuin vanhalle pääterveysasemalle. Syksyyn asti osastolla oli henkilöstövajeen vuoksi käytössä vain 24 paikkaa 30:sta (80 %), mikä vaikutti osastopaikkojen myyntiin muille kunnille. Syksystä asti osasto on toiminut 30 paikkaisena. Vanhan terveysaseman remontti ja sitä myötä uudenaikaisemmat työtilat ja -välineet helpottavat toivottavasti myös sinne kohdistuvaa rekrytointia. Sijaisten rekrytointitilanne on edelleen erittäin vaikea. Sijaisvakanssit joudutaan tästä syystä täyttämään vähäisen työkokemuksen omaavilla henkilöillä.
- Tarkastuslautakunta suosittelee, että uusia toimitiloja suunniteltaessa kuunnellaan myös kyseisen ammattikunnan työntekijöiden mielipiteet tilojen toimivuudesta käytännössä.

Arviointivuoden aikana saatiin valmiiksi Hiiden alueen terveyskeskusten tuotteistus-hanke osana laajempaa avopalvelujen ohjaus-, seuranta- ja vertailujärjestelmä ja sen hyödyntäminen hanketta. Kustannuslaskennallinen sovellus on tosin vielä alkutekijöissä. Hankkeen tuloksia on jo hyödynnetty toimintakäytäntöjen hiomisessa ja tehostamisessa. ***Yhteenvetona voimme todeta, että perusterveydenhuollon avopalvelut on edennyt strategisesti merkittävässä kehittämishankkeissa oikeaan suuntaan, vaikka työsarkaa on vielä tuleville vuosillekin (mm. erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon rajapinnat) runsaasti jäljellä.***

Perusterveydenhuollon hoivapalvelujen tulosityksikkö ylitti talousarvionsa 730.000 eurolla eli lähes 10 %:lla. Asukaskohtaiset nettomenot kasvoivat edellisen arviointivuoden 164 eurosta 217 euroon eli noin 32 %:lla pitkälti uuden vuodeosasto 5:n käyttöönoton myötä. Hoitopäivien ja hoitopaikkojen määrä kasvoi samalla ajanjaksolla voimakkaasti. Syyt talousarviota olennaisesti raskaampaan kulukertymään ovat lähes analogisia edellisiin vuosiin ja muuhun perusturvaan verrattuna eli lähinnä palveluostojen ylittyminen (544.000 euroa) talousarviota enemmän. ***Esimerkiksi henkilöstövuokrauksesta kertyi 178 491 euron kulut, kun talousarviossa oli varauduttu vain 1 554 euroon, mitä pidämme jo lähes epärealistisella tasolla menneeseen kehitykseen ja henkilöstötilanteeseen suhteutettuna.*** Toimintatuotot jäivät myös arvioitua 279 000 euroa pienemmiksi, sillä sairaanhoitajien vajauksen vuoksi osastojen kuormitusta jouduttiin jo henkilöstön jaksamisen vuoksi pienentämään, mikä vaikutti mm. laitoshoitomaksujen vuoden 2007 kertymään. Tehyn työtaisteluun valmistautuminen kuormitti osaltaan resursseja, kun vuodeosasto 5:n potilaat jouduttiin marraskuussa siirtämään.

Suun terveydenhuolto pysyi talousarviossaan alittaen sen 44 000 eurolla (2,2 %). Edelliseen arviointivuoteen verrattuna toimintakate kasvoi varsin maltillisesti 1,4 %:lla, ja asiakaskäyntikohtainen nettomeno pysyi ennallaan 52 eurossa. ***Mielestämme tätä voidaan pitää taloudellisesti kiitettävänä saavutuksena yleiseen kustannustason nousuun ja toiminnallisiin kehitysprojekteihin nähden.*** Valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet toteutettiin seitsemän viikon odotusaikatavoitetta lukuun ottamatta. Odotusaika oli keskimäärin 12 (vuonna 2007: 11) viikkoa, mikä alittaa kuitenkin selvästi lakisääteisen 6 kk:n palveluvelvoiteajan. Koska hoidon kysyntä ja tarjonta eivät ole tasapainossa, palvelujen tarjontaa pyrittiin hallitsemaan toiminnallisesti hoidon

porrastuksella, jossa akuutit potilaat pääsivät hoitoon samana arkipäivänä. Arviointivuoden toiminnallisesti merkittävin kehityshanke oli Suuke-hanke, jolla valmistaudutaan Paraslainsäädännön aiheuttamien toimenpiteiden lisäksi kysynnän hallintaan, kuvantamisen digitalisointiin, tuotteistamiseen ja kustannuslaskennan täsmentämiseen, tietojärjestelmien yhdenmuokaistamiseen ja välinehuollon ulkoistamiseen. ***Tulosalue on myös tulospalkkauksen pilottina, minkä tehokkuuteen, vaikuttavuuteen ja henkilöstön kannustavuuteen liittyviä tuloksia jääme mielenkiinnolla odottamaan. Mielestämme tulospalkkauksen käytettävyyttä niillä tulosalueilla, jossa mittarien seuraaminen on oikeudenmukaista ja järkevää, tulisi tarkoin harkita ja onnistuneen pilotoinnin jälkeen myös ottaa käyttöön henkilöstön pysyvyyden ja toisaalta rekrytoinnin tehostamiseksi.***

Terveystieteiden täydentävät palvelut pysyi talousarviossa alittaen sen 87 000 eurolla (13,5 %). Työterveyskeskuksen tulos oli 48 500 euroa positiivinen. Työterveyskeskuksen kävijämäärä laski edellisestä vuodesta 1 359 käynnillä (10,8 %). Työterveyskeskukseen jouduttiin ottamaan vuokralääkäreitä ostopalveluna lääkäripulan takia. Lääkäripula vaikutti myös työterveyspalvelujen saavutettavuuteen arviointivuoden aikana.

Erikoissairaanhoito ylitti talousarvionsa 890 000 eurolla (2,5 %) ja erikoissairaanhoidosta aiheutuneet menot kasvoivat edellisestä arviointivuodesta 8,6 %. ***Hoitojaksojen määrä kasvoi 2,1 %, mutta niistä aiheutuneet toimintakulut kasvoivat 6,3 %. Huolestuttavaa on mielestämme myös se, että psykiatrian hoitopäivät nousivat 1.136:lla eli 8,9 %:lla vuodesta 2006.*** Kalliin hoidon tasausjärjestelmästä saatu 560 000 euron palautus hävisi HUS- palvelusopimuksen ylittymiseen 5,5 %:lla ja siitä aiheutuviin lisäkustannuksiin. Lohjan sairaanhoitoalueen palvelusuunnitelma alittui 330 000 eurolla, mutta HYKS:n kirurgisten palveluiden sekä Hyvinkään ja Länsi-Uudenmaan nuorisopsykiatristen palveluiden käyttö ylittyi yhteensä yli kahdella miljoonalla eurolla, mistä aiheutui lisäkustannuksia Lohjankin maksettavaksi. ***Edellä mainitut tosiasiat huomioiden erikoissairaanhoidon menojen budjetointi on mielestämme erittäin vaikeaa, sillä monimutkaiset ja osittain vaikeasti ennakoitavat kustannustekijät eivät ole pelkästään Lohjan omien vaikutusmahdollisuuksien piirissä.***

Opetuslautakunta

Opetuslautakunta pysyi alkuperäisessä talousarviossaan alittamalla sen 120 000 eurolla (0,2 %). Toimintakatteen määrä nousi 5,4 % edelliseen arviointivuoteen verrattuna. Opetuslautakunnan asukaskohtaisten nettomenojen vuosittainen kasvuvauhti on vaihdellut 3,1 –6,9 % välillä viimeisen neljän vuoden aikana. Oppilaskohtaisten yksikkökustannusten nousu ylitti perusopetuksessa hieman yleisen kustannustason nousun ja lukion osalta yksikkökustannusten nousu oli sen tuntumassa. Varhaiskasvatuksen yksikkökustannusten (0-6 v) selvä nousu edellisestä vuodesta perustui henkilöstölisäyksiin kunnallisten päivähoitopaikkojen kasvun myötä. Opetuslautakunnan keskeiset tunnusluvut ja niiden sijoittuminen toisaalta arviointivuoden tavoitteeseen sekä viiden viimeisen vuoden aikana on esitetty alla olevassa taulukossa.

Tunnusluku	2003	2004	2005	2006	2007 TA	2007	muutos % 06-07
Opetuslautakunta: asukaskohtainen toimintakate €	*757	1178	1259	1299	1360	1356	4,40 %
Oppilas/päätoiminen opettaja	13,6	13,6	13,2	13	13,2	12,9	-0,80 %
Perusopetuksen oppilasmäärä	4922	4963	4939	4879	4787	4777	-2,10 %
Perusopetuksen opettajamäärä (päätoim.)	363	366	373	375	363	371	-1 %
Peruskoulun oppilaskohtainen toimintakulu	4646	4624	4773	4769	5481	5067	6,20 %
Lukion oppilasmäärä	915	912	917	903	919	901	-0,20 %
Lukion oppilaskohtainen toimintakulu €	3643	4173	4030	3951	4178	4152	5,10 %
Varhaiskasvatuksen hoitopaikat sis. kotihoidon tuki	2894	2915	2694	3020	2913	3042	0,70 %
Varhaiskasvatuksen toimintakulut/ 0-6 vuotiaat	4620	5191	5470	5557	6082	5973	7,50 %

* Ei sisällä varhaiskasvatusta, joka tuli opetuslautakunnan piiriin täysipainoisesti v. 2004.

Opetuslautakunnalle kokonaisuutena asetetut toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Merkittävimpiä toiminnallisia tuloksia arviointivuoden aikana olivat kouluverkkoselvityksen ja peruskorjausohjelman valmistuminen, tuntikehyksen jakoperusteiden selkiyttäminen sekä tuntikehyksen leikkaamisen toiminnallisten vaikutusten selvittäminen, varhaiskasvatuksen tuotteistamistyön aloittaminen, varhaiseen puuttumiseen panostavan MoNet-verkostotyön jatkaminen sekä henkilökunnan monipuolinen koulutukseen osallistuminen.

Varhaiskasvatus alitti talousarvion 151 000 eurolla (0,9 %). Toimintakate kasvoi kuitenkin edellisestä arviointivuodesta 8,2 %:lla henkilöstökulujen voimakkaasta kasvusta (1,5 M€ 14,3 %) johtuen. Henkilöstökulujen kasvuun vaikutti 27 henkilön nettolisäys (7,2 %) 89 kunnallisen päivähoitopaikan lisäyksen (6,7 %) myötä. Lohja-lisän maksatus kotihoidon tuelle lopetettiin 1.8.2007 alkaen. Lohja-lisää maksetaan kuitenkin edelleen yksityisen hoidon tukena 162,77 €/kk. Tilojen käytön tehostaminen Roution, Mäntynummen, Perttilän ja Kartanopuiston päiväkodeissa mahdollisti päiväkotipaikkojen lisäyksen. Varhaiskasvatus koulutti laajoilla räätälöidyillä koulutuspaketeilla henkilöstöään arviointivuoden aikana. Yhtenä esimerkkinä on 14 kunnan yhteinen Avaimia päivähoitoon -hankekoulutus, minkä tuloksena saatiin myös Lohjalle omia sisäisiä kouluttajia, jotka kouluttivat sekä varhaiskasvatuksen että opetustoimen henkilöstöä. ***Mielestämme sekä tilojen käytön tehostaminen paikkatarjontaa lisäämällä että henkilöstön räätälöity täsmäkoulutus ovat hyviä esimerkkejä kustannustehokkaasta palvelujen tarjontaa sekä määrällisesti että laadullisesti parantavasta toiminnallisesta muutoksesta. Lisäksi henkilöstön kouluttautumismahdollisuudet ovat mielestämme yksi hyvä kilpailutekijä henkilöstön rekrytoimista ja nykyisen henkilöstön pysyvyyttä ajatellen.*** Varhaiskasvatus on myös vastaanottanut omalta osaltaan kustannuslaskennan kehittämiseen aloittamalla omien palvelujensa tuotteistamisen. Tavoitteena on, että vuoden 2008 aikana varhaiskasvatus kartoittaa omat tuotehintansa.

Tarkastuslautakunta tutustui yhtenä arviointivuoden avainalueena uudistettuun Mäntynummen päiväkotiiin sekä yleisemminkin päivähoiton organisointiin ja strategisten tavoitteiden etenemiseen varhaiskasvatuksessa. Käynnin ja vastuuhenkilöiden haastatteluiden perusteella tarkastuslautakunta teki seuraavia havaintoja ja johtopäätöksiä:

- **Toiminnan suunnitelmallisuus on parantunut tilajärjestelyiden aikaisempia vuosia paremman tason myötä.**
- Perhepäivähoitajien rekrytointitilanne on erittäin vaikea varsinkin, kun kyseessä on lähi-vuosina voimakkaasti eläköityvä ammattiryhmä. Lisäksi Lohjan hyvä työllisyystilanne,

perheiden muut työjärjestelyt (mm.vuorotyö) ja oman kodin käyttäminen työpaikkana vaikuttavat tämän henkilöstöryhmän saatavuuteen. Kunnallisen työmarkkinailaitoksen lokakuussa 2006 tehdyn selvityksen mukaan Lohjan perhepäivähoitajien lukumäärä on suhteellisesti (kaupungin koko) suurempi kuin muissa vastaavankokoisissa ja suuremmissa kaupungeissa.

- Varhaiskasvatus osallistuu aktiivisesti uusien alueiden kaavoitusprosessiin palvelurakenteita suunniteltaessa.
- Kotihoidon tuen käyttäjämäärät ovat hieman vähentyneet. Kotihoidon Lohja-lisän lakkauttamisen vaikutusten suora analysointi ei ole kuitenkaan mahdollista, sillä siihen vaikuttavat myös monet muut tekijät kuten esimerkiksi taloudellisten suhdanteiden mukaan muuttuva työllisyystilanne.
- Varhaiskasvatus soveltaa yli 5-vuotiaille tehtävää KEHU-menetelmää, jossa kartoitetaan lapsen osaaminen ja kehittyminen. KEHUn tulokset siirretään lapsen kasvun kansioon, joka siirtyy myöhemmin kouluun lapsen opettajalle tiedoksi.
- Ryhmäkoon lisäys ei ole vaikeuttanut toimintaa hallinnollisesta näkökulmasta.
- Tulevia talousarviokäsittelyjä varten halutaan tulosalueen vetäjän toimesta mahdollisuutta selvittää talousarvioehdotuksen taustoja ennen päätöksentekoa.

Perusopetus pysyi talousarviossaan, mutta mielestämme on kaupungin kustannusrakenteen kannalta huolestuttavaa, että sekä peruskoulujen yksikkökustannukset kasvoivat suhteellisen voimakkaasti arviointivuoden ja sitä edeltävän vertailuvuoden välillä. Yhden koulupäivän hinta 26,67 euroa oppilasta kohden nousi 1,57 eurolla eli 6,3 % edellisestä arviointivuodesta. Oppilaiden ja päätoimisten opettajien välistä suhdetta kuvaava tunnusluku on heikentynyt vuotta 2003 lukuun ottamatta viimeisen yhdeksän vuoden ajanjaksolla (1999-2007). Yksikkökustannusten kehitystä analysoitaessa on huomattava, että palkka- ja henkilöstökulujen osuus perusopetuksen toimintakatteesta on 71 % ja siten tehdyt kunta-alan palkkaratkaisut yhdessä 102 perusopetuksen piiriin kuuluvan oppilaan vähenemisen myötä vaikuttivat olennaisesti tunnusluvun heikkenemiseen. Toiminnallisesti merkittävää oli sovitun 1 %:n tuntikehysleikkauksen toteuttaminen sekä erityisopetusseminaarissa linjatun mallin kaupungin yhteisistä luokista toteuttaminen.

Lukio ylitti talousarvion 51 000 eurolla arvioitua suuremmista henkilöstökuluista johtuen. Yksikkökustannusten osalta lukion oppilaskohtainen toimintakulu 4 152 euroa nousi 5,1 % vuoteen 2006 verrattuna. Lukion oppilasmäärä 901 oppilasta pysyi miltei edellisen arviointivuoden (903 oppilasta) tasolla. Viimekin arviointikertomuksessa esille otettu toisen asteen yhteistyöverkosto tiivistyi. Merkittävänä toiminnallisena kehityksenä voidaan pitää sitä, että arviointivuoden aikana lisättiin verkkopohjaisen opetuksen soveltamista sekä lukioissa että peruskouluissa.

Ammatillisessa koulutuksessa oli 1554 oppilasta (painotettu keskiarvo kevät- ja syyslukukaudelta), joista ammattikorkeakouluopiskelijoiden osuus oli 566 oppilasta (36,4 %). Ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden määrä laski hieman (-1,5 %) edellisestä arviointivuodesta ja ammattikorkeakouluissa olevien suhteellinen osuus 36 oppilaalla.

Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta

Sivistys- ja vapaa-aikalautakunnan toimintakate ylitti jälleen talousarvionsa. Ylitystä kertyi 92 014 euroa (1,1 %), mutta toimintakate kasvoi maltillisesti (4,3 %) vuoteen 2006 verrattuna. Talousarviossa eivät pysyneet seuraavat tulosityksiköt: Musiikkiopisto, Orkesteri, Hiiden opisto, Kirjastoitoimi ja Yleinen kulttuuritoimi. Ylitysten syitä käsitellään seuraavalla sivulla tulosityksiköittäin tarkasteltuna. Yksikkökustannukset yleisesti nousivat edellisestä arviointivuodesta, mutta kaupunginorkesterin ja museon yksikkökustannukset vastaavasti laskivat vuoteen 2006 verrattuna. Valtuuston asettamat keskeiset toiminnalliset tavoitteet sen sijaan saavutettiin. Alla olevaan taulukkoon on kerätty keskeisiä sivistys- ja vapaa-aikalautakunnan suoritettietoja ja taloudellisia tunnuslukuja viimeiseltä neljältä vuodelta sekä arviointivuoden tavoitearvot.

Tunnusluku	2004	2005	2006	2007 TA	2007	muutos % 06-07
Lainausten lukumäärä	664 367	595 445	652 302	739 000	670 693	2,8 %
Toimintakulut/ lainaus	1,96	2,37	2,01	2,09	2,08	3,5 %
Hiiden opiston opiskelijamäärä	---	---	11 636	9 450	11 608	0,2 %
Länsi-Uudenmaan musiikkiopiston opiskelijamäärä	---	---	1 031	980	1 055	2,3 %
Hiiden opiston opetustunnit	---	---	20 424	21 000	19 657	-3,8 %
Musiikkiopiston opetustunnit	---	---	27 650	26 500	28 420	2,8 %
Nuorisotoimen kerhojen kävijämäärät	18 738	12 772	11 176	13 000	10 455	-6,5 %

Aikuiskoulutuksessa sekä Hiiden opisto että Musiikkiopisto eivät edellisen arviointivuoden tavoin pysyneet talousarviossa. Hiiden opisto ylitti talousarvion 43 108 eurolla (4,5 %) ja Länsi-Uudenmaan Musiikkiopisto 129 737 eurolla eli lähes 12 %:lla. Toimintakatteen kasvu edelliseen arviointivuoteen nähden oli molemmissa opistoissa sen sijaan kohtuullista (4,5 ja 6,1 %).

Molemmissa opistoissa ylitysten taustalla olivat jälleen ennakoitua suuremmat henkilöstömenot lähinnä tuntiopetuksesta ja lomapalkkavarauksesta johtuen. Musiikkiopiston opetustunnit ylittivät talousarvion yksikkömäärän 1 920 tunnilla eli 7,2 %:lla. Hiiden opiston opetustunnit sen sijaan laskivat edellisestä arviointivuodesta 3,8 %:lla ja alittivat arvioidun määrän 6,4 %:lla. Talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimenpiteet on arviointivuoden aikana aloitettu molemmissa opistoissa. Konkreettisia tuloksia musiikkiopiston osalta on odotettavissa vuoden 2008 aikana, sillä henkilöstön kanssa aloitettiin yt-neuvottelut marraskuussa 2007. Myös maksutuottojen kertymää pyritään nostamaan molemmissa opistoissa hinnoittelua tarkistamalla. **Tarkastuslautakunta toteaa aloitetut tasapainottamistoimenpiteet välttämättömiksi ja jää seuraamaan niiden konkreettisia taloudellisia tuloksia ja toiminnallisia vaikutuksia.**

Tarkastuslautakunta tutustui lokakuussa 2007 Hiiden opiston talouden ja toiminnan ohjaukseen sijaisrehtoria haastattelemalla. Ohessa on keskeisimpiä havaintoja ja johtopäätöksiä haastattelun ja saadun oheismateriaalin perusteella.

- Kiinnostus Hiiden Opiston toimintaa on kasvanut, mikä näkyy opiskelijamäärien kehityksessä.
- Valtionosuuteen oikeuttava tuntimäärä on 18 000 tuntia, minkä Lohja ylitti arviointivuonna 1 657 tunnilla eli 9,2 %.
- Opetustunnin yksikköhinta on 12,54 € mikä on ollut myös kuntalaskutuksen perusteena. Hinnoittelu perustuu kuntien välisiin sopimuksiin hallinnon ja opetustoiminnan kustannuksista. Tunnin yksikköhintaa tullaan tarkistamaan kustannuslaskennallisesta näkökul-

masta, jossa kaikki hallintoon ja muihin välillisiin kustannuksiin liittyvät kustannuserät on mukana.

- Kurssitarjonta on varsin laajaa. Kurssiosallistujien minimimäärää ei ole säädelty laissa, mutta sivistyslautakunta on itse asettanut minimiksi 5 henkilöä. Minimirajaa tulisi mielestämme nostaa 7 henkilöön, jotta kustannukset tulisivat paremmin katetuiksi.
- Yhteistyö Karjalohjan kanssa on sujunut hyvin ja sovitusta tilausmääristä (600 opetustuntia) on pidetty kiinni. Tulevat kuntaliitokset helpottavat Hiiden opiston toiminnan organisointia.

Nuorisotoimessa saavutettiin arviointivuodelle asetetut taloudelliset ja keskeiset toiminnalliset tavoitteet. Suurena toiminnallisena haasteena on ollut tarkastuslautakunnankin edellisessä arviointikertomuksessa esille nostama nuorisotalojen kävijämäärän lisääminen. Nuorisotoimen kerhojen kävijämäärät ovat laskeneet jo monta vuotta ja kahden peräkkäisen arviointivuoden aikana kävijämäärä on laskenut 6,5 %. Nuorisotalojen kävijämäärässä on suuria alueellisia eroja ja vuoden 2007 aikana tapahtui myönteistä kehitystä Virkkala-Ojamo akselilla sekä toimintakeskus Harjulassa, jonka kävijämäärät nousivat 4 656 käynnillä eli lähes 49 %:lla. Kävijämääriä on pyritty lisäämään markkinointiin ja koulukontakteihin panostamalla sekä hyödyntämällä asiakastyytyväisyyskyselyn tuloksia. Erityisenä kohderyhmänä ovat olleet yläkoulun 7.luokkalaiset. Alueellisessa nuorisotalotyössä on arviointivuoden aikana erityisesti puututtu joidenkin alueiden päihteiden käytön tai häiriökäyttäytymisen lisääntymiseen. ***Mielestämme kohdennettu ja tarkoin harkittu resurssien priorisointi alueelliseen toimintaan on hyvä tapa lähestyä kokonaisvaltaista varhaisen puuttumisen toimintamallia. Tarkastuslautakunta antaa myös positiivista palautetta siitä, että erityisnuorisotyössä on käynnistetty yhdessä sosiaalitoimen kanssa Omin Jaloin-hanke, joka kohdistuu sellaisiin lapsiin ja nuoriin, joista on tehty ensimmäinen lastensuojeluilmoitus ja jotka ovat syyllistyneet näpistelyihin tai muihin pieniin rikkeisiin tai joilla on ollut päihteiden väärinkäyttöä.***

Erityisnuorisotyöhön panostettiin tänä vuonna sekä taloudellisesti että toiminnallisesti aikaisempaa voimakkaammin. Erityisnuorisotyöhön käytettiin 153 221 euroa, mikä on 41,8 % edellisestä arviointivuodesta enemmän. Arviointivuoden aikana toiminta siirtyi uusiin tiloihin Linnaistenkadulle. ***Nuorisotyöpajan ja siihen kuuluvan kierrätyskeskuksen toiminta kytkettiin entistä vahvemaksi osaksi erityisnuorisotyötä, mitä pidämme hyvänä asiana sekä nuorten että yhteiskunnan näkökulmasta.***

Yleisessä kulttuuritoimessa toimintakate ylittyi 24 000 eurolla (6 %) lähinnä 40 027 euron luottotappiokirjauksista (Lohjan historian III osa) johtuen. Toimintaa sävyttivät erilaisten jo aiemmilta vuosilta perinteeksi muodostuneiden tapahtumien järjestäminen yhteistyössä Lohjan Kesä ry:n sekä Lohjan kaupunginorkesterin ja teatterin kanssa. Laurentius-salissa järjestettiin 113 tilaisuutta (-21 vrt. vuosi 2006) ja Kässän talossa 113 yleisötilaisuutta sekä 9 näyttelyä. Toiminnallisena parannuksena uusittiin arviointivuoden aikana Laurentius-salin äänentoistojärjestelmä. Lisäksi Kässän talossa on järjestetty vuoden aikana yksityistilaisuuksia. Kässän talon käytöstä saatavat vuokratuotot 5.696 euroa nousivat edellisestä arviointivuodesta (9,7 %). Myönteistä on myös havaita Laurentius-salin vuokratuottojen 65 531 euroa kasvu edellisestä vuodesta 8 017 eurolla (13,9 %).

Kaupunginorkesteri ylitti talousarviossa asetetun toimintakatteen lievästi 26 255 eurolla (3,8 %). Toimintatuottojen varsin myönteinen kehitys edelliseen arviointivuoteen ja toisaalta talousarvioon nähden (ylitys 42 752 euroa; 32 %) ei aivan riittänyt kattamaan lähinnä arvioitua suuremmista tunti- ja urakkapalkoista kertynyttä toimintakulujen 69 007 euron ylitystä. ***Toimintakate pysyi miltei edellisen vuoden tasolla (+0,4 %), mitä pidämme toimintatuottojen myönteisen kehityksen lisäksi hyvänä tuloksena aikaisempiin vuosiin verrattuna. Konserttikohmainen yksikkökustannus (netto) 6 756 euroa laski edellisen vuoden 7 168 eurosta 6,1 %:lla, mitä***

pidämme myös oikean suuntaisena kehityksenä. Konserteissa kävi yhteensä 27 549 kuulijaa. Kuulijamäärien suotuista kehitys perustui pitkälti Tenoripäivien Kreivitär Marizan suosioon sekä tilauskonserteina toteutettuun joulukiertueeseen kahdeksassa eri kunnassa. **Toivomme, että kaupunginorkesteri markkinoi jatkossakin aktiivisesti tilauskonserttejaan ja pyrkii saamaan ne yhdeksi toimintansa seudulliseksi vetonaulaksi.**

Lohjan teatteri pysyi tänäkin arviointivuotena talousarviossaan alittamalla sen 33 000 eurolla (20 %) sekä arvioitua paremmista pääsymaksutuloista että pienemmistä toimintakuluista johtuen. Näytöskohtaiset nettokustannukset nousivat sen sijaan 20 %:lla viime vuotta olennaisesti pienemmistä toimintatuotoista (pääsymaksut) johtuen. Arviointivuoden aikana esitettiin 4 näytelmää, joiden yhteensä 47 esityksessä kävi 8.754 katsojaa. Näytösten ja katsojien lukumäärä laski edellisestä arviointivuodesta.

Kirjastotoimi ylitti talousarvion 44 815 eurolla (2,6 %) arvioitua suuremmista henkilöstökuluista johtuen. **Lainauskohtaisten yksikkökustannusten nousu 3,5 %:lla edellisestä arviointivuodesta on kuitenkin maltillinen yleiseen kustannustason nousuun suhteutettuna.** Toiminnallisesta ja varsinkin strategisesta näkökulmasta merkittävintä oli kirjastoverkkoselvityksen valmistuminen ja sen käsittely sekä sivistyslautakunnassa että kaupunginvaltuustossa. Selvityksen tuloksena voidaan todeta Lohjan kirjastoverkon kattavan 83 % koko kaupungin alueesta. Suoritetietojen osalta lainausten lukumäärä nousi 2,8 %:lla vuodesta 2006, vaikka jäikin 9,2 % viime vuosien toteumaan suhteutettuna varsin haastavasta 739 000 lainauksen tavoitteesta. Lainauksen jakaumassa on havaittavissa selkeä trendi av-aineiston suhteellisen osuuden (22 %) kasvussa. **Yhteistyö koulujen kanssa on jatkunut tiiviinä ja monipuolisena, mistä esimerkkinä on koulujen, kirjastojen ja oppilaiden vanhempien välinen mediakasvatushankkeeseen liittyvä yhteistyö. Poikkihallinnollisesta yhteistyöstä olemme saaneet hyvää palautetta mm. museotoimelta. Mielestämme tämän kaltainen aktiivinen yhteistoiminta on esimerkillistä toiminnan kehittämistä. Palvelujen tuottamistapojen uudistamisen kannalta merkittävää oli Hiiden alueen kirjastojen kesken vuoden 2007 aikana tehty yhteinen hankintasopimus kirjasta sekä av-aineistosta.**

Museotoimi alitti talousarvion 47 273 eurolla (10,4 %) toimintakatteen pysyessä lähes eurolleen vuoden 2006 tasolla, mitä pidämme kunnan muiden palvelusektoreiden kustannuskehitykseen verrattuna kiitettävänä tuloksena. Myös kävijämäärien kehitys on ollut varsin positiivista arviointivuoden aikana, sillä museotoimen kokonaiskävijämäärä kasvoi 5 067 kävijällä (12,7 %) edellisestä arviointivuodesta. Yllä mainittujen seikkojen johdosta yksikkökustannukset laskivat 11,3 % edelliseen arviointivuoteen verrattuna. Kouluyhteistyötä tehtiin edellisten vuosien tavoin ja museon kokoelmien tallennustyö Muskettiin eteni suunnitellusti.

Liikuntatoimi pysyi talousarviossaan (toteuma 98,4 %) toimintakatteen pysyessä edellisen arviointivuoden tasolla. Hyvän taloudellisen toteuman lisäksi liikuntapalvelujen käyntimäärät kautta linjan nousivat hieman vuodesta 2006. Kaupungin nettoavustus Liikuntakeskus Oy:lle oli 1 756 000 euroa, jota kohdennettiin strategiassa painotettuun terveysvaikutteisiin liikuntaan. Edellisessä arviointikertomuksessa painotimme koulujen ja liikuntatoimen välistä yhteistoiminnan tiivistämistä. **Konkreettisena esimerkkinä hyvästä kouluyhteistyöstä on liikuntakerhojen koulujen kanssa. Liikuntatoimi on tukenut mm. koripalloharrastusta kouluissa sekä tehnyt monipuolista yhteistyötä Kisakallion kanssa koululaisten aktivoimiseksi terveysvaikutteeseen liikuntaan. Kohderyhmänä ovat olleet nimenomaan urheiluseuroihin kuulumattomat nuoret, mitä pidämme hyvänä resurssien priorisointina terveystottumusten kehittämisen näkökulmasta. Tätä tavoitetta on edelleen tarpeellista pitää keskeisessä asemassa.**

Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan toimintakate -3 796 045 euroa ylitti muutetun talousarvion 1 842 721 eurolla eli peräti 94,3 %:lla. Edelliseen kertomusvuoteen verrattuna toimintakate kasvoi 60,7 %. Yksikkökustannusten nousu ylitti monilta osin selvästi yleisen kuntasektorin kustannustason nousun. ***Voimakkainta yksikkökustannusten nousu oli vesi- ja viemärlaitoksen kuutiokoh-
taisissa toimintakuluissa, ruokapalvelujen aterialkohtaisissa toimintakuluissa sekä tilapalve-
lujen huoneistoniökohtaisissa toimintakuluissa.*** Kustannusten nousuun johtaneet tekijät on selvitetty tämän kertomuksen tulosaluekohtaisessa tarkastelussa. Teknisen lautakunnan toiminta-
katepoikkeamat on selvitetty yksityiskohtaisesti teknisen lautakunnan toimintakertomuksessa. Euromääräisessä järjestyksessä suurimmat poikkeamat olivat pilaantuneiden maiden puhdistus-
varaukset (900 000 € ei budjetoitu), vesihuoltolaitoksen toimintakatteen ylittyminen 15,1 %:lla, ennaikaisista eläköitymisistä johtuva eläkemaksujen korotettua määrärahaa 16,7 % suurempi
kertymä, palkkamenojen ylitys 2,4 %:lla, konekeskuksen arvioitua heikompi toimintakate konei-
den käyttöasteen ja rikkoontumisten johdosta sekä tilapalvelujen ylläpitokorjaukset. ***Yhteenveto-
na teknisen lautakunnan taloudellisesta tuloksesta puhdistusvaraukset poislukien toteam-
me, että toimintatuottojen ja toimintakulujen kasvuvauhdin epäsuhteen korjaamiseen on
viipymättä ryhdyttävä talouden tasapainottamismahdollisuuksia kartoitettaessa. Osaltaan
tämä tarkoittaa maksutaksojen tarkistuksia ja kustannuslaskennan soveltamista tuoteko-
htaisessa hinnoittelussa sekä toisaalta kustannusrakenteiden ja vaihtoehtoisten tuottamista-
pojen kriittistä arviointia.***

***Ennenaikaisen eläköitymisen aiheuttamat kustannuspaineet eivät luonnollisesti ole lähes-
kään kaikilta osin työnantajan vaikutuspiirissä, mutta toivomme, että ennaltaehkäiseviä
toimenpiteitä (esimerkiksi Aino Active:n tapaisia ohjelmia) kohdennetaan tarvelähtöisesti
ikäjakaumien ja sairaus/eläköitymistilastojen perusteella kaikkein kriittisimpiin työyksiköi-
hin.***

Strategisia tavoitteita ja niiden arviointivuoden aikaista etenemistä/toteutumista arvioitaessa
voimme yhteenvetona todeta, että tavoitteet saavutettiin yksikkökustannusten nousutahtia
(vs. yleinen kustannustason nousu) ja toimialojen kilpailukentän arviointia (vaihtoehtoiset tuotta-
mistavat) lukuun ottamatta. Yksikkökustannusten kehitystä näkyy alla olevassa taulukossa. Mer-
kittävimmät koko teknisen lautakunnan yhteiset toiminnalliset tulokset arviointivuoden aikana
olivat ydinpalvelujen määrittely ja benchmarkkaus vertailukuntiin, prosessien mallintaminen,
tuotteistamisen toteuttaminen kahdella tulosalueella, tietoteknologian hyödyntäminen vesilasku-
tuksessa sekä intranetin kartta- ja rekisteripalveluissa ja palvelutytytyväisyyskyselyn pohjalta
määriteltyjen toimenpiteiden eteneminen.

Teknisen lautakunnan muutamia keskeisiä suoritteita, yksikköhintoja ja taloudellisia tunnuslukuja

Tunnusluku	2004	2005	2006	2007 TA	2007	muutos % 06-07
Liikenneväylien toimintakulut/m²	1,11	1,24	1,24	1,26	1,25	0,8 %
Yksityistieavustukset/asukas	4,96	4,95	4,34	4,57	4,07	-6,2 %
Teknisen lautakunnan toimintakate / asukas	54,4	60,93	63,85	52,34	101,72	59,3 %
Puistoalueiden toimintakulut / asukas	20,71	22,69	20,43	22,99	24,28	18,8 %
Veden hinta	0,92	0,93	0,94	0,95	0,96	2,1 %
Jäteveden hinta	1,35	1,36	1,38	1,4	1,41	2,2 %
Vesi- ja viemärlaitoksen toimintakulut/ m ³	1	0,96	1,11	0,96	1,24	29,2 %
Vesi- ja viemärlaitoksen toimintakate/m ³	0,86	0,92	1,32	1,46	1,36	3,0 %
Tilapalvelujen toimintakulut/ hum²	30,49	31,23	33,49	37,73	37,73	12,7 %
Pelastustoimen toimintakulut/ asukas	58,67	63,3	61,64	61,29	64,18	4,1 %
Ruokapalvelujen toimintakulut/ ateria	2,42	2,49	2,28	2,72	2,72	19,3 %
Siivouspalvelujen toimintakulut /hum²	27,94	28,59	29,98	31,3	31,9	6,4 %

Hallinto ylitti talousarvion 610 720 eurolla (18,4 %) ja toimintakate nousi kolmanneksella (31 %) edelliseen arviointivuoteen suhteutettuna. Ylityksen ja toimintakatteen voimakkaan kasvun taustalla on toisaalta arvioitua lähes 90 000 euroa pienemmät toimintatuotot (matalapalkkatuki) ja toisaalta taas arvioitua 521 773 suuremmat toimintakulut. Toimintakuluja ja hallintopalvelujen taloudellista kokonaistulosta arvioitaessa on kuitenkin huomattava, että pakollisten varausten kasvu 900 000 eurolla (pilaantuneen maaperän puhdistusvaraus) vaikutti ylitykseen. Ilman pakollisia varauksia teknisen lautakunnan hallintopalvelut olisivat alittaneen talousarvion 289 280 eurolla. Strategian toteutumisen kannalta merkittävää oli lämpöyhtiöiden yhteistyökeskustelut energian kustannustehokkaan saannin turvaamiseksi. Hallinnon toimistopalveluissa keskityttiin uudistuvien tietojärjestelmien hallittuun käyttöönottoon. Toimintavuoden aikana muutettiin myös hyötyjätepisteiden sijoittumista ja keräystapaa. **Kokonaisuutena voimme yllä mainitut taloudelliset ja strategiset näkökulmat huomioon ottaen todeta hallinnon saavuttaneen sille asetetut tavoitteet.**

Kunnallistekniikan tulosalue jäi talousarviossa asetetusta tuloenemmäisestä toimintakatteesta 766 289 euroa ja talousarvion toteumaprosentiksi jäi 1. Toimintatuottojen toteumaprosentti oli 99,2 ja tuotot kasvoivat 4,7 %:lla vuodesta 2006, mutta toimintakulujen varsin voimakas kasvu pienensi toimintakatetta. Syitä analysoitaessa esille tulee eläkekulut (ylitys 212 t€, palvelu- ja materiaalihankintojen ylitykset (mm. jäteveden puhdistuspalvelut ja kuljetuskorvaukset) yhteensä 381 906 eurolla sekä arvioitua suuremmat vuokratulot. Koneiden toiminta-asteen jääminen (vs. tuotot) arvioidusta leutojen sääolosuhteiden johdosta sekä koneiden yllättävät rikkoontumiset heikensivät konekeskuksen toiminnallista tulosta. **Yksikkökustannusten osalta on mielestämme positiivista liikenneväylien neliömetrikohtaisen kustannuksen pysyminen viimeisten kolmen vuoden tasolla.** Toiminnan kannalta merkittävänä strategisena kehityssakeena voidaan mainita liikenteen sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta parantavan tie- ja liikenneverkkosuunnitelman valmistuminen ja ensimmäisten toimenpiteiden aloittaminen sekä Lohjan keskustan päivitetyn toi-

menpideohjelman laatiminen. ***Yhtenä konkreettisena esimerkkinä katualueiden kehittämisestä on mielestämme Prisman korttelin valmistuminen, jonka liikennejärjestelyt ovat toimivia. Talouden tasapainottamiseksi pitäisi kiinnittää entistä enemmän huomiota maksujen kustannusvastaavuuteen sekä palvelu- ja materiaalihankintojen tehostamiseen esimerkiksi seudullisia yhteishankintoja kartoittamalla.***

Puistojen ja muut yleiset virkistysalueet kustannuspaikka pysyi talousarviossaan, vaikka sen toimintakate nousikin reilun kolmanneksen (37,6 %) edellisestä arviointivuodesta. Toiminnan painopiste oli kaupunkistrategian mukaisesti viheralueiden ja sisääntuloteiden varsien siisteydessä, ranta-alueiden ja puistometsien raivauksessa sekä leikkipuistojen turvallisuuden parantamisessa. Yhtenä konkreettisena esimerkkinä on tarkastuslautakunnan syksyllä 2006 esille ottama terveyskeskuksen järvenpuoleisen pihan harvennushakkuu vuodeosaston näköalojen parantamiseksi. Kustannuspaikan toiminta oli yksi arviointivuoden painopisteistä. Kaupungin puutarhuria haastateltiin vuoden 2007 alussa ja käydyin keskustelun sekä tarkastuslautakunnan jäsenten kaupunkilaisilta saaman palautteen perusteella tehtiin seuraavia havaintoja ja johtopäätöksiä:

- Paikallisten asukasyhdistysten osallistuminen puisto- ja muiden alueiden talkooluontoi- sesti on mahdollista kertaluonteisissa projekteissa. Asian toteuttaminen edellyttää asuk- kaiden oman tahdon lisäksi kaupungin antamaa ohjausta. Päivittäisten kunnostus- ja yl- läpitoluontojen hoitoon tämän tyyppinen toiminta ei sovi lähinnä vastuukysymysten joh- dosta. ***Asukkaiden osallistumista hyvänä esimerkkinä ovat aktiiviset asukasyhdistyk- set, jotka edistävät alueen asukkaiden omia vaikutusmahdollisuuksia ympäröivän luonnon siisteyteen. Mielestämme tätä tulisi tukea konkreettisesti.***
- Kaupunkistrategiassa on varsin haastavat tavoitteet puisto- ja muiden yleisten virkistys- alueiden kehittämiselle. Strategian täysipainoinen toteuttaminen edellyttää kuitenkin ta- loudelliset puitteet ja riittävät henkilöresurssit hankkeiden toteuttamiselle.
- Asiakastyytyväisyyskyselyssä (2006 toteutettu) näkyy selkeästi ne alueet, johon resursse- ja on panostettu. Positiivista palautetta on saatu uimarannoista, matonpesupaikoista sekä kaupungin yleisistä puisto- ja ulkoilualueista. Hieman keskiarvoa alemmaa palautetta saa- tiin leikkipuistojen kunnosta ja erityisesti turvallisuudesta. Tämän asiaan korjaamiseen panostetaan vuosittain suunnitellusti. Keskimäärin voidaan asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella todeta, että Lohja on tyydyttävällä tasolla muihin kuntiin verrattuna.
- Puisto- ja muiden yleisten virkistysalueiden hoito on tuoteistettu hoitokorteilla, jotka pe- rustuvat konkreettisiin mitoituksiin (esimerkiksi tavoiteajat alueen istutusten hoitami- seen).

Yleisarviona toteamme, että puisto- ja muiden virkistysalueiden hoito on taloudellisiin ja henkilöstöresursseihin mitoitettuna hyvällä tasolla kaupungin keskustassa, mutta haja- asutusalueilla taso on pysynyt entisellään. Strategisesti merkittäviin hankkeisiin on pyritty edistämään kustannuspaikan omien vaikutusmahdollisuuksien rajoissa.

Vesi- ja viemärlaitoksen toiminnallinen tulos jäi 496.591 alle arvioidun lähinnä myydystä ve- simäärästä sekä puhdistamolietteen kompostoinnin lisäkustannuksista ja määräysten edellyttä- mistä vesimittareiden vaihtokustannuksista johtuen. Toimintakate parani vuodesta 2006 kuiten- kin 54 178 eurolla eli 2 %:lla. Toimintatuotot alittivat niukasti talousarvion lähinnä tavoitteeksi asetetun vesimyyntimäärän 2 250 000 m³ alittumisesta 186 729 m³:lla eli 8,3 %:lla johtuen. ***Ta- voite oli mielestämme asetettu varsin korkeaksi vuosien 2004-2006 toteumiin nähden.*** Vii- meksi myyty vesimäärä on ylittänyt 2,2 miljoonaa kuutiota vuosina 2002 ja 2003. Yksikkökus- tannusten osalta huomattavaa nousua tapahtui kuutiokohtaisessa toimintakulussa, joka nousi vuoden aikana 29,2 % lähinnä yllä mainituista kustannusrasitteista johtuen. Veden ja jäteveden hinta nousi vastaavana aikana reilut 2 %. Laadullisesti toiminnan ympäristövaikutusten kannalta

olennaista on se, että Pitkäniemen ja Peltoniemen puhdistamoiden puhdistustulokset täyttivät jätevesien laskulupien lupaehdot ja puhdas käyttövesi on pysynyt hyvällä tasolla.

Tilapalvelujen tulosalue jäi 223 225 euroa eli lähes puolet tavoitteeksi asetetusta toimintakatteesta (ulkoiset + sisäiset erät). Toimintakate heikkeni noin 100.000 eurolla edellisestä arviointivuodesta. Kokonaisarviointia tehdessä on kuitenkin otettava huomioon, että ohjelman mukaisista investoinneista toteutui vain runsas puolet kustannustason voimakkaan nousun ja sen perusteella tehdyistä ohjelmamuutoksista johtuen. Talousarviossa ei pysytty eläkekulujen (+115 t€) ja palveluostojen (+436 t€) arvioitua suuremmasta kustannuskertymästä johtuen. Palveluostojen ylityksen taustalla näkyy vuonna 2007 rakennus- ja kiinteistöalan suhdannetilanne, sillä sekä kiinteistö-, sähkö-, lv-, asiantuntija- että konepalveluiden ostot kukin ylittivät ennakkoidun kymmenillä tuhansilla euroilla. **Tämä vaikutti suurelta osin siihen, että huoneistoneliökohtainen yksikkökustannus nousi vuoden aikana lähes 13 %. Strategisten tavoitteiden edistämisen ja toteuttamisen suhteen tarkastuslautakunta antaa jälleen kiitosta tilapalveluille järjestelmällisestä ja hyvässä yhteishengessä tehdystä työstä.** Konkreettisenä esimerkkinä tästä ovat kaupungin omistusten strategiaan ja tilojen tehokkaaseen käyttöön liittyvät kehittämishankkeet, joista arviointivuoden aikana toteutuivat sisäisen vuokran edellytysten selvittäminen Hiiden alueella, kaupungin rakennusten salkuttaminen toiminnallisuuden ja kuntoluokan selvityksen perusteella, päiväkotien muutostyöt kapasiteettiselvitysten perusteella sekä erilaisten tarveselvitysten laatiminen poikkihallinnollisena yhteistyönä.

Ruoka- ja siivouspalvelujen tulosalueen toimintakate jäi arviointivuotena negatiiviseksi, kun toimintakulujen ja toimintatuottojen kasvuvauhti eivät olleet tasapainossa. Eläkekulujen kertymä ylitti talousarvion 338 100 eurolla, mikä selittää toimintakatteen jäämisen talousarviosta sekä sen heikkenemisen lähes 280 000 eurolla edellisestä arviointivuodesta. Tämä näkyy luonnollisesti myös ateriakohtaisten yksikkökustannusten voimakkaassa nousussa. **Eläkekulujen nousussa on tämän kuten monen muunkin tulosalueen kohdalla huolestuttavaa varhennetulle eläkkeelle siirtyminen**, johon voi johtaa joko vakavat fyysiset tai psyykkiset sairaudet. Työntekijän vaikutuspiirissä olevat työssä jaksamiseen liittyvät näkökulmat korostuvat tulevana vuosina entistä enemmän ja niihin on pakko valmistautua ennen kuin työntekijän tilanne muuttuu akuutiksi. **Kustannuskehityksen osalta positiivista sen sijaan oli elintarvikehankintojen arvioitua noin 3 % pienempi toteuma, mikä mielestämme osoittaa vakioitujen ruokaohjeiden (Aromi-ohjelma) ja tarkennettujen osto-ohjeiden jalkauttamisen onnistuneen henkilökunnalle varsin hyvin.** Strategisesti merkittävänä toiminnallisena päätöksenä oli ruoka- ja siivouspalveluiden aluemalliin siirtyminen 1.1.2009 alkaen. Päätös vaikuttaa keskuskeittiöiden määrän muuttumiseen nykyisestä yhdeksästä kolmeen, mikä edellyttää vuoteen 2011 asti ulottuvia muutoksia ruokien valmistus- ja kuljetustavoissa. **Vaikka aluemallin selvitystyö tehtiin perusteellisesti ja aluemalli pilotoitiin vuonna 2006 Järnefeltin keskuskeittiössä, niin konkreettinen siirtymävaihe edellyttää mielestämme tulosalueen johdolta hyvin toteutettua muutosjohtamista sekä henkilöstön että asiakkaiden keskuudessa. Muutosjohtamisella on tutkitusti olennainen vaikutus henkilöstön jaksamiseen ja motivointiin. Muiden sidosryhmien eli lähinnä asiakkaiden riittävän yksityiskohtainen ja oikein ajoitettu tiedottaminen on kriittistä aluemalliin joustavan siirtymisen ja toisaalta jo asiakastyytyväisyydenkin kannalta.**

Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunnan toimintakate alitti talousarvion 508 533 eurolla (24,2 %) arvioitua huomattavasti suuremmista (+395 t€) toimintatuotoista ja toisaalta ennakoitua 3,1 % pienemmistä toimintakuluista johtuen. Toimintakate parani myös edelliseen arviointivuoteen verrattuna reilulla neljänneksellä (27,2 %). Tämä näkyi lähes poikkeuksetta myös yksikkökustannuksissa. Toimintatuottoja nosti mm. maankäyttösopimuskorvaukset (492 t€) ja vastaavasti toimintakuluja laski talousarviota pienemmät asiantuntijapalveluostot (-112 t€). Ympäristölautakunnan toimintakate sisältää myös kehittämis- ja elinkeinojaoston toimintamenot 226 933 euroa. Arkkitehtikilpailujen aikataulutuksen johdosta jaoston toimintamenoja jäi käyttämättä 95 000 euroa (30 %). **Taloudellisesta näkökulmasta voimme todeta arviointivuoden hyväksi.**

Ympäristötakunnalle vuodelle 2007 asetetut yhteiset strategiset tavoitteet/välitavoitteet ovat kokonaisuutena edenneet, mutta poikkeamia esiintyy kuntavertailujen toteuttamisessa ja tuotteistamistyön käynnistämisessä. Saavutetuista tavoitteista merkittävimpiä ovat vuosien 2007-2009 kaavoitusohjelman valmistuminen ja hyväksyminen, kaupungin keskustan kortteleiden kehittämisperiaatteiden ja arkkitehtikilpailujen periaatteiden läpikäynti kehittämis- ja elinkeinojaostossa, palvelutyytyväisyyskyselyn tulosten jalostaminen käytännön toimenpiteiksi, palvelujen itsearviointityön käynnistyminen kaikissa hallintokunnissa, prosessien mallinnuksen jatkuminen sekä intranetin kartta- ja rekisteripalvelujen käyttöönotto. **Toivomme, että sähköinen asiointi saadaan laajennettua mahdollisimman nopeasti myös kuntalaisten ulottuville (internet) tietotekniset riskienhallintanäkökulmat ja -keinot huomioon ottaen**

Ympäristölautakunnan suoritteita ja tunnuslukuja sekä vuoden 2007 talousarvion ja toteuman vertailu (100=talousarvio toteutunut)

Tunnusluku	2003	2004	2005	2006	2007 TA	2007	muutos % 06-07
Ympäristölauta-kunnan toimintakate/asukas	39,18	43,78	48,47	59,22	56,33	42,7	75,8 %
Hyväksytty yleiskaavat, ha	-	-	0	0	890	* 121	13,6 %
Hyväksytty asemakaavat, ha	68	88	42	43	50	95	190,0 %
Kaavoitetut okt-tontit, lkm	145	140	120	100	150	110	73,3 %
Kaavoitetut liike- ja teollisuustontit	75	70	70	80	50	50	100,0 %
Maanhankinta, ha	62	11	83	48	50	54	108,0 %
Rakennusluvut	609	652	659	614	600	482	80,3 %
Toimintakate/rakennuslupa	96,07	135,07	331,48	60,29	338,47	295,91	87,4 %
Ympäristöterveydenhuollon nettomenot/asukas	9,24	9,35	8,91	8,63	8,94	8,17	91,4 %

* Kaava on hyväksytty, mutta ei lainvoimainen (kaavasta on valitettu).

Maankäytön ja ympäristön tulosalue pysyi miltei talousarviossaan (toteuma 101,8 %) ja toimintakate parani 8,9 % edelliseen toimintavuoteen verrattuna. **Toiminnallisena yleisarviona toteamme, että kaavoitukselle vuodelle 2007 asetetut keskeiset strategiset välitavoitteet eivät kaikilta osin edenneet suunnitelmien mukaisesti. Positiivisena kehityksenä voidaan pitää kaavoitusprosessin vuorovaikutteisuuden parantamista, sillä kullekin käynnissä olevalle tai uudelle kaavalle on määritely vastuuhenkilö, jonka tehtäviin kuuluu laatia etenemisaikataulu sekä seurata sen toteutumista ja kaavoitusprosessin vuorovaikutteisuutta.** Lisäksi seudullinen MAL-suunnitteluun liittyvä yhteistyö eteni ratahankkeen selvitystyöhön osallistumalla ja keskustakorttelin arkkitehtuurikilpailu käynnistyi vuoden 2007 aikana. Taajamaosayleiskaavasta valmistui selvitykset ja työ on jatkunut tavoitteiden valmistelulla. Kaupunginvaltuusto hyväksyi yhteensä kahdeksan kaavaa ja kaavanmuutosta, joista uusia kaavoja oli 2 (Roution asemakaava E 18-tien liittymässä sekä Ventelän asuntoalueen asemakaava). Tavoitteet eivät kuitenkaan toteutuneet suunnitellusti osayleiskaavatyön aikataulussa, luontoympäristön laatuun vaikuttavien arvi-

ointikriteerien määrittelyssä eikä kaavan valmisteluun liittyvän kaavatalouden laskentamallin ja kaavatalouspilotin toteuttamisessa. ***Kaavoitustyön, erityisesti yleiskaavoituksen, ennakoiva eteneminen aikatauluja noudattaen on mielestämme ensiarvoisen tärkeää kaupungin kokonaisvaltaisen kehittämisen kannalta sekä toiminnallisesta, vetovoimaisuuden että myös taloudellisesta näkökulmasta (pitkän tähtäimen vaikutukset verotulojen ja toimintatuottojen kertymään) arvioituna. Näihin strategisesti kriittisiin näkökulmiin vedoten toivomme, että hallintokuntien välistä yhteistyötä tiivistetään kaavatyön aikataulullisen läpimenon tehostamiseksi ja optimoimiseksi sekä kartoitetaan kaavoitustyötä mahdollisesti vaikeuttavat ja hidastavat toiminnalliset tekijät. Toteamme myös, että rakennuslupia myönnettiin 20 % tavoiteltua vähemmän ja myönnettyjen rakennuslupien määrä on alimmillaan vuoden 1999 jälkeen. Mielestämme kaavoituksen tulisi kiinnittää tähän enemmän huomiota ottamalla etukäteen selvää kaavoitusta rajoittavista ja puoltavista tekijöistä. Lisäksi uuden Helsinki-Turku radan viidestä vaihtoehdosta pitäisi valita paras vaihtoehto.***

Ympäristötoimen tulosityksikössä saavutettiin sekä taloudelliset että keskeiset toiminnalliset tavoitteet. Toiminta painottui edellisten vuosien tavoin vesistökunnostuksiin ja -seurantaan. Myönnetyllä avustusrahalta rahoitettiin Horma- ja Lohjanjärven kunnostustoimia. Lohjan kaupungin matkailutoimen kanssa tehtiin arviointivuoden aikana yhteistyötä luontomatkailun edistämiseksi ja virkistyskäyttöön liittyvissä asioissa. ***Pidämme edellä mainittuja ympäristötoimen kehittämiskohteita tärkeänä myös jatkossa alueen luontoläheisen vetovoimaisuuden säilyttämiseksi.*** Konkreettisenä tuloksena voidaan mainita Karnaisten korven uudet luontopolut. EU:n ympäristötarkastuksen tilintarkastajat tekivät loppukesällä 2007 laajan koko projektin läpimenoajan kattavan tarkastuksen projektin taloudellisen loppuraportoinnin oikeellisuuden varmistamiseksi. Tähän päivään mennessä tarkastuksen tiimoilta ei ole tullut jälkivaatimuksia. Terveysvalvonnassa keskityttiin mm. julkisten tilojen mitoitusarviointiin sekä valmiuskysymyksiin. Riskienhallinnan merkitystä korostaa valvontakentän laajeneminen aiempaa enemmän omavalvonnan toimivuuteen ja riskiarviointiin. Ympäristöterveydenhuollossa toimintakenttä on muuttunut eläinlääkinnän sektorilla tuotantoeläinten määrän vähentyessä lemmikkieläinvaltaiseksi. Merkittävä toiminnallinen muutos astuu voimaan vuoden 2008 alusta, kun perustetaan Lohjan isännöimä seitsemän Hiiden alueen kuntaa kattava Länsi-Uudenmaan ympäristöterveyden huolto. ***Ympäristöterveydenhuollon asukaskohtaisten nettomenojen kehitys edelliseen ja sitä aikaisempiin arviointivuosiiin verrattuna ansaitsee mielestämme tunnustusta, sillä nettomenojen kehitystrendi on ollut laskeva jo vuodesta 2003 alkaen toisin kuin valtaosalla muista kaupungin tulosalueista, tulosityksikoista tai kustannuspaikoista.***

Rakennusvalvonnassa rakennuslupien ja katselmusten määrä jäi edellisen arviointivuoden tavoin jonkin verran sekä tavoitteesta että vertailuvuoden toteutuneesta määrästä. Lupien käsittely ja katselmusten hoito ruuhkautuivat silti ajoittain, sillä ne eivät jakaudu tasaisesti eri vuodenaikoina. Rakennuslupakohtainen toimintakate 295,91 euroa/rakennuslupa nousi vuoden 2006 notkahduksen jälkeen lähes viisinkertaiseksi, vaikka lupakohtaiset yksikkökustannukset nousivat samalla ajanjaksolla puolitoistakertaisiksi. Rakennusvalvonnan resursseihin saatiin täydennystä arviointivuoden aikana, kun uusi rakennustarkastaja aloitti elokuun alussa 2007. Toiminnallisesta näkökulmasta vuoden aikana panostettiin valvontatyön laatuun ja valvonnan tason nostamiseen. Tämä konkretisoitui mm. siinä, että rakennushankkeen suunnittelijoilta edellytettiin rakennushankkeen vaativuuteen suhteutettua kelpoisuutta sekä korostamalla rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia alaa koskevien säännösten, määräysten ja luonnollisesti myönnetyn luvan mukaisesti. Myös LVI-tarkastuksia tehostettiin ja palvelua parannettiin vuoden 2006 lopulla virkaan tulleen LVI-asiantuntijan myötä. ***Mielestämme edellä kuvatut toiminnalliset parannukset sekä rakentamisen laatuun kohdistuvien valvontakriteerien täsmennykset ovat asiakaslähtöistä toimintaa, josta hyöttyy viime kädessä kaikki rakennushankkeen osapuolet.***

Kiinteistö- ja kartastotoimen tulosityksikkö saavutti sille asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Maapoliittista ohjelmaa noudatettiin ja arviointivuoden aikana valmisteltiin valtuustolle hyväksyttäväksi kaksi suurehkoa maankäyttösopimusta sekä kuusi asemakaavojen muuttami-

seen liittyvää maa-alueiden luovutus sopimusta. Strategisesti merkittävää oli myös asemakaavoituksen käynnistämissopimusten laatiminen kaavoituksen laajentamisesta noin 41 hehtaaria käsittävälle alueelle Taka-Routiolla ja Vappulassa sekä Vivamon alueella (asemakaavan uudistustyö). **Selainpohjaisen paikkatietojärjestelmän kehittäminen oli mielestämme myös yksi toiminnallisesti merkittävimmistä tuloksista arviointivuoden aikana, sillä tietoteknologian harkittu hyödyntäminen tehostaa prosesseja ja niiden läpimenoaikoja.** Kiinteistö- ja kartastotoimen suoritteita arvioitaessa voidaan edellä esitetyn taulukon perusteella todeta, että vuoden 2007 tavoitteet on saavutettu. Maanmittauslaitoksen vuoden 2007 kiinteistöjen kauppahintatilaston perusteella voidaan todeta, että asemakaavoitettujen omakotitonttien keskihinta Lohjan kaupungin myyminä oli 34 euroa/m² ja yksityisellä sektorilla puolestaan 57 euroa/m². Tehtyjen kauppojen lukumäärät olivat vastaavasti 45 ja 26. Vaihteluväli neliömetrikohtaisissa hinnoissa oli 25-134 ja kokonaishinnoissa 32 000 –110 000 euroa. Kunnallisten omakotitonttien hinnat nousivat vuoden 2006 keskihintaan verrattuna noin 6 % kun vastaava nousu yksityisellä puolella oli 30 %. **Yksityisen ja kaupungin tarjoamien tonttien yksikköhintoja vertailtaessa on mielestämme otettava huomioon myös tonttien sijaintiin, yksittäiskauppojen "hintapiikkeihin" tms. liittyvät tekijät. Keskihintojen nousun valtavaa eroa nämä tekijät eivät yksistään kuitenkaan selitä.**

12.3 INVESTOINNIT JA RAHOITUSLASKELMA

Vuoden 2007 nettoinvestoinnit 7,6 miljoonaa euroa alittivat talousarvion noin 2 miljoonalla eurolla. Tuotot jäivät arvioidusta 565 000 euroa (lähinnä Källhagens skola, Ojamon koulu ja Pääkirjasto). Investointikulut alittivat vastaavasti talousarvion noin 2,5 miljoonalla eurolla, koska muutamien hankkeiden (mm. lukio, Källhagen, Tytyrin koulu) toteuttaminen siirtyi/viivästyi vuodelle 2008. Skeittipuiston rakentamiseen käytettiin vuoden 2007 aikana 139 967 euroa. **Yksittäisten investointikohteiden osalta voimme todeta, että ne toteutettiin lähes poikkeuksetta määrärahojen puitteissa.** Arviointivuoden aikana investointeihin käytettiin yhteensä 11,3 miljoonaa euroa, mikä on 7,2 miljoonaa (39 %) vuotta 2006 vähemmän. Vaikka investoinnit pieneivät, niin vuosikatteen ja investointitarpeen lisäyksen välinen kuilu pysyi silti varsin suurena. Investointitarpeen lisäykselle on kuitenkin lähivuosina suuri paine kaupungin strategisten kehityssuuntien sekä kaupungin rakennusten varsin mittavan korjaustarpeen (korjausvelka) myötä. **Investointipaineet yhdistettynä negatiiviseen vuosikatekehitykseen on mielestämme mahdoton tilanne, mikäli kaupungin talous ja velkaantuminen halutaan pitää tasapainossa.**

Varsinaisen toiminnan ja investointien rahavirta muodostui 5,6 miljoonaa euroa alijäämäiseksi (2006: -10,1 M€ alijäämä). Muutettuun talousarvioon nähden toteutunut alijäämä oli 2,1 miljoonaa euroa arvioitua pienempi toteutumatta jääneistä investoinneista johtuen. Kaupungin lainojen kokonaismäärä kasvoi vuoden aikana 2 miljoonalla eurolla, mikä on huomattavasti edellistä arviointivuotta (7,6 Me) vähemmän ja alitti 1,2 miljoonalla eurolla alkuperäisen vuoden 2007 talousarvion. **Rahavirtojen tasapainottaminen edellyttää mielestämme vuosikatteen parantamista lähelle 10 miljoonan euron tasoa sekä investointihankkeiden priorisoimista ja jaksottamista kaupungin taloudellinen asema sekä yleinen suhdannetila (vaikutukset urakkahintoihin) huomioon ottaen. Vuosikatteen parantamisen edellyttämiin toimenpiteisiin otimme kantaa tämän kertomuksen 2.3.1 kappaleessa.**

12.4 KAUPUNKIKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

Lohjan kaupungin energiayhtiöiden liikevaihto kasvoi vuoden 2007 aikana. Lohjan Energiahuolto Oy Loherin toimintavuosi oli varsin myönteinen, sillä tulosta paransi sekä lämmönhankinnan kokonaiskustannusten aleneminen 2,2 %:lla että myynnin kasvu 4,9 %:lla. Tilikauden voitto 653 000 euroa oli yli kaksinkertainen edelliseen toimintavuoteen verrattuna. **Kuluvan tilikauden aikana tehdyt päätökset Lohjan kaupungin omistussuuden vahvistamisesta tulokunnoltaan vahvassa Loherissa tuovat toivottavasti jatkossakin myönteistä kehitystä energia- ja konsernitulouteen.** Virkkalan lämmön tulos kehittyi sitä vastoin toiseen suuntaan, sillä lämmönmyynnin kasvu 1,5 %:lla ei riittänyt kattamaan maakaasun hankintakustannusten 4 %:n nousua. Lämpöyhtiöiden fuusioimiseen liittyvät näkökulmat aiheuttivat varsin vilkasta keskustelua arviointivuoden aikana.

Lohjan kaupunkikonsernin 17 tytäryhtiöstä 8 on vuokraloyhtiöitä. Vuoden 2007 painopiste oli alueellisten vuokraloyhtiöiden (Pohjolanmäki, Ojamon vuokra-asunnot) rakennusten kuntoa ja asuttavuutta säilyttävissä/parantavissa kunnossapitotoimenpiteissä. Vanhenevan talokannan peruskorjaustarpeet, kustannustason nousu (materiaalit, työ, energia) sekä kaupunkikonsernin taloudellinen asema aiheuttavat tilanteen, jossa asukkaiden vaatimuksia ei ole pystytty kaikilta osin halutussa laajuudessa toteuttamaan. **Vuokraloyhtiöiden yhtiömuodot kannattaa mielestämme selvittää verotuksellisesta, hallinnollisesta sekä toiminnallisesta ja taloudellisesta näkökulmasta.**

Lohjan Liikuntakeskus Oy:lla oli kokonaisuutena kasvun vuosi sekä liikuntapalvelujen käyttäjämäärien että myös myyntituottojen (+7,2 %) osalta. Suurin osa Liikuntakeskuksen toiminnan rahoituksesta muodostuu kuitenkin kaupungin konserniavustuksesta sekä muista avustuksista, joiden yhteismäärä pysyi edellisen toimintavuoden tasolla. Tilikauden voitto 26.000 euroa laski edellisen vuoden 120.000 eurosta toimintakulujen 6,3 %:n kasvun johdosta. **Neidonkeitaan ja Tennarin liikuntahallien käyttö on ollut vilkasta, mitä pidämme erinomaisena saavutuksena terveyttä edistävän liikunnan vaikuttavuuden näkökulmasta.**

Lohjan Kuplahallit Oy:n (Liikuntakeskuksen tytäryhtiö) talous ja käyttäjämäärät olivat sen sijaan edellisten vuosien tavoin heikolla tasolla, vaikka tilikausi muodostuikin voitolliseksi (36 t€). Velvoitteista ei selviydytty, sillä Lohjan Liikuntakeskuksen ja Kuplahallien välisen alkuperäisen rahoitussuunnitelman noudattaminen olisi edellyttänyt yli kaksinkertaista käyttäjämäärää. Kaupunki joutui tukemaan sekä Liikuntakeskuksen tasetta oman pääoman ehtoisella lainalla (43.000 euroa) että myöntämään 33 000 euroa lisämäärärahaa sivistys- ja vapaa-aikalautakunnalle käyttötuntien varaamiseksi kuplahallista. Kuplahallien omistusrakenteessa tapahtui vuoden 2007 lopussa muutoksia, kun yhtiön toiminnasta ja kehittämisestä vastaavat yksityiset osakkeenomistajan vaihtuivat. Tällä oli myönteisiä vaikutuksia, sillä rahoitussuunnitelmaa päivitettiin ja uusien osakkeiden toimeenpano- ja rahoitusvastuulla parannettiin hallin käyttöedellytyksiä (tekonurmi, pukeutumis- ja peseytymistilojen saneeraus). **Toivomme, että hallin käyttöedellytysten parantaminen vaikuttaa olennaisesti tilan käyttöasteeseen ja sitä kautta myös talouden tervehdyttämiseen kuluvana ja sitä seuraavina vuosina.**

Konsernitaseen loppusaldo kasvoi 1,3 %:lla edelliseen toimintavuoteen verrattuna. Vieraan pääoman määrä kasvoi 3,9 miljoonalla eurolla (3,2 %) kun taas oman pääoman määrä laski 2,2 miljoonalla eurolla (1,8 %). Varausten määrä nousi 1,6 miljoonalla eurolla (44,6 %) vuodesta 2006. Rahojen ja pankkisaamisten määrä pieneni lähes miljoonalla eurolla (16,4 %). Näiden tase-erien vuosimuutokset tapahtuvat väärään suuntaan, mikä näkyy myös konsernin omavaraisuutta ja rahoitusvarallisuutta kuvaavissa tunnusluvuissa.

Tunnusluku	Vuosi 2006	Vuosi 2007	muutos %
Omavaraisuusaste %	51,4	50,2	-2,3 %
Rahoitusvarallisuus €/asukas	-2 647	-2 710	2,4 %
Konsernin lainat €/asukas	2 462	2 450	-0,5 %

12.5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteenvedona tarkastuslautakunta toteaa, että Lohjan kaupunkia johdettiin tilikaudella 01.01.2007 –31.12.2007 Kuntalain mukaisesti ja edellisten toimintavuosien tavoin kaupunkistrategiaa tukeviin kehityshankkeisiin voimakkaasti panostaen. Taloudellisesti vuosi oli masentava, sillä vuosikate heikkeni olennaisesti edellisestä vuodesta ja tilikauden tulos oli jälleen kerran alijäämäinen. Viime vuonna esittämämme johtopäätökset talouden tervehdyttämiseksi rakenteellisia muutoksia tekemällä, vaihtoehtoisia palvelun tuottamistapoja kehittämällä sekä palvelutasoja määrittelemällä ja priorisoimalla nousivat jälleen esille. Vuosikatteen olisi pitänyt olla 7,7 miljoonaa euroa, jotta kaupunki olisi päässyt nollatulokseen.

Strategiasta johdetut toiminnalliset tavoitteet on mielestämme Lohjan kaupungissa kokonaisuutena saavutettu hyvin. Hyviä konkreettisia tuloksia on saavutettu esimerkiksi tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamisessa, tilojen käytön tehostamisessa ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä, toimintaprosessien kehittämisessä, seudullisen yhteistyön edistämässä, työhyvinvointikyselyn tulosten jalostamisessa toimenpiteiksi sekä kirjasto-, nuoriso- ja liikuntatoimen eri sidos- ja asiakasryhmien kanssa tekemässä yhteistyössä. Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät, vaihtoehtoisten palvelujen tuottamistapojen kartoittaminen, kaavoituksen jouhevuus sekä yksikkökustannusten nykyistä maltillisempi kehitys ovat kuitenkin asioita, jotka valtuuston on päätöksenteossaan ratkaistava ja otettava vakavasti.

Lohjalla 18. päivänä huhtikuuta 2008

Paul Packalén
puheenjohtaja

Pentti Järvinen
varapuheenjohtaja

Seija Salokari
jäsen

Aila Saarinen
jäsen

Veikko Lopanus
jäsen

12.6 TARKASTUSLAUTAKUNNAN KESKEISET HAVAINNOT, JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET VUODEN 2007 ARVIOINTIKERTOMUKSESSA

1. Tarkastuslautakunnan painopistealueet vuonna 2007

Tarkastuslautakunta keskittyi tämän vuoden arviointikertomuksessa erityisesti henkilöstökertomuksessa esille tulleisiin asioihin, yksikkökustannusten kehitykseen yleiseen kustannustason nousuun sekä aikaisempiin vuosiin verrattuna sekä niihin havaintoihin ja johtopäätöksiin, joita tarkastuslautakunta teki arviointivuoden aikaisissa tutustumis- ja tarkastuskäynneillään Kartanomäen vanhainkodissa, Lohjan sairaalan päivystysyksikössä, Hiiden opistossa ja Mäntynummen päiväkodissa. Lisäksi tarkastuslautakunta haastatteli kaupungin puutarhuria ja henkilöstön kehittämispäällikköä. Edellisinä vuosina tarkastuslautakunnan tekemät johtopäätökset ja suositukset ovat olennainen osa toiminnan seuranta ja ovat siten yhtenä merkittävänä arviointikriteerinä vuoden 2007 arviointikertomuksessa. Valitut painopistealueet yhdessä valtuuston asettamien sitovien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden (strategiajohtoisuus) toteutumisen arvioinnin kanssa muodostavat perustan arviointikertomuksen sisällölle.

2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Strategiasta johdetut toiminnalliset tavoitteet ovat mielestämme Lohjan kaupungissa kokonaisuutena saavutettu hyvin. Taloudellisesti vuosi ei vienyt Lohjan kaupunkia oikeaan suuntaan kestävä ja tasapainoisen kuntatalouden näkökulmasta. Mielestämme merkittävimmät toiminnalliset saavutukset ja poikkeamat on esitetty sekä kaupunki/konsernikokonaisuutena että toimialakohtaisena arviointina tässä tiivistelmässä.

Kaupunki/konserni

Tarkastuslautakunta toteaa arviointivuoden aikana toteutettujen ja eteenpäin vietyjen seudullisten kehittämishankkeiden sekä niissä saavutettujen konkreettisten tulosten perusteella, että yhteistyön suunta on ollut positiivinen. Länsi-Uudenmaan ja Hiiden alueen seudullinen hajanaisuus, toimintaympäristön rakenteelliset muutokset ja yhtenäisen seudullisen identiteetin puute ovat kuitenkin haasteita, joihin ei löydy ratkaisua lyhyellä aikavälillä.

Lohjan Energiahuolto Oy Loherin tilikausi oli varsin myönteinen, sillä tilikauden voitto 653.000 euroa oli yli kaksinkertainen edelliseen toimintavuoteen verrattuna. Kuluva tilikauden aikana tehdyt päätökset Lohjan kaupungin omistussuuden vahvistamisesta tulokunnoltaan vahvassa Loherissa tuovat toivottavasti jatkossakin myönteistä kehitystä energia- ja konsernitalouteen.

Kokonaisuutena kaupunkistrategiasta vuodelle 2007 asetetut tavoitteet saavutettiin käytettävissä olevien resurssien puitteissa hyvin. Koko strategiakaudeksi (2005-2013) ulottuvien tavoitteiden toteutuminen eteni kohtuullisen hyvin. Kokonaisarviota laskee talouden tasapainon horjuminen kunta toimintojen ja prosessien tehostaminen on edennyt.

Kaupungin taloudellinen asema heikkeni vuoden 2007 aikana. Johtopäätöksen taustalla on keskeisten taloudellisten tunnuslukujen kuten esimerkiksi tulorahoituksen, omavaraisuusasteen ja likviditeetin heikkeneminen edellisestä arviointivuodesta sekä pitemmän aikavälin vertailuvuosisista. Lohjan kaupungin rahavirtojen tasapainottaminen edellyttää mielestämme vuosikatteen parantamista lähelle 10 miljoonan euron tasoa sekä investointihankkeiden priorisoimista ja jaksottamista kaupungin taloudellinen asema sekä yleiset taloudelliset suhdanteet huomioon ottaen. Tasapainoinen kuntatalous on mielestämme yksi merkittävä edellytys dynaamisen kaupunkirakenteen puitteiden luomiseksi ja kestävä kehityksen

mahdollistamiseksi. Tätä asiaa ei voi jättää syrjään tulevia talousarvioita laadittaessa ja erityisesti sen toteutumista valvottaessa.

Palvelujen ostot sekä aine- ja tarvikehankinnat vaativat mielestämme perusteellisen selvityksen siitä, miksi talousarvio ylittyi ja mitä toimenpiteitä asiointitilanteen korjaamiseksi voidaan tehdä tulevien vuosien varalle. Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin kulueriin, joissa kustannusten nousu edellisestä vuodesta ylittää selvästi (> 6 %) kunnallisen yleisen kustannustason nousun. Ostovoimien keskittäminen seudullisten yhteisösten kautta, vaihtoehtoisten palvelujen tuottamistapojen kartoittaminen ja ostopalvelun kysyntään vaikuttaminen (esimerkiksi konsultointikustannukset, lasten huostanotot) ovat mielestämme niitä pitemmän aikavälin toimenpiteitä, joita pitää aktiivisesti edistää.

Lohjan vertailukuntien (10) vuoden 2007 tilinpäätöksen tunnuslukuja analysoitaessa voidaan todeta, että Lohjan tulorahoitusta kuvaava tunnusluku vuosikate/poistot % (55) pitää Lohjan kolmatta vuotta peräkkäin vertailuryhmän alakvartiilissa. Lisäksi Lohjan vuosikate on kehittynyt arviointivuoden aikana päinvastaiseen suuntaan kuin valtaosalla muilla vertailukunnilla sekä valtakunnalliseen keskiarvoon (Kunnat: kokoluokka 20001-40000 asukasta) verrattuna. Molemmissa vertailuryhmissä asukaskohtainen vuosikate ylitti 300 euroa kun taas Lohjan kyseinen tunnusluku oli 114 euroa/asukas.

Mielestämme vuosikatteen parantaminen edellyttää sekä pysyviä kustannusrakenteellisia muutoksia, toimintaprosessien (palvelun tuottamistapojen) kriittistä tarkastelua että myös toimintatuottojen kasvattamista. Asia korostuu entisestään tulevien vuosien aikana, kun lisääntyvät rekrytointipaineet nostavat henkilöstömenoja, joiden osuus kaupungin koko toimintakatteesta oli arviointivuotena 56 %.

Keskushallinto ja henkilöstökertomus

Elinkeinopalveluissa vuosi oli onnistunut. Talouden kannalta ilahduttavaa oli havaita asiantuntijapalveluiden myynnin suotuisa kehitys sekä talousarvioon että erityisesti edelliseen vuoteen verrattuna. Toiminnallisesti yksi merkittävimpiä tuloksia oli Matkailun suuntaviivat vuosille 2007-2013, mikä valmistui arviointivuoden aikana. Matkailun painopistealueiden jalkauttaminen käytännön toimenpiteiksi on mielestämme haaste, johon tulee panostaa myös riittävästi resursseja konkreettisten tulosten aikaansaamiseksi. Asialla on laajempaakin merkitystä, sillä Lohjan tunnettuudella ja vetovoimaisuudella on olennainen vaikutus uusien yritysten ja asukkaiden sijoittumisen näkökulmasta. Myös työllisyyden kehitys on Lohjalla ollut suotuisaa.

Keskushallinnon eri tulosalueiden ja tulosityksiköiden yksikkökustannusten nousu ei kokonaisuutena ylittänyt yleistä julkisen sektorin kustannustason nousua, vaikka joitakin ylityksiä tapahtuikin lähinnä tietoisesti (talousarviossa varauduttu) tehtyjen panostusten takia. Yhtenä esimerkkinä tietoisesti tehdyistä panostuksista on panostukset rekrytointin kehittämiseen ja henkilöstön saatuuden varmistamiseen.

Prosessien tehostamisesta saatiin vuoden 2007 aikana jo konkreettisia tuloksia, kun taloushallinnon prosessien virtaviivaistaminen näkyi jo resurssitarpeessa ja siten myös toiminnan tehokkuudessa. Tämä tulee vaikuttamaan myös vuonna 2008 toteutuviin yksikkökustannuksiin. Kustannuslaskennan kehittäminen ja jatkojalostaminen kohti tuotteistusta edistyi arviointivuoden aikana tekniseen pilottivaiheeseen. Tarkastuslautakunta toivoo, että yllä mainittuja asioita edistetään vastaisuudessa, sillä molemmilla on olennainen strateginen merkitys päätöksenteon tukena. Kustannuslaskenta tuottaa jatkossa toivottavasti mahdollisimman läpinäkyvää faktaa vaihtoehtoisten palvelujen järjestämistapojen vertailemiseksi sekä kustannustietoisuuden ja laskutuksen kehittämiseksi.

Työhyvinvointikyselyjen tuloksia on pystytty jo purkamaan korjaaviksi toimenpiteiksi, mikä toivottavasti vaikuttaa positiivisesti henkilöstön työssä jaksamiseen ja Lohjan kaupungin vetovoimaisuuteen työmarkkinoilla.

Arviointivuoden aikana selvitettiin Lohjan kaupungin palkkauksen kilpailukykyisyyttä kunta-alan yleiseen palkkatasoon ja pääkaupunkiseudun samankokoisten kuntien palkkoihin. Selvityksen yhteenvedon voidaan todeta, että Lohjan palkkauksessa on jälkeenjääneisyyttä vertailukuntiin ja yleiseen tasoon verrattuna. Näitä poikkeamia on pyritty korjaamaan käytettävissä olevien talousresurssien puitteissa. Mielestämme palkkavertailun tulos on huolestuttava tulevaa rekrytointitarvetta (suurten ikäluokkien eläköityminen) ja nykyisen henkilöstön pysyvyyttä ajatellen. Rekrytoinnin ja henkilöstön pysyvyyden haastavuutta lisää vielä kuntasektorille tyypillinen uralla etenemisen ja työnkierron rajallisuus sekä ns. tulospalkkauksen puute tai sen soveltamisen vaikeudet. Haluamme myös muistuttaa, että rekrytointiin ja hyvään työnantajaimagoon liittyvät osa-alueet eivät ole yksin henkilöstöpalvelujen vaan myös jokaisen esimiehen ja luottamushenkilöorganisaation asia.

Perusturvalautakunta

Mielestämme on ilahduttavaa havaita se, että uuden toimialajohtajan myötä tietyt kehittämishankkeet saivat uutta puhtia ja asioihin saatiin uusia näkökulmia. Yhtenä esimerkkinä uudesta näkökulmasta on kokonaisvaltaisen riskienhallinnan ja sen edellyttämän kartoitustyön aloittaminen perusturvakeskuksessa vuoden 2007 loppupuolella. Perusturvakeskus toimii tietohallinnon lisäksi pilottina tässä strategisesti merkittävässä kehitystyössä, joka tähtää viime kädessä riskienhallinnan jalkauttamiseen saumattomaksi osaksi strategista ja operatiivista toiminnan suunnittelua ja johtamista.

Sähköisten työvälineiden (potilaslähetteet) ansiosta yhteistyö perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä on parantunut. Tarkastuslautakunta toivoo, että prosessien automatisointiin panostetaan jatkossakin, jotta resurssien kohdentaminen saataisiin mahdollisimman optimaaliseksi sekä taloudellisesta että toiminnallisesta näkökulmasta.

Suun terveydenhuollossa edettiin seudullisesti merkittävässä Suuke-hankkeessa, jossa valmistaudutaan Paras-lainsäädännön aiheuttamien toimenpiteiden lisäksi kysynnän hallintaan, kuvantamisen digitalisointiin, tuotteistamiseen ja kustannuslaskennan täsmentämiseen, tietojärjestelmien yhdenmukaistamiseen ja välinehuollon ulkoistamiseen.

Perusturvakeskuksen toimintakulujen (ml. yksikköhinnat) nousuvauhti on huolestuttavaa. Talousarvion ylityksen ja edellisiä vuosia suuremman toimintakatteen taustalla on jälleen yhteinen nimittäjä, joka on ennakoitua suuremmat ostopalvelut (kysynnän määrä + hintataso). Mielestämme palveluverkon ja palvelutason määrittelyn sekä lakisääteisyys puitteissa tapahtuvan priorisoinnin ja prosessien virtaviivaistamisen kautta voidaan keskipitkällä (2-5 vuotta) aikajänteellä saada aikaan pysyviä taloutta tervehdyttäviä tuloksia. Olemme kiinnittäneet tähän asiaan huomiota myös edellisissä arviointikertomuksissa. Palvelutason määrittelystä eri kategorioihin ja esimerkiksi tilaaja-tuottajamallin soveltamisesta on käytännön esimerkkejä muista kunnista MAISEMA-hankkeen (terveydenhuollon kustannusten ja rakenteiden avaaminen ja kehittäminen) piiristä.

Vanhusenhuollon yksikköhintojen kehitystä kuvaa hyvin Kartanomäen vanhainkodin yhden hoitopäivän nettokustannusten nousu vuoden aikana 17 %:lla (75->88 eur). Tämä ylittää yleisen kustannustason nousun kolminkertaisesti.

Huostaan otettujen lasten määrä kasvoi edellisen arviointivuoden 95:sta 125:een eli peräti 31,5 % yhden vuoden aikana. Mielestämme erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativien lasten suuri määrä on ennen kaikkea yhteiskunnallinen eettinen ongelma ja kaupungille myös taloudellinen haaste, johon on vaikea löytää konkreettista ratkaisua lyhyellä tähtäimellä. Tarkastuslautakunta suosittelee, että seurakuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja ennalta ehkäisevään työhön kohdennettujen

perheohjaajien käyttöön panostetaan nykyistä voimakkaammin. Tarkastuslautakunta pitää kuitenkin positiivisena kehityksenä sekä sosiaalityössä että avopalveluissa arviointivuoden aikana tehtyä panostusta ennalta ehkäisevään työhön palkkaamalla kaksi uutta lapsiperheiden tukemiin palkattua perheohjaajaa ja toisaalta toiminnan kohdentamista aktivoivaan aikuissosiaalityöhön.

Suun terveydenhuollossa toiminnallisesti merkittävin kehitysprojekti oli seudullinen Suuke-hanke, jolla valmistaudutaan Paras-lainsäädännön aiheuttamien toimenpiteiden lisäksi toiminnan tietotekniseen ja kustannuslaskennalliseen tehostamiseen. Tulosalue on myös tulospalkkauksen pilotina, minkä tehokkuuteen, vaikuttavuuteen ja henkilöstön kannustavuuteen liittyviä tuloksia jääme mielenkiinnolla odottamaan.

Opetuslautakunta

Mielestämme päivähoiton tilojen käytön tehostaminen paikkatarjontaa lisäämällä sekä henkilöstön räätälöity täsmäkoulutus ovat hyviä esimerkkejä kustannustehokkaasta palvelujen tarjontaa sekä määrällisesti että myös laadullisesti parantavasta toiminnallisesta muutoksesta. Lisäksi henkilöstön kouluttautumismahdollisuudet ovat mielestämme yksi hyvä kilpailutekijä henkilöstön rekrytoimista ja nykyisen henkilöstön pysyvyyttä ajatellen.

Oppilaskohtaisten yksikkökustannusten nousu ylitti perusopetuksessa hieman yleisen kustannustason nousun ja lukion osalta yksikkökustannusten nousu oli sen tuntumassa. Varhaiskasvatuksen yksikkökustannusten (0-6 v) selvä nousu edellisestä vuodesta perustui henkilöstölisäyksiin kunnallisten päivähoitopaikkojen kasvun myötä. Perusopetus pysyi talousarviossaan, mutta mielestämme on kaupungin kustannusrakenteen kannalta silti huolestuttavaa, että sekä peruskoulujen yksikkökustannukset kasvoivat suhteellisen voimakkaasti arviointivuoden ja sitä edeltävän vertailuvuoden välillä.

Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta

Kirjastotoimen yhteistyö koulujen kanssa on jatkunut tiiviinä ja monipuolisena, mistä esimerkkinä on koulujen, kirjastojen ja oppilaiden vanhempien välinen mediakasvatushankkeeseen liittyvä yhteistyö. Poikkihallinnollisesta yhteistyöstä olemme saaneet hyvää palautetta mm. museotoimelta. Mielestämme tämän kaltainen aktiivinen yhteistoiminta on esimerkillistä toiminnan kehittämistä. Palvelujen tuottamistapojen uudistamisen kannalta merkittävää oli Hiiden alueen kirjastojen kesken vuoden 2007 aikana tehty yhteinen hankintasopimus kirja- sekä av-aineistosta.

Kaupungin orkesterin toimintakate pysyi edellisen vuoden tasolla, mitä pidämme toimintatuottojen myönteisen kehityksen lisäksi hyvänä tuloksena aikaisempiin vuosiin verrattuna. Konserttikohdainen yksikkökustannus (netto) 6.756 euroa laski edellisen vuoden 7.168 eurosta 6,1 %:lla, mitä pidämme myös oikean suuntaisena kehityksenä. Kuulijamäärä kasvoi vuoden aikana pitkälti Tenoripäivien ja tilauskonsertteina toteutetun joulukiertueen (8 kuntaa) ansiosta. Toivomme, että kaupunginorkesteri markkinoi jatkossakin aktiivisesti tilauskonserttejaan ja pyrkii saamaan ne yhdeksi toimintansa seudulliseksi vetonaulaksi.

Konkreettisena esimerkkinä liikuntatoimen sujuvasta kouluyhteistyöstä on liikuntakerhoverkosto koulujen kanssa. Liikuntatoimi on tukenut mm. koripalloharrastusta kouluissa sekä tehnyt monipuolista yhteistyötä Kisakallion kanssa koululaisten aktivoimiseksi terveysvaikutteiseen liikuntaan. Kohderyhmänä ovat olleet nimenomaan urheiluseuroihin kuulumattomat nuoret, mitä pidämme hyvänä resurssien priorisointina terveystottumusten kehittämisen näkökulmasta. Tätä tavoitetta on edelleen tarpeellista pitää keskeisessä asemassa.

Museotoimen kustannusten (toimintakate, yksikkökustannukset) ja kävijämäärien kehitys oli arviointivuoden ja edeltävän toimintavuoden välillä varsin positiivista.

Hiiden Opiston valtionosuuteen oikeuttava tuntimäärä on 18 000 tuntia, minkä Lohja ylitti arviointivuonna 1 657 tunnilla eli 9,2 %. Opiston kurssitarjonta on varsin laajaa. Kurssiosallistujien minimimäärää ei ole säädelty laissa, mutta sivistyslautakunta on itse asettanut minimiksi 5 henkilöä. Minimirajaa tulisi mielestämme nostaa 7 henkilöön, jotta kustannukset tulisivat paremmin katetuiksi.

Tekninen lautakunta

Strategisten tavoitteiden edistämisen ja toteuttamisen suhteen tarkastuslautakunta antaa jälleen kiitosta tilapalveluille järjestelmällisestä ja hyvässä yhteishengessä tehdystä työstä. Huoneistotoniökohtaisten yksikkökustannusten nousuun 13 %:lla vaikuttivat palveluostojen (kiinteistö, sähkö, lv, konepalvelut) hintataso ja arvioitua suuremmat tulosalueen eläkekulut. Katualueiden kehittämisestä hyvänä esimerkkinä on Prisman korttelin liikenne järjestelyt, jotka ovat saamamme palautteen perusteella toimivia.

Yhteenvedona teknisen lautakunnan taloudellisesta tuloksesta puhdistusvaraukset pois lukien toteamme, että toimintatuottojen ja toimintakulujen kasvuvauhdin epäsuhteen korjaamiseen on viipymättä ryhdyttävä talouden tasapainottamismahdollisuuksia kartoitettaessa. Osaltaan tämä tarkoittaa maksutaksojen tarkistuksia ja kustannuslaskennan soveltamista tuotekohtaisessa hinnoittelussa sekä toisaalta kustannusrakenteiden ja vaihtoehtoisten tuottamistapojen kriittistä arviointia. Voimakkainta yksikkökustannusten nousu oli vesi- ja viemärlaitoksen kuutiokohtaisissa toimintakuluissa, ruokapalvelujen ateriakohtaisissa toimintakuluissa sekä tilapalvelujen huoneistotoniökohtaisissa toimintakuluissa.

Ympäristölautakunta

Selainpohjaisen paikkatietojärjestelmän kehittäminen oli mielestämme yksi toiminnallisesti merkittävimmistä tuloksista arviointivuoden aikana, sillä tietoteknologian harkittu hyödyntäminen tehostaa prosesseja ja niiden läpimenoaikoja. Toivomme, että sähköinen asiointi saadaan laajennettua mahdollisimman nopeasti myös kuntalaisten ulottuville (internet) tietotekniset riskienhallintäkökulmat ja -keinot huomioon ottaen.

Ympäristöterveydenhuollon asukaskohtaisten nettomenojen kehitys edelliseen ja sitä aikaisempiin arviointivuosiin verrattuna ansaitsee mielestämme tunnustusta, sillä nettomenojen kehitystrendi on ollut laskeva jo vuodesta 2003 alkaen toisin kuin valtaosalla muista kaupungin tulosalueista, tulosyksiköistä tai kustannuspaikoista.

Toiminnallisena yleisarviona toteamme, että kaavoitukselle vuodelle 2007 asetetut keskeiset strategiset välitavoitteet eivät kaikilta osin edenneet suunnitelmien mukaisesti. Positiivisena kehityksenä voidaan pitää kaavoitusprosessin vuorovaikutteisuuden parantamista, sillä kullekin käynnissä olevalle tai uudelle kaavalle on määritelty vastuuhenkilö, jonka tehtäviin kuuluu laatia etenemisaikataulu sekä seurata sen toteutumista ja kaavoitusprosessin vuorovaikutteisuutta. Kaavoitus-työn, erityisesti yleiskaavoituksen, ennakoiva eteneminen aikatauluja noudattaen on mielestämme ensiarvoisen tärkeää kaupungin kokonaisvaltaisen kehittämisen kannalta sekä toiminnallisesta etä myös taloudellisesta näkökulmasta (pitkän tähtäimen vaikutukset verotulojen ja toimintatuottojen kertymään) arvioituna. Näihin strategisesti kriittisiin näkökulmiin vedoten toivomme, että hallintokuntien välistä yhteistyötä tiivistetään kaavatyön aikataulullisen läpimenon tehostamiseksi ja optimoimiseksi sekä kartoitetaan kaavoitustyötä mahdollisesti vaikeuttavat ja hidastavat toiminnalliset tekijät.

